

■ SLUŽBENE

VIJESTI

HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE

GODIŠTE XIX. ▣ ZAGREB 2020.

BROJ 2 (28)

DOKUMENTI
PORUKE · IZJAVE · PISMA
PRIOPĆENJA
IMENOVANJA
VIJESTI
IN MEMORIAM

SLUŽBENE VIJESTI
HRVATSKE BISKUPSKE
KONFERENCIJE

BROJ 2 (28)

GODIŠTE XIX.
ZAGREB 2020.

IZDAJE

HRVATSKA BISKUPSKA
KONFERENCIJA

Ksaverska cesta 12A

Tel. 01 5635 001

e-mail: hbk@hbk.hr

UREDNIK

KRUNOSLAV NOVAK

GRAFIČKA PRIPREMA

TOMISLAV KOŠČAK, HILP

TISAK

DENONA, Zagreb

ISSN 1332-2354

SADRŽAJ

DOKUMENTI

Apostolsko pismo u obliku motuproprija svetoga oca Franje <i>Authenticum Charismatis</i> kojim se mijenja kanon 579 Zakonika kanonskoga prava	3
Apostolsko pismo <i>Patris corde</i> svetoga oca Franje u povodu 150. obljetnice proglašenja svetoga Josipa zaštitnikom sveopće Crkve.....	4
Dekret Apostolske pokorničarne o oprostima u Godini svetoga Josipa.....	10
Dekret Kongregacije za bogoštovlje i stegu sakramenata o mogućnosti slavlja četiri mise na ovogodišnje božićne svetkovine.....	12
Kongregacija za nauk vjere – <i>Vademecum</i> o nekim točkama postupka u ophođenju sa slučajevima seksualnog zlostavljanja maloljetnika koje su počinili klerici	12
Bilješka Kongregacije za bogoštovlje i stegu sakramenata o Nedjelji Božje riječi	28

PORUKE • IZJAVE • PISMA

Poruka svetoga oca Franje za Svjetski dan molitve za skrb o stvorenom svijetu 2020. godine ...	30
Poruka svetoga oca Franje za 4. svjetski dan siromaha	33
Poruka svetoga oca Franje za 54. svjetski dan mira	35
Božićna poruka svetoga oca Franje i blagoslov <i>Urbi et orbi</i>	40
Poruka predsjednika Vijeća HBK za katehizaciju i novu evangelizaciju, đakovačko-osječkog nadbiskupa Đure Hranića na početku školske i katehetske godine 2020./2021. – <i>Trpljenje iz ljubavi – sjeme novoga govora o kršćanskoj nadi</i>	41
Poruka predsjednika Vijeća HBK za misije, krčkog biskupa Ivica Petanjka za Svjetski dan misija 2020. godine	43
Poruka predsjednika Odbora HBK za pastoral pomoraca, šibenskog biskupa Tomislava Rogića pomorcima i ribarima u povodu blagdana sv. Nikole 2020. godine – <i>Sveti Nikola odraz Božje dobrote, ljubavi za čovjeka i uzor za nasljedovanje</i>	44
Poruka predsjednika Hrvatskoga Caritasa, varaždinskog biskupa Bože Radoša za Nedjelju Caritasa – <i>Svjedoci svjetla</i>	45
Izjava Komisije <i>Iustitia et pax</i> Hrvatske biskupske konferencije – Pandemija bolesti COVID-19: ispit solidarnosti i bratstva.....	46
Čestitka Vijeća HBK za život i obitelj uz Međunarodni dan starijih osoba 2020. godine.....	48
Završna poruka s plenarne skupštine Vijeća europskih biskupskih konferencija (CCEE)....	49
Poruka Vijeća biskupskih konferencija Europske unije europskim institucijama i državama članicama – <i>Ponovno pronaći nadu i solidarnost</i>	50

PRIOPĆENJA

Priopćenje s Izvanrednoga plenarnog zasjedanja HBK, Zagreb 15. rujna 2020.....	53
Priopćenje sa sjednice Upravnog vijeća Centra za promicanje socijalnog nauka Crkve	53
Priopćenje sa sjednice Vijeća HBK za život i obitelj te sastanka nad/biskupijskih povjerenika za obiteljski pastoral	54
Priopćenje s redovite sjednice Vijeća HBK za nauk vjere	55

IMENOVANJA

Mons. Dražen Kutleša imenovan nadbiskupom koadjutorom Splitsko-makarske nadbiskupije i apostolskim upraviteljem Porečke i Pulske biskupije	56
Mons. Petar Palić imenovan mostarsko-duvanjskim biskupom i apostolskim upraviteljem Trebinjsko-mrkanske biskupije te apostolskim upraviteljem Hvarske biskupije	56
Mons. Milan Stipić imenovan biskupom Križevačke eparhije	57
Doc. dr. sc. Krunoslav Novak imenovan generalnim tajnikom Hrvatske biskupske konferencije	57
Mons. Ante Jozić imenovan apostolskim nuncijem u Bjelorusiji i zaređen za nadbiskupa	59
Mons. Mate Uzinić imenovan nadbiskupom koadjutorom Riječke nadbiskupije i apostolskim upraviteljem Dubrovačke biskupije	59
Don Ivan Štironja imenovan kotorskim biskupom	60

VIJESTI

Simpozij <i>Laudato si'! Kako mijenjati stil života?</i> Centra za promicanje socijalnog nauka Crkve Hrvatske biskupske konferencije	61
Objavljeno apostolsko pismo svetoga oca Franje u povodu 1600. obljetnice smrti svetoga Jeronima	62
Sastanak predstavnika Hrvatske biskupske konferencije sa članovima Stožera civilne zaštite Republike Hrvatske	62
Predstavljena nova enciklika pape Franje <i>Fratelli tutti</i>	63
Papa Franjo u novoj enciklici citirao pismo HBK: »Svakoj nevinoj žrtvi dugujemo jednako poštovanje«	63
Susret predstavnika Hrvatske biskupske konferencije s predsjednikom Vlade Republike Hrvatske	64
Papa proglasio Godinu svetog Josipa	64

IN MEMORIAM

Preminuo mons. dr. Mile Bogović, gospićko-senjski biskup u miru	66
---	----

DOKUMENTI

APOSTOLSKO PISMO U OBLIKU MOTUPROPRIJA SVETOGA OCA FRANJE *AUTHENTICUM CHARISMATIS* KOJIM SE MIJENJA KANON 579 ZAKONIKA KANONSKOGA PRAVA

»Jasan znak autentičnosti neke karizme njezina je crkvenost, njezina sposobnost da se skladno uklopi u život svetoga Božjeg naroda za dobro svih« (Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, 130). Vjernici imaju pravo biti upozoreni od pastira glede autentičnosti karizmi i pouzdanosti onih koji se predstavljaju kao utemeljitelji.

Razlučivanje crkvenosti i autentičnosti karizmi crkvena je odgovornost pastira partikularnih Crkava. Izražava se u pažljivoj brizi za sve oblike posvećenoga života, a posebice u ozbiljnoj zadaći procjenjivanja potrebe osnivanja novih ustanova posvećenoga života i novih družbi apostolskoga života.

Dolikuje odgovoriti na darove koje Duh pobuđuje u partikularnoj Crkvi, prihvaćajući ih velikodušno sa zahvaljivanjem, izbjegavajući pritom »da ne bi nesmotreno nastajale beskorisne ili za život nesposobne ustanove« (Drugi vatikanski sabor, Dekret *Perfectae caritatis*, 19).

Zadaća je Apostolske Stolice pratiti pastire u procesu razlučivanja koje vodi do crkvenog priznavanja nove ustanove ili družbe dijecezanskog prava. Apostolska pobudnica *Vita consecrata* potvrđuje da životnost novih ustanova i družbi »treba procijeniti vlast Crkve, koja je nadležna za odgovorno ispitivanje kako bi se provjerila vjerodostojnost nadahnjujuće svrhe i izbjeglo pretjerano umnožavanje međusobno sličnih institucija, iz čega proizlazi rizik štetnog razbijanja u premale skupine« (br. 12). Stoga nove ustanove posvećenoga života i nove družbe apostolskoga života mora službeno priznati

Apostolska Stolica, kojoj jedino pripada konačan sud.

Odluka o kanonskom osnivanju od strane biskupa nadilazi područje biskupije i čini ga relevantnim na širem obzoru sveopće Crkve. Zapravo, *po svojoj naravi*, svaka ustanova posvećenoga života ili družba apostolskoga života, čak i ako je nastala u kontekstu partikularne Crkve, »kao dar Crkvi, nije izdvojena ili marginalna stvarnost, već joj intimno pripada, u samom je srcu Crkve kao odlučujući čimbenik njezina poslanja« (*Pismo posvećenim osobama*, III, 5).

U tom smislu, određujem da se promijeni kan. 579 koji je zamijenjen sljedećim tekstom:

Dijecezanski biskupi mogu, svaki na svojem području, službenom odlukom valjano osnovati ustanove posvećenoga života, uz prethodno pismeno odobrenje Svete Stolice.

Propisujem da, ono što je određeno ovim Apostolskim pismom u obliku motuproprija, ima čvrstu zakonsku snagu, unatoč bilo kojoj suprotnoj stvari koja bi bila dostojna posebnog spominjanja, i neka se proglasi objavljivanjem u *L'Osservatore Romano*, stupajući na snagu 10. studenoga 2020., a potom neka se objavi u službenom glasilu *Acta Apostolicae Sedis*.

*Dano u Lateranu, dana 1. studenoga 2020.,
na svetkovinu Svih svetih,
osmu godinu mojega pontifikata.*

Franjo

APOSTOLSKO PISMO

PATRIS CORDE

SVETOGA OCA FRANJE U POVODU 150. OBLJETNICE PROGLAŠENJA
SVETOGA JOSIPA ZAŠTITNIKOM SVEOPĆE CRKVE

Očevim srcem (*Patris corde*): tako je Josip volio Isusa, kojega sva četiri Evanđelja nazivaju »sinom Josipovim«¹.

Matej i Luka, dvojica evanđelista koja ističu njegovu osobu, govore malo, ali dovoljno kako bi se jasno vidjelo kakav je otac bio i koje mu je poslanje povjereno od Providnosti.

Znamo da je bio skroman stolar (usp. Mt 13,55), zaručen s Marijom (usp. Mt 1,18; Lk 1,27); »čovjek pravedan« (Mt 1,19), uvijek spreman izvršiti volju Božju očitovanu u njegovom Zakonu (usp. Lk 2,22.27.39) i kroz četiri sna (usp. Mt 1,20; 2,13.19.22). Nakon dugog i zamornog putovanja od Nazareta do Betlehema, svjedočio je Mesijinu rođenju u staji, jer drugdje »za njih nije bilo mjesta« (Lk 2,7). Svjedok je štovanja pastira (usp. Lk 2,8-20) i mudraca (usp. Mt 2,1-12), koji su predstavljali izraelski narod i poganske narode.

Imao je hrabrosti postati zakoniti Isusov otac i dao mu je ime koje mu je otkrio anđeo: »A ti ćeš mu nadjenuti ime Isus jer će on spasiti narod svoj od grijeha njegovih« (Mt 1,21). Kao što je poznato, davanje imena osobi ili stvari među drevnim narodima značilo je uspostavljanje odnosa, kao što je to učinio i Adam, kako čitamo u Knjizi Postanka (usp. 2,19-20).

U Hramu, četrdeset dana nakon Isusova rođenja, Josip i Marija prinose Dijete Gospodinu i s čuđenjem slušaju Šimunovo proročanstvo o Isusu i njegovoj Majci (usp. Lk 2,22-35). Kako bi obranio Isusa od Heroda, Josip ostaje kao stranac u Egiptu (usp. Mt 2,13-18). Vrativši se u domovinu, živi skrovito u malom i nepoznatom selu Nazaret u Galileji – odakle, kako se govorilo, »ne ustaje prorok« i »ne dolazi nešto dobro« (usp. Iv 7,52; 1,46) – daleko od njegova rodnoga grada Betlehema i od grada Jeruzalema, gdje je nekada bio Hram. Kad su tijekom hodočašća u Jeruzalem izgubili dvanaestogodišnjeg Isusa, Josip i Marija tražili su ga u mucima i pronašli su ga u Hramu dok je razgovarao s učiteljima (usp. Lk 2,41-50).

Nakon Marije, Majke Božje, nijedan svetac se toliko ne spominje u papinskom Učiteljstvu kao Josip, njezin

muž. Moji prethodnici produbili su poruku sadržanu u nekoliko podataka koje su donijela Evanđelja kako bi dodatno istaknuli njegovu središnju ulogu u povijesti spasenja. Blaženi papa Pio IX. proglasio ga je »zaštitnikom Katoličke Crkve«², časnai papa Pio XII. predstavio ga je kao »zaštitnika radnika«³, a sveti Ivan Pavao II. kao »čuvara Otkupiteljevog«⁴. Narod ga pak zaziva kao »zaštitnika sretne smrti«⁵.

Stoga bih sada, 150 godina nakon što ga je papa Pio IX. 8. prosinca 1870. proglasio zaštitnikom Katoličke Crkve, želio podijeliti neka osobna razmišljanja o toj izvanrednoj osobi, toliko bliskoj našem ljudskom iskustvu. Jer, kako Isus kaže, »iz obilja srca usta govore« (usp. Mt 12,34). Ta želja dodatno se produbila tijekom ovih mjeseci pandemije, kada smo, usred krize, iskusili »kako su naši životi istkani i podržani od običnih – u pravilu zaboravljenih – ljudi koji se ne pojavljuju na naslovnica novina i časopisa ili na televizijskim ekranima, ali, bez sumnje, danas pišu presudne događaje naše povijesti: to su liječnici, medicinske sestre i tehničari, zaposlenici u veletrgovinama, zaposlenici u djelatnostima čišćenja, njegovatelji, prijevoznici, ljudi koji rade na pružanju osnovnih usluga i javne sigurnosti, volonteri, svećenici, redovnici i redovnice, i mnogi, ali zaista mnogi drugi koji su shvatili da se nitko ne spašava sam. [...] Koliko je onih koji svakodnevno pokazuju strpljivost i ulijevaju nadu, pazeći da ne siju paniku, nego suodgovornost. Koliko očevi, majke, djedovi i bake, učitelji malim i svakodnevnim gestama pokazuju našoj djeci kako se suočiti i nositi s krizom prilagođavajući svoje navike, dižući glavu gore i potičući na molitvu. Koliko je onih koji mole, stavljaju se na raspolaganje i zalažu se za dobro svih.«⁶ Svatko može u svetom Josipu – čovjeku koji prolazi nezapaženo, čovjeku svakodnevnog, diskretne i skrovite prisutnosti, pronaći zagovornika, oslonac i vodiča u vrijeme poteškoća. Sveti Josip nas podsjeća da svi oni koji djeluju u skrovitosti ili u sjeni imaju neusporedivu ulogu u povijesti spasenja. Svima njima ide riječ priznanja i zahvalnosti.

¹ Lk 4,22; Iv 6,42; usp. Mt 13,55; Mk 6,3.

² SV. KONGREGACIJA ZA OBREDE, *Quemadmodum Deus* (8. prosinca 1870.), u: ASS 6 (1870./1871.), 194.

³ Usp. Pismo ACLI na svetkovinu sv. Josipa Radnika (1. svibnja 1955.), u: AAS 47 (1955.), 406.

⁴ Usp. Apostolska pobudnica *Redemptoris Custos* (15. kolovoza 1989.), u: AAS 82 (1990.), 5-34.

⁵ Katekizam Katoličke Crkve, 1014.

⁶ Meditacija u vrijeme pandemije (27. ožujka 2020.), u: *L'Osservatore Romano*, 29. ožujka 2020., str. 10.

1. Voljeni otac

Veličina svetog Josipa leži u činjenici što je bio muž Marijin i Isusov otac. Kao takav, riječima svetog Ivana Zlatoustog, »stavio se u službu cjelokupnog plana spasenja«⁷.

Sveti Pavao VI. ističe kako je Josip konkretno izrazio svoje očinstvo »učinivši svoj život požrtvovnim služanjem otajstvu Utjelovljenja i njegovom otkupiteljskom poslanju; u tomu što je upotrijebio zakonsku ovlast nad Svetom obitelji kako bi joj se u potpunosti posvetio u svom životu i radu; pretvorivši svoj ljudski poziv prema domaćoj ljubavi u nadljudski obol sebe, svoga srca i svih sposobnosti, ljubavi stavljenoj u službu Krista koji je odrastao do zrelosti u svomu domu«⁸.

Zbog svoje uloge u povijesti spasenja, sveti Josip je otac kojega je kršćanski narod oduvijek volio, što dokazuje činjenica da su mu posvećene brojne crkve u cijelom svijetu; da su mnogi vjerski instituti, bratstva i crkvene skupine nadahnuti njegovom duhovnošću i nose njegovo ime; te da se u njegovu čast već stoljećima razvijaju mnogi izrazi pobožnosti. Mnogi su mu sveti i svetiце bili jako odani, među kojima se ističe Terezija Avilska, koja ga je izabrala za svog zagovornika i posrednika, često mu se preporučujući i tako zadobivajući i sve milosti koje je od njega tražila. Ohrabrena vlastitim iskustvom, svetica je uvjerala i druge da njeguju istu odanost.⁹

U svakom molitveniku pronaći ćete neke molitve svetom Josipu. Posebni zazivi upućuju mu se svake srijede, a posebno tijekom cijelog mjeseca ožujka, koji je tradicionalno posvećen njemu¹⁰.

Povjerenje puka u svetog Josipa sažima se u izrazu *Ite ad Ioseph (Idite k Josipu)*, koji se odnosi na vrijeme gladi u Egiptu kada su ljudi pitali faraona za kruh, a on je odgovorio: »Idite k Josipu i što god vam rekne, činite!« (Post 41,55). To je bio Josip, sin Jakovljević, kojeg su njegova braća prodala iz zavisti (usp. Post 37,11-28) i koji je – prema biblijskoj pripovijesti – nakon toga postao upraviteljem Egipta (usp. Post 41,41-44).

Kao potomak Davidov (usp. Mt 1,16-20), iz čijeg je korijena Isus trebao niknuti prema obećanju koje je Davidu dao prorok Natan (usp. 2 Sam 7), i kao suprug Marije iz Nazareta, sveti Josip stoji na razmeđu Staroga i Novoga zavjeta.

2. Nježan otac pun ljubavi

Josip je gledao kako Isus iz dana u dan raste »u mudrosti, dobi i milosti kod Boga i ljudi« (Lk 2,52). Kao što je Gospodin učinio s Izraelom, tako je Josip Isusa »hodati učio, držeći ga za ruke njegove; bio je poput oca koji dijete podiže na obraz, nagnut nad njega da ga nahrani« (usp. Hoš 11,3-4).

Isus je u Josipu vidio Božju nježnost: »Kako se otac smiluje dječici, tako se Gospodin smiluje onima što ga se boje« (Ps 103,13).

Tijekom molitve psalama u sinagogi Josip je sigurno čuo kako sinagogom iznova odjekuje da je Bog Izraelov Bog nježnosti¹¹, koji je dobar prema svima i »milosrdan svim djelima svojim« (Ps 145,9).

Povijest spasenja ispunjava se »u nadi protiv svake nade« (Rim 4,18) kroz naše slabosti. Previše puta mislimo da Bog djeluje samo kroz ono dobro u nama, no većina njegovih planova ostvaruje se u i unatoč našoj slabosti. Stoga sveti Pavao kaže: »I da se zbog uzvišenosti objavâ ne bih uzoholio, dan mi je trn u tijelu, anđeo Sotonin, da me udara da se ne uzoholim. Za to sam tripot molio Gospodina, da odstupi od mene. A on mi reče: *Dosta ti je moja milost jer snaga se u slabosti usavršuje*« (2 Kor 12,7-9).

Budući da je ovo dio cjelokupne povijesti spasenja, moramo naučiti prihvaćati svoju slabost s dubokom nježnošću¹².

Zli nas tjera da svoju slabost gledamo negativno, dok je Duh nježnom ljubavlju iznosi na vidjelo. Nježnost je najbolji način da dodirnemo ono krhko u nama. Upiranje prstom i osuđivanje, što često koristimo u odnosu prema drugima, znak su nesposobnosti da u sebi prihvatimo vlastitu slabost, vlastitu krhkost. Samo nježnost spasit će nas od zamki Tužitelja (usp. Otk 12,10). Zbog toga je važno susresti se s Božjim milosrdem, posebno u sakramentu pomirenja, gdje doživljavamo njegovu istinu i nježnost. Paradoksalno, čak nam i Zli može reći istinu, ali to čini samo kako bi nas osudio. Međutim, znamo da nas Istina koja dolazi od Boga ne osuđuje, već nas prihvaća, grli, podržava, oprašta. Istina nam se uvijek prikazuje kao milosrdni Otac u prisposodbi (usp. Lk 15,11-32): dolazi nam u susret, vraća nam

⁷ In *Matthaeum Homiliae*, V,3: PG 57,58.

⁸ *Homilija* (19. ožujka 1966.), u: *Insegnamenti di Paolo VI*, IV (1966.), 110.

⁹ Usp. *Autobiografija*, 6, 6-8.

¹⁰ Svakodnevno, više od četrdeset godina, nakon Jutarnje, molio sam molitvu svetom Josipu preuzetu iz francuskog molitvenika iz 19. stoljeća koji je izdala Kongregacija sestara od Isusa i Marije. Izražava odanost i povjerenje, pa čak i postavlja određen izazov svetom Josipu: »Slavni patrijarše, sveti Josipe, čija snaga čini nemoguće mogućim, priskoči mi u pomoć u ovim vremenima tjeskobe i teškoće. Uzmi pod svoju zaštitu ozbiljne i zabrinjavajuće situacije koje ti preporučujem kako bi mogle imati sretan ishod. Moj voljeni oče, sve moje povjerenje je u tebi. Neka se ne kaže da sam te uzalud zazivao, a budući da sve možeš s Isusom i Marijom, pokaži mi da je tvoja dobrota velika kao i tvoja snaga. Amen.«

¹¹ Usp. Pnz 4,31; Ps 69,16; 78,38; 86,5; 111,4; 116,5; Jer 31,20.

¹² Usp. Apostolska pobudnica *Evangelii Gaudium* (24. studenog 2013.), 88, 288. u: AAS 105 (2013.), 1057, 1136-1137.

dostojanstvo, postavlja nas na noge, raduje nam se jer »sin mi ovaj bijaše mrtav i oživje, izgubljen bijaše i nađe se« (r. 24).

Čak su i kroz Josipove strahove djelovali Božja volja, njegova povijest i njegov plan. Josip nas tada uči da vjera u Boga uključuje i vjeru u to da može djelovati čak i kroz naše strahove, ranjivosti i slabosti. Također, uči nas da se usred životnih oluja nikada ne smijemo bojati dopustiti Gospodinu da upravlja našim putem. Katkad želimo imati potpunu kontrolu, ali Bog uvijek vidi širu sliku.

3. Poslušani otac

Slično onomu što je učinio s Marijom kad joj je objavio svoj plan spasenja, Bog je otkrio svoje planove Josipu; i to je učinio kroz snove, koji su se u Bibliji, kao i kod svih drevnih naroda, smatrali jednim od sredstava kojima Bog očituje svoju volju¹³.

Josipa jako muči Marijina tajanstvena trudnoća: on je ne želi »javno optužiti«¹⁴, već je odlučuje »potajno napustiti« (Mt 1,19).

U prvom snu anđeo mu pomaže riješiti njegovu tešku dvojbu: »Ne boj se uzeti k sebi Mariju, ženu svoju. Što je u njoj začeto, doista je od Duha Svetoga. Rodit će sina, a ti ćeš mu nadjenuti ime Isus jer će on spasiti narod svoj od grijeha njegovih« (Mt 1,20-21). Njegov je odgovor bio trenutačan: »Kad se Josip probudi oda sna, učini kako mu naredi anđeo Gospodnji« (Mt 1,24). Poslušnošću je nadvladao svoju poteškoću i spasio Mariju.

U drugom snu anđeo zapovijeda Josipu: »Ustani, reče, uzmi dijete i majku njegovu te bježi u Egipat i ostani ondje dok ti ne rekne jer će Herod tražiti dijete da ga pogubi« (Mt 2,13). Josip se nije ustručavao poslušati, ne pitajući se o poteškoćama s kojima će se suočiti: »On ustane, uzme noću dijete i majku njegovu te krene u Egipat. I osta ondje do Herodova skončanja« (Mt 2,14-15).

U Egiptu je Josip s povjerenjem i strpljenjem čekao anđelov glas da se sigurno može vratiti u svoju zemlju. Čim mu božanski glasnik, u trećem snu, nakon što ga je obavijestio da su oni koji su pokušavali ubiti dijete mrtvi, naređuje da ustane, povede dijete i njegovu majku sa sobom i vrati se u zemlju izraelsku (usp. Mt 2,19-20), Josip još jednom bez oklijevanja poslušna: »On ustane, uzme dijete i njegovu majku te uđe u zemlju izraelsku« (Mt 2,21).

No tijekom povratka, »saznavši da Arhelaj vlada Judejom namjesto svoga oca Heroda, bojao se poći onamo

pa, upućen u snu, ode u kraj galilejski. Dođe i nastani se u gradu zvanu Nazaret« (Mt 2,22-23).

Evangelist Luka nas pak izvještava kako je Josip poduzeo dug i težak put od Nazareta do Betlehema, da bi se, prema zakonu cara Cezara Augusta, podvrgnuo popisu stanovništva u rodnom gradu. Tamo se Isus rodio (usp. 2,1-7) i bio upisan u registar Carstva, kao i sva druga djeca. Sveti Luka posebno naglašuje da su Isusovi roditelji poštivali sve propise Zakona: obrede njegova obrezivanja, Marijinog očišćenja nakon poroda, prinošenja prvorođenca Bogu (usp. r. 24)¹⁵.

U svim okolnostima svog života Josip je znao izgovoriti svoj *fiat* (*Neka mi bude.*), poput Marije prigodom Anđelova navještenja i Isusa u Getsemanskom vrtu.

Josip, u ulozi glave obitelji, naučio je Isusa da bude poslušani roditeljima (usp. Lk 2,51), prema Božjoj zapovijedi (usp. Izl 20,12).

Tijekom skrivenih godina života u Nazaretu Isus je u Josipovoj školi naučio vršiti volju Očevu. Ta je oporuka postala njegova svakodnevna hrana (usp. Iv 4,34). Čak i u najtežem trenutku svog života, u Getsemanskom vrtu, Isus je radije odlučio vršiti volju Očevu, negoli svoju¹⁶ i tako je postao »poslušani sve do smrti [...] na križu« (Fil 2,8). Zbog toga razloga, autor Poslanice Hebrejima zaključuje da Isus »iz onoga što prepati, naviknu slušati« (5,8).

Iz svih tih događaja proizlazi da je Josipa »Bog pozvao da izravno služi Isusovoj osobi i poslanju kroz vršenje očinstva: na taj način u punini vremena surađuje u velikoj tajni Otkupljenja i uistinu je služitelj spasenja«¹⁷.

4. Otac koji prihvaća

Josip prima Mariju bezuvjetno. Vjeruje anđelovim riječima. »Plemenitost Josipova srca takva je da je ono što je naučio iz Zakona učinio ovisnim o dobročinstvu; i danas, u ovom svijetu u kojem je toliko očito psihološko, verbalno i fizičko nasilje nad ženama, Josip se predstavlja kao osoba poštovanja i osjećaja. Iako nema ispred sebe širu sliku, donosi odluku da zaštiti dobro Marijina imena, njezino dostojanstvo i život. U oklijevanju kako postupiti, Bog mu pomaže prosvjetljujući njegove sudove.«¹⁸

Mnogo puta se u našem životu događaju stvari čije značenje ne razumijemo. Naša prva reakcija često je razočaranje i pobuna. Josip ostavlja svoja razmišljanja po strani kako bi prihvatio stvaran tijek događaja i, koliko god tajanstveno izgledalo njegovim očima, on to prihvaća,

¹³ Usp. Post 20,3; 28,12; 31,11.24; 40,8; 41,1-32; Br 12,6; 1 Sam 3,3-10; Dn 2,4; Job 33,15.

¹⁴ U takvim slučajevima, predviđeno je kamenovanje (usp. Pnz 22,20-21).

¹⁵ Usp. Lev 12,1-8; Izl 13,2.

¹⁶ Usp. Mt 26,39; Mk 14,36; Lk 22,42.

¹⁷ SV. IVAN PAVAO II., Apostolska pobudnica *Redemptoris Custos* (15. kolovoza 1989.), 8, u: AAS 82 (1990.), 14.

¹⁸ Homilija na misi i betaifikaciji, Villavicencio, Kolumbija (8. rujna 2017.), u: AAS 109 (2017.), 1061.

preuzima odgovornost i čini ih dijelom osobne povijesti. Ako se ne pomirimo sa svojom poviješću, nećemo biti u mogućnosti poduzeti ni sljedeći korak, jer ćemo uvijek ostati taoci svojih očekivanja i posljedičnih razočaranja.

Duhovni put koji nam Josip pokazuje nije put objašnjavanja, već prihvaćanja. Tek polazeći od prihvaćanja, od pomirenja, možemo početi nazirati širu povijest i njezino dublje značenje. Gotovo da možemo čuti odjek Jobova jakog odgovora svojoj supruzi koja ga je nagovarala da se pobuni za sve zlo koje mu se dogodilo: »Kad od Boga primamo dobro, zar da onda i zlo ne primamo?« (Job 2,10).

Josip nije pasivno rezigniran čovjek već hrabro i čvrsto proaktivan. Prihvaćanje je izraz dara snage Duha Svetoga koji se očituje u našem životu. Samo nam Gospodin može dati snagu da prihvatimo život kakav jest, sa svim njegovim kontradiktornostima, frustracijama i razočaranjima.

Isusov dolazak među nas Očev je dar koji nam omogućuje da se pomirimo s tijekom vlastite povijesti, čak i kad je ne razumijemo u potpunosti.

Kao što je Bog rekao našem svecu: »Josipe, sine Davidov, ne boj se« (Mt 1,20), čini se da i nama ponavlja: »Ne boj se!«. Potrebno je ostaviti po strani ljutnju i razočaranje i prihvatiti ih – čak i kad se nešto dogodi kako nismo željeli – ne pasivnom rezignacijom, već nadom i hrabrošću. Prihvaćanje života na ovaj način uvodi nas u njegov skriveni smisao. Život svakoga od nas može se čudesno ponovno pokrenuti ako nađemo hrabrosti živjeti prema onomu što nam govori Evanđelje. Nije važno čini li se da je sve pošlo po zlu ili da se neke stvari ne mogu popraviti. Bog može učiniti da cvijeće nikne među kamenjem. Čak i ako nam srce nešto prigovara, On je »veći od našega srca i znade sve« (1 Iv 3,20).

Ovdje se još jednom susrećemo s onim kršćanskim realizmom koji ne odbacuje ništa što postoji. Stvarnost je u svojoj tajanstvenoj i nesvodivoj složenosti nositelj osjećaja postojanja sa svojim svjetlima i sjenama. To je ono što apostol Pavao kaže: »Znamo pak da Bog u svemu na dobro surađuje s onima koji ga ljube, s onima koji su odlukom njegovom pozvani« (Rim 8,28). A sveti Augustin dodaje: »Čak i ono što se naziva zlom (*etiam illud quod malum dicitur*)«¹⁹. U ovoj široj perspektivi vjera daje smisao svakom sretnom ili tužnom događaju.

Ne bismo trebali nikada pomisliti da vjerovati znači pronaći lagana i utješna rješenja. Vjera koju nas je naučio Krist jest ona koju vidimo kod svetog Josipa, koji ne traži prečace, već se »otvorenih očiju« suočava s onim što mu se događa, preuzimajući za to osobnu odgovornost.

Josipovo prihvaćanje poziva nas da i mi prihvaćamo druge onakvima kakvi jesu, bez iznimke, i da posebnu brigu posvetimo slabima, jer Bog bira ono što je slabo (usp. 1 Kor 1,27), on je »otac sirota i branitelj udovica« (Ps 68,6) i zapovijeda da volimo tuđinca u svojoj sredini²⁰. Volim misliti da je Isus od svetog Josipa crpio nadahnuće za prisposobu o izgubljenom sinu i milosrdnom ocu (usp. Lk 15,11-32).

5. Kreativno hrabar Otac

Ako je prva faza bilo kojeg istinskog unutarnjeg ozdravljenja prihvaćanje osobne povijesti te prihvaćanje stvari koje nismo željeli, onda njima treba dodati još jednu bitnu značajku: kreativnu hrabrost. Pojavljuje se posebno kad se naide na poteškoće. Odnosno, suočeni s poteškoćama, možemo ili odustati i otići, ili se nekako suočiti s njima. Povremene poteškoće donose nam resurse za koje nismo ni mislili da ih imamo.

Čitajući Evanđelja o Isusovu djetinjstvu, često se pitamo zašto Bog nije intervenirao na izravniji i jasniji način. No, Bog djeluje putem događaja i ljudi. Josip je čovjek izabran od Boga, putem kojega se Bog brine o počecima povijesti otkupljenja. On je pravo »čudo« kojim Bog spašava Dijete i njegovu majku. Nebo intervenira s povjerenjem u kreativnu hrabrost ovog čovjeka koji, stigavši u Betlehem i ne pronašavši smještaj u kojem Marija može roditi, uređuje staju i preuređuje ju, tako da ona postane što je više moguće mjesto dobrodošlice Sinu Božjem koji dolazi na svijet (usp. Lk 2,6-7). Suočen s neposrednom opasnošću Heroda, koji želi ubiti Dijete, još jednom je u snu Josip upozoren braniti Dijete, a usred noći organizira bijeg u Egipat (usp. Mt 2,13-14).

Pri površnom čitanju ovih priča može se steći dojam da je svijet u milosti i nemilosti snažnih i moćnih, ali »dobra vijest« Evanđelja leži u pokazivanju kako, unatoč bahatosti i nasilju zemaljskih vladara, Bog uvijek pronalazi način da ostvari svoj plan spasenja. Čak se i naš život katkad čini kao da je prepušten na milost i nemilost moćnika, ali Evanđelje nam govori da ga Bog uvijek uspije spasiti pod uvjetom da koristimo istu kreativnu hrabrost kao tesar iz Nazareta, koji zna kako problem preobraziti u mogućnost, pouzdajući se uvijek prvo u božansku providnost.

Ako se katkad čini da nam Bog ne pomaže, onda to ne znači da nas je napustio, nego da nam vjeruje da ćemo biti kreativni i sami pronalaziti rješenja.

To je ista kreativna hrabrost koju su pokazali prijatelji paraličara koji su ga, da bi ga predstavili Isusu, spustili s krova (usp. Lk 5,17-26). Teškoća nije zaustavila

¹⁹ *Enchiridion de fide, spe et caritate*, 3.11: PL 40,236.

²⁰ Usp. Pnz 10,19; Izl 22,20-22; Lk 10,29-37.

odvažnost i tvrdoglavost tih prijatelja. Bili su uvjereni da Isus može izliječiti bolesnika i »budući da zbog mnoštva nisu našli kuda bi ga unijeli, popnu se na krov te ga između crjepova s nosiljkom spuste u sredinu pred Isusa. Vidjevši njihovu vjeru reče on: *Čovječe, otpušteni su ti grijesi!*« (r. 19-20). Isus prepoznaje kreativnu vjeru s kojom ti ljudi pokušavaju dovesti k njemu svojega boleznoga prijatelja.

Evangelje nam ne govori koliko su dugo Marija, Josip i Dijete ostali u Egiptu. Ali sigurno su morali jesti, pronaći dom, posao. Ne treba puno mašte da se popune detalji koji nedostaju. Sveta obitelj morala se suočiti s konkretnim problemima poput svih ostalih obitelji, poput mnoge naše braće migranata koji i danas riskiraju svoje živote da bi izbjegli nesreću i glad. U tom smislu vjerujem da je sveti Josip doista poseban zaštitnik onih koji moraju napustiti svoju zemlju zbog ratova, mržnje, progona i bijede.

Na kraju svake priče koja Josipa vidi kao glavnog junaka, Evangelje napominje da ustaje, vodi Dijete i majku sa sobom i čini ono što mu je Bog zapovjedio (usp. Mt 1,24; 2,14.21). Doista, Isus i Marija, njegova majka, najdragocjenije su blago naše vjere.¹

U božanskom planu spasenja Sin je nerazdvojiv od Majke Marije, od one koja je »koračala naprijed u hodu vjere te je svoju sjedinjenost sa Sinom vjerno održala sve do križa«².

Uvijek se moramo zapitati štitimo li i mi svom snagom Isusa i Mariju, koji su tajanstveno povjereni našoj odgovornosti, brizi i skrbništvu. Sin Svemogućega došao je na svijet u velikoj ranjivosti. Njega je Josip trebao braniti, štititi, čuvati, odgajati. Bog vjeruje ovom čovjeku, kao i Marija, koja u Josipu pronalazi onoga koji ne samo da joj želi spasiti život, već će uvijek ostati uz nju i Dijete. U tom smislu, sveti Josip ne može ne biti Čuvar Crkve, jer je Crkva produljenje Kristova Tijela u povijesti, kao što se i Marijino majčinstvo odražava na majčinstvo Crkve.³ Josip, nastavljajući štititi Crkvu, nastavlja štititi Dijete i njegovu Majku, a i mi ljubeći Crkvu, ljubimo Dijete i njegovu Majku.

Ovo Dijete je ono koje će reći: »Što god učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste« (Mt 25,40). Prema tomu, svaki siromah, potrebiti, onaj koji pati ili umire, svaki stranac, svaki zatvorenik, svaka nemoćna osoba jest »dijete« koje Josip nastavlja štititi. Zbog toga se sveti Josip zaziva kao zaštitnik nesretnika, potrebitih, prognanika, nevoljnika, siromaha i umirućih. Prema tomu, Crkva ne može ne pokazati posebnu

ljubav prema našoj najmanjoj braći i sestrama, jer je Isus pokazivao osobitu brigu za njih i osobno se poistovjećivao s njima. Od svetog Josipa moramo naučiti tu istu brigu i odgovornost. Moramo naučiti voljeti dijete i njegovu majku, voljeti sakramente i milosrđe, voljeti Crkvu i siromašne. Svaka od tih stvarnosti uvijek je dijete i njegova majka.

6. Otac koji radi

Aspekt koji karakterizira svetog Josipa i koji je istaknut još od vremena prve socijalne enciklike *Rerum novarum* pape Lava XIII., jest njegov odnos prema radu. Sveti Josip bio je tesar koji je pošteno radio da bi osigurao egzistenciju za svoju obitelj. Od njega je Isus naučio vrijednost, dostojanstvo i radost onoga što znači jesti kruh koji je plod nečijeg rada.

Danas, kada je pitanje zaposlenja još jednom postalo goruće društveno pitanje, a nezaposlenost pak dostiže rekord i u zemljama koje desetljećima uživaju određen stupanj blagostanja, javlja se ponovna potreba za vrednovanjem dostojanstvena rada, čiji je zaštitnik sveti Josip.

Rad je sredstvo sudjelovanja u djelu spasenja, prilika da se ubrza dolazak Kraljevstva, da se razviju darovi i sposobnosti te da ih tako možemo staviti u službu društva i zajedništva. Tako rad postaje prilika za ostvarenje ne samo sebe samih, već i one izvorne jezgre društva u kojoj prepoznajemo obitelj. Obitelj bez posla posebno je izložena poteškoćama, napetostima, otuđenosti, pa čak i tjeskobnom i očajničkom iskušenju raspada. Kako možemo govoriti o ljudskom dostojanstvu, a da ne radimo na tomu da svi mogu pristojno zaraditi za život?

Čovjek koji radi, bez obzira na vrstu zaposlenja, surađuje sa samim Bogom i tako postaje, na neki način, stvoritelj svijeta oko nas. Kriza našeg vremena, koja je ekonomska, socijalna, kulturna i duhovna, može svima nama poslužiti kao poziv da ponovno otkrijemo vrijednost, važnost i potrebu rada za stvaranje nove »normalnosti« iz koje nitko nije isključen. Djelo svetog Josipa podsjeća nas da sâm Bog, postajući čovjekom, nije prezirao raditi. Gubitak posla koji pogađa toliku braću i sestre i koji se u posljednje vrijeme povećao zbog pandemije koronavirusne bolesti, mora biti podsjetnik na preispitivanje naših prioriteta. Preklinjemo svetog Josipa radnika da bismo mogli pronaći načine koji nas obvezuju izraziti čvrsto uvjerenje da nijedna mlada osoba, ni jedan čovjek, ni jedna obitelj ne smije biti bez posla.

¹ Usp. SV. KONGREGACIJA ZA OBREDE, *Quemadmodum Deus* (8. prosinca 1870.), u: ASS 6 (1870./1871.), 193; BLAŽENI PIO IX., Apostolsko pismo *Inclytum Patriarcham* (7. lipnja 1871.): l.c., 324-327.

² DRUGI VATIKANSKI SABOR, Dogmatska konstitucija o Crkvi *Lumen Gentium*, 58.

³ KKC, 963-970.

7. Otac u sjeni

Poljski književnik Jan Dobraczyński u svojoj knjizi *Sjena oca*⁴ ispričao je život svetog Josipa u obliku romana. Uzbudljivom slikom sjene definira lik Josipa, koji je u svom odnosu spram Isusa, bio zemaljska sjena nebeskog Oca: čuvao ga je, štutio, nikada ga nije ostavio da ide svojim putem. Zamislimo ono na što Mojsije podsjeća Izrael: »U pustinji [...] vidio si gdje te Gospodin, Bog tvoj, cijeloga puta što ste ga prevalili, nosio kao što čovjek nosi svoga sinčića« (usp. Pnz 1,31). Tako je i Josip cijeloga života djelovao u službi oca⁵.

Očevi se ne rađaju, već stvaraju. Čovjek ne postaje otac jednostavno rođenjem djeteta, već preuzimanjem odgovornosti da se brine za to dijete. Kad god čovjek prihvati odgovornost za život drugoga, na neki način toj osobi postaje otac.

U današnjem društvu djeca se često čine kao siročad, kao da su bez oca. Također, Crkva danas treba očeve. Opomena koju je sveti Pavao uputio Korinćanima uvijek je aktualna: »Jer da imate u Kristu i deset tisuća učitelja, ipak ne biste imali više otaca« (1 Kor 4,15); a svaki bi svećenik ili biskup trebao poput Apostola dodati: »Ta u Kristu Isusu po evanđelju ja vas rodih!« (*Isto*). A Galaćanima kaže: »Dječice moja, koju ponovno u trudovima rađam dok se Krist ne oblikuje u vama« (4,19).

Biti otac podrazumijeva upoznavanje djece sa životom i stvarnošću. Ne sputavati ih, ne biti previše zaštitnički ili posesivni, već ih učiniti sposobnima da sami odlučuju, uživaju u slobodi i istražuju nove mogućnosti. Možda je zbog toga razloga, uz očev naziv, tradicija također pripisala Josipu i naziv »Prečisti Otac«. Taj naslov nije samo znak naklonosti, već zbroj ponašanja suprotnih posesivnosti. Čistoća je sloboda od posesivnosti u svim područjima života. Samo kad je ljubav čista, ona je uistinu ljubav. Posesivna ljubav u konačnici postaje opasna; ona zarobljuje, guši, čini nas nesretnima. Sâm Bog volio je čovjeka čistom ljubavlju, ostavljajući ga slobodnim čak i da pogriješi i da se postavi protiv njega. Logika ljubavi uvijek je logika slobode, a Josip je znao voljeti na izvanredno slobodan način. Nikad se nije stavljaao u središte. Nije mislio na sebe, nego se usredotočio na Marijin i Isusov život.

Josip sreću nije pronašao u samopožrtvovnosti već u samodarivanju. U njemu nikada ne vidimo frustraciju, već samo povjerenje. Njegova strpljiva šutnja ne uključuje prigovore, nego konkretne geste povjerenja. Svijet danas treba očeve, nema koristi od tirana koji žele

dominirati nad drugim kako bi ispunili vlastite potrebe; odbacuje one koji miješaju autoritet s autoritarnošću, služenje sa servilnošću, sučeljavanje s ugnjetavanjem, dobročinstvo s dobrobiti, silu s uništenjem. Svako istinsko zvanje rođeno je iz dara samoga sebe, a to je plod žrtve. Ova vrsta zrelosti također je potrebna u svećeništvu i posvećenom životu. Bez obzira na poziv, bilo na brak, bilo celibat, bilo djevičanstvo, dar samoga sebe neće se ostvariti ako se zaustavi na žrtvi; tada umjesto da se učini znakom ljepote i radosti ljubavi, riskira da se iskaže nesreća, tuga i frustracija.

Kada očevi odbiju živjeti život svoje djece, uvijek se otvaraju novi i neočekivani vidici. Svako dijete nositelj je jedinstvene tajne koja se na vidjelo može iznijeti samo uz pomoć oca koji poštuje slobodu svojega djeteta. Otac shvaća da je u potpunosti dovršio svoju odgojnu ulogu i živio očinstvo tek kad postane »beskoristan«, kad vidi da se njegovo dijete osamostalilo i da ono može hodati životnim stazama bez pratnje, kad se dovede u situaciju Josipa, koji je uvijek znao da Dijete nije njegovo, nego je samo bilo povjereno njegovoj skrbi. U osnovi, to je ono što Isus predlaže kad kaže: »Ni ocem ne zovite nikoga na zemlji jer jedan je Otac vaš – onaj na nebesima« (Mt 23,9).

U svakom ostvarenju očinstva, uvijek bismo trebali imati na umu da ono nema nikakve veze s posjedovanjem, nego je »znak« koji upućuje na veće očinstvo. U određenom smislu, svi smo poput Josipa: sjena jedinoga nebeskog Oca koji daje da »sunce njegovo izlazi nad zlima i dobrima i da kiša pada pravednicima i nepravednicima« (Mt 5,45); i sjena koja slijedi Sina.

»Ustani, uzmi dijete i majku njegovu« (Mt 2,13), rekao je Bog svetom Josipu.

Svrha ovog Apostolskog pisma jest porast ljubavi prema ovom velikomu svecu, te da budemo ohrabreni moleći njegov zagovor, i da nasljedujemo njegove vrline i njegovu revnost.

Doista, istinsko poslanje svetaca nije samo postizanje čuda i milosti, već da nas zagovaraju pred Bogom, poput Abrahama⁶ i Mojsija⁷, poput Isusa, »jedinog posrednika« (1 Tim 2,5), koji je naš »zagovornik« kod Oca (1 Iv 2,1) i koji je »uvijek živ da se za [nas] zauzima« (Heb 7,25; usp. Rim 8,34).

Sveci pomažu svim vjernicima »da idu putem svetosti i savršenstva vlastitog staleža«⁸. Njihov život

⁴ Originalno izdanje: *Cień Ojca*, Varšava, 1977. (Hrvatsko izdanje: *Snaga ljubavi*, Split, 2014.)

⁵ SV. IVAN PAVAO II., Apostolska pobudnica *Redemptoris Custos* 7-8, u: AAS 82 (1990.), 12-16.

⁶ Usp. Post 18,23-32.

⁷ Usp. Izl 17,8-13; 32,30-35.

⁸ DRUGI VATIKANSKI SABOR, Dogmatska konstitucija o Crkvi *Lumen Gentium*, 42.

konkretan je dokaz da je moguće primijeniti evanđelje u praksi.

Isus nam je rekao: »Učite se od mene, jer sam krotka i ponizna srca« (Mt 11,29). Životi svetaca također su primjeri koje treba nasljedovati. Sveti Pavao izričito kaže: »Nasljedovatelji moji budite!« (1 Kor 4,16)¹. Svojom rječitom šutnjom sveti Josip kaže isto.

Prije primjera tolikih svetih muževa i žena, sveti Augustin zapitao: »Što su oni mogli, zar ne možete i vi?« I tako se približio svom konačnom obraćenju, kad je mogao uskliknuti: »Kasno sam te uzljubio, ljepoto tako stara, i tako nova!«²

Samo trebamo moliti svetog Josipa za milost milosti: naše obraćenje.

Obratimo mu se molitvom:

*Pozdravljamo te, Čuvaru Otkupitelja
i Zaručnice Djevice Marije.
Tebi je Bog povjerio svoga Sina;
u tebe je Marija položila svoje povjerenje;
uz tebe je Krist postao čovjekom.
O, blaženi Josipe,
i nama se očituj u svome očinstvu
i vodi nas putem života.
Izmoli nam milost, milosrđe i hrabrost
te nas brani od svakoga zla. Amen.*

*U Rimu, u Svetom Ivanu Lateranskom, 8. prosinca,
na svetkovinu Bezgrješnog začeca Blažene Djevice Marije,
godine 2020., osme mojega pontifikata*

Franjo

DEKRET APOSTOLSKE POKORNIČARNE O OPROSTIMA U GODINI SVETOGA JOSIPA

Dodjeljuje se dar posebnih oprosta u povodu Godine svetog Josipa koju je papa Franjo najavio prigodom proslave 150. obljetnice proglašenja svetog Josipa zaštitnikom sveopće Crkve.

Danas se obilježava 150. obljetnica dekreta *Quemadmodum Deus*, kojim je blaženi Pio IX., ganut teškim i žalosnim okolnostima u kojima su Crkvu bili progonili neprijatelji, proglasio svetog Josipa zaštitnikom sveopće Crkve.

Kako bi trajno povjerio Crkvu moćnoj zaštiti Isusova čuvara, papa Franjo proglasio je da se od današnjeg dana, na slavlje obljetnice proglašenja Dekreta i na svetkovinu Bezgrešne Djevice Marije i Zaručnice Prečistoga Josipa, pa sve do 8. prosinca 2021. godine, obilježi posebna Godina svetog Josipa, u kojoj svaki vjernik, slijedeći njegov primjer, može svakodnevno jačati svoj vjerski život u potpunom ispunjavanju Božje volje.

Tako će svi vjernici imati mogućnost da molitvama i dobrim djelima, uz pomoć svetog Josipa, glavara nebeske Nazaretske obitelji, zadobiju utjehu i pomoć zbog teških ljudskih i društvenih nevolja koje danas pogađaju suvremeni svijet.

Pobožnost Otkupiteljevom čuvaru rasla je tijekom povijesti Crkve, koja ne samo da mu pripisuje jedno od najvećih štovanja nakon Majke Božje, njegove zaručnice,

već mu je dodijelila i više zaštitništava.

Učiteljstvo Crkve i dalje otkriva drevne i nove veličine u ovom blagu, a to je sveti Josip koji, kao gospodar kuće iz Matejeva evanđelja »iz svoje riznice iznosi novo i staro« (Mt 13,52).

Od velike pomoći pri postizanju tog cilja bit će i dar oprosta koje Apostolska pokorničarna ovim Dekretom, izdanim u skladu s voljom pape Franje, milostivo dodjeljuje tijekom Godine svetoga Josipa.

Potpun oprost podjeljuje se pod uobičajenim uvjetima (sakramentalna ispovijed, euharistijska pričest i molitva na nakane Svetoga Oca) vjernicima koji, dušom odijeljenom od svakoga grijeha, budu sudjelovali u Godini svetoga Josipa u prigodama i na načine koje naznačuje ova Apostolska pokorničarna.

a. Sveti Josip, vjerodostojan čovjek vjere, poziva nas da ponovno otkrijemo sinovski odnos s Ocem, obnovimo vjernost molitvi, prignemo uho i odgovorimo s dubokim raspoznavanjem na Božju volju. Podjeljuje se *potpun oprost* onima koji će barem 30 minuta provesti u razmatranju molitve *Očenaš* ili pak sudjelovati na duhovnoj obnovi u trajanju od najmanje jednoga dana, koja uključuje jedno razmatranje o svetom Josipu.

b. Evanđelje pripisuje svetom Josipu atribut »muž pravedan« (usp. Mt 1,19). On, kao onaj koji je čuvar

¹ Usp. 1 Kor 11,1; Fil 3,17; 1 Sol 1,6.

² *Ispovijesti*, VIII, 11,27: PL 32,761; X, 27,38: PL 32,795.

»intimne tajne koja se nalazi u dubini srca i duše«¹, po-
hranitelj je otajstva Božjih, a samim time i idealan zaštit-
nik unutarnjega područja, koji nas potiče da ponovno
otkrijemo vrijednost šutnje, razboritosti i odanosti u
ispunjavanju svojih dužnosti. Vrlina pravednosti koju
je Josip primjereno ispunjavao očituje se u potpunom
poštivanju Božjega zakona, koji je zakon milosrđa, »jer
upravo Božje milosrđe donosi istinsku pravdu do ispu-
njenja«². Stoga će oni koji, po primjeru svetoga Josipa,
učine neko djelo tjelesnog ili duhovnog milosrđa, moći
također dobiti dar *potpunog oprosta*.

c. Glavni je vid Josipova poziva bio taj da je bio ču-
var Svete nazaretske obitelji, zaručnik Blažene Djevice
Marije i Isusov zakoniti otac. Kako bi se sve kršćanske
obitelji potaknulo da stvore isto ozračje prisnoga zajed-
ništva ljubavi i molitve, koje se živjelo u Svetoj obitelji,
potpun oprost se dobiva za moljenje svete krunice u obi-
telji i od strane zaručnikâ.

d. Sluga Božji Pio XII., 1. svibnja 1955. godine,
ustanovio je blagdan svetoga Josipa Radnika, »s nam-
jerom da svi prepoznaju dostojanstvo rada i da to
nadahne društveni život i zakone, koji će biti temelje-
ni na poštenoj raspodjela prava i dužnosti«³. Stoga će
potpun oprost moći zadobiti svi koji budu svakodnevno
povjerali svoj rad zaštiti svetoga Josipa te svaki vjernik
koji u molitvi zazove zagovor tesara iz Nazareta, da oni
koji traže posao pronađu zaposlenje i da rad svih bude
dostojanstveniji.

e. Bijeg Svete obitelji u Egipat »pokazuje nam da je
Bog ondje gdje je čovjek u opasnosti, ondje gdje čovjek
pati, ondje gdje je prisiljen bježati, gdje doživljava odba-
čenost i napuštenost«⁴. *Potpun oprost* podjeljuje se vjer-
nicima koji budu izmolili litanije svetomu Josipu (za za-
padnu tradiciju) odnosno *Akatist (Akathistos)* svetomu
Josipu u cijelosti ili barem neki njegov dio (za istočnu
tradiciju), odnosno neku drugu molitvu svetomu Josi-
pu svojstvenu drugim liturgijskim tradicijama za Crkve
progonjene *ad intra* i *ad extra* i na utjehu i pomoć svim
kršćanima koji trpe svaki oblik progona.

Sveta Terezija Avilska prepoznala je u svetom Josipu
zaštitnika u svim životnim okolnostima: »Čini mi se da
je drugim svecima Gospodin dao milost da priteknu u
pomoć u jednoj nevolji, a ovomu slavnom svecu, imam
iskustva, da pritekne u pomoć u svima«⁵. Nedavno je

sveti Ivan Pavao II. ponovio da lik svetog Josipa dobiva
»obnovljenu aktualnost za Crkvu našega vremena u od-
nosu na novo kršćansko tisućljeće«⁶. Kako bi se ponov-
no potvrdila univerzalnost zaštite svetoga Josipa nad Cr-
kvom, uz spomenute prigode, Apostolska pokorničarna
podjeljuje *potpun oprost* vjernicima koji budu molili bilo
koju od Crkve dopuštenu molitvu ili čin pobožnosti u
čast svetomu Josipu, na primjer *K tebi se, o sveti Josipe*,
osobito na dane 19. ožujka i 1. svibnja, na blagdan Sve-
te nazaretske obitelji Isusa, Marije i Josipa, na Nedjelju
svetoga Josipa (prema istočnoj tradiciji), devetnaestoga
dana svakoga mjeseca i svake srijede, koja je dan posve-
ćen spomenu toga sveca prema zapadnoj tradiciji.

U trenutnim okolnostima izvanrednog zdravstve-
nog stanja, dar *potpunog oprosta* posebno se proteže na-
starije, bolesne, umiruće i sve one koji zbog opravdanih
razloga ne mogu izlaziti iz svoje kuće pa, duše odijeljene
od svakoga grijeha i uz nakanu da, čim im to bude mo-
guće, ispune tri uobičajena uvjeta, u vlastitomu domu ili
ondje gdje ih zapriječenost zatekne, izmole čin pobož-
nosti u čast svetomu Josipu, utjesi bolesnih i zagovorni-
ku dobre smrti, prikazujući s povjerenjem Bogu patnje i
nevolje vlastitoga života.

Da bi se zadobivanje Božje milosti po vlasti Ključeva
u pastoralnom pogledu olakšalo, ova Pokorničarna
usrdno moli da svi svećenici koji imaju odgovarajuće
ovlasti budu raspoloživi slaviti sakrament pokore i često
podjeljivati svetu pričest bolesnima.

Ovaj Dekret vrijedi za Godinu svetoga Josipa, una-
toč bilo kojoj suprotnoj odredbi.

*Dano u Rimu, iz sjedišta Apostolske pokorničarne,
8. prosinca 2020.*

✠ Mauro kard. Piacenza
Veliki pokorničar

✠ Krzysztof Nykiel
Namjesnik

L. + S.
Prot. br. 866/20/I

¹ PIO XI., *Nagovor prigodom proglašenja herojski življenih kreposti službenice Božje Emilije de Vialar*, u: »L'Osservatore Romano«, god. LXXV, br. 67, 20.-21. ožujka 1935., 1.

² FRANJO, Opća audijencija (3. veljače 2016.)

³ PIO XII., *Nagovor prigodom svetkovine svetoga Josipa Radnika* (1. svibnja 1955.), u: *Govori i radioporuke njegove svetosti Pija XII.*, XVII, 71-76.

⁴ FRANJO, *Angelus* (29. prosinca 2013.).

⁵ TEREZIJA AVILSKA, *Život*, VI, 6 (talijanski prijevod: *Sabrana djela*, M. Bettetini (ur.), Milano, 2018., 67).

⁶ IVAN PAVAO II., *Apostolska pobudnica Redemptoris Custos* o osobi i poslanju svetoga Josipa u životu Krista i Crkve (15. kolovoza 1989.), 32.

**DEKRET KONGREGACIJE ZA BOGOŠTOVLJE I STEGU SAKRAMENATA
O MOGUĆNOSTI SLAVLJA ČETIRI MISE
NA OVOGODIŠNJE BOŽIĆNE SVETKOVINE**

Prot. br. 597/20

DEKRET

S obzirom na trenutnu situaciju koja je uzrokovana širenjem pandemije diljem svijeta, a temeljem ovlasti danih od Vrhovnog svećenika Franje ovoj Kongregaciji, veoma rado dopuštamo da mjesni ordinariji, dok traju uzroci koji se odnose na svjetsku zarazu bolešću COVID-19, u božićno vrijeme samo tekuće godine, kad god to smatraju potrebnim u korist vjernika, a uz poštovanje pravnih propisa, osobito onoga propisanog kan. 951, daju mogućnost prezbiterima koji borave u njihovim biskupijama da slave četiri mise na

dan Rođenja Gospodnjega, na dan Svete Marije Bogorodice i na Bogojavljenje.

Bez obzira na sve suprotno.

Iz sjedišta Kongregacije za bogoštovlje i disciplinu sakramenata, 16. prosinca 2020.

✠ Robert kard. Sarah
prefekt

✠ Artur Roche
nadbiskup tajnik

KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE

VADEMECUM

**O NEKIM TOČKAMA POSTUPKA U OPHOĐENJU SA SLUČAJEVIMA SEKSUALNOG
ZLOSTAVLJANJA MALOLJETNIKÂ KOJE SU POČINILI KLERICI**

Verzija 1.0

16. srpnja 2020.

NAPOMENA

a) Kao i za kažnjiva djela predviđena čl. 6 normi proglašanih motuproprijem *Sacramentorum sanctitatis tutela*, u svim slučajevima kažnjivih djela pridržanih Kongregaciji za nauk vjere – uz određene prilagodbe – mora se poštovati ono što slijedi.

b) U nastavku će biti korištene sljedeće kratice: ZKP: *Zakonik kanonskog prava*; ZKIC: *Zakonik kanona istočnih crkava*; SST: motuproprij *Sacramentorum sanctitatis tutela* – Norme izmijenjene 2010.; VELM: motuproprij *Vos estis lux mundi* – 2019.; KNV: *Kongregacija za nauk vjere*.

Uvod

Kako bi odgovorila na brojna pitanja o koracima koje je potrebno slijediti u kaznenim predmetima pod njenom nadležnošću, Kongregacija za nauk vjere pripremila je

ovaj *Vademecum* namijenjen prije svega ordinarijima i pravnicima koji trebaju prenijeti u konkretne radnje kanonske odredbe koje se tiču slučajeva seksualnog zlostavljanja maloljetnikâ od strane klerika.

Riječ je o svojevrsnome »priručniku«, koji od *Notitiae criminis* do konačnog zaključka slučaja namjerava uzeti za ruku i voditi, korak po korak, svakoga tko treba utvrditi istinu u kontekstu gore spomenutih kažnjivih radnji.

Ovo nije zakonodavni tekst, ne uvodi novosti u relevantno zakonodavstvo, ali mu je cilj pojasniti tijek jednog procesa. Unatoč tome, svjesni da ujednačena praksa pomaže jasnijem provođenju pravde, preporučuje se slijediti ga.

Glavne reference su dva važeća zakonika (ZKP i ZKIC); *Norme o kažnjivim djelima pridržanima*

Kongregaciji za nauk vjere, u izmijenjenoj i dopunjenoj verziji 2010. godine, izdanoj motuproprijem *Sacramentorum sanctitatis tutela*, uzimajući u obzir inovacije dvaju *Rescripta ex audientia* od 3. i 6. prosinca 2019.; motuproprij *Vos estis lux mundi*; i, na kraju, praksa Kongregacije za nauk vjere, koja je posljednjih godina sve preciznija i postojanija.

Budući da je ovo fleksibilan instrument, predviđeno je da ga se može periodički ažurirati, kad god treba izmijeniti zakon na snazi ili ako praksa Kongregacije izradi potrebna pojašnjenja i nadopune.

Upute o vođenju sudskoga kaznenog postupka u prvom stupnju presude namjerno nisu razmatrane u *Vademecumu*, u uvjerenju da je postupak prikazan u važećim zakonima dovoljno jasan i detaljan.

Namjera je da ovo sredstvo bude pomoć biskupijama, institutima posvećenog života i društvima apostolskoga života, biskupskim konferencijama i raznim crkvenim oblastima da bolje razumiju i provedu zahtjeve pravde povezanih s *delictumom graviorom*, koji u cijeloj Crkvi otvara duboku i bolnu ranu koja vapi za iscjeljenjem.

I. Što čini kažnjivo djelo?

1. Kažnjivo djelo uključuje bilo kakav vanjski grijeh protiv šeste zapovijedi Dekaloga koji je počinio klerik s maloljetnikom (usp. kan. 1395 § 2 ZKP-a; čl. 6 § 1, 1. SST-a).

2. Vrsta kažnjivog djela vrlo je široka i može obuhvaćati, primjerice, seksualne odnose (uz pristajanje ili ne), tjelesni kontakt sa seksualnom pozadinom, egzibicionizam, masturbaciju, produkciju pornografije, navođenje na prostituciju, razgovore i/ili prijedloge seksualne prirode i sredstvima komunikacije.

3. Izraz *maloljetnik* s obzirom na predmetne slučajeve varirao je tijekom vremena: do 30. travnja 2001. godine podrazumijevao je osobu mlađu od 16 godina (iako je u nekim određenim zakonodavstvima – primjerice SAD-a [od 1994.] i Irske [od 1996.] – ta starosna dob već porasla na 18 godina). Od 30. travnja 2001. godine, kada je proglašen motuproprij *Sacramentorum sanctitatis tutela*, dob je univerzalno povećana na 18 godina, a ta je starosna dob na snazi i danas. Te se varijacije moraju uzeti u obzir pri određivanju je li *maloljetnik* zapravo bio takav prema definiciji zakona koji je važio u vrijeme počinjenja navodnoga kažnjivog djela.

4. Činjenica da govorimo o *maloljetniku* ne utječe na razliku, koja se katkad zaključuje iz psiholoških znanosti, između djela *pedofilije* i djela *efebofilije*, odnosno kod adolescenata koji su već izvan puberteta. Njihova spolna zrelost ne utječe na kanonsku definiciju zlodjela.

5. Revizija motuproprija SST, objavljena 21. svibnja 2010. godine, ustanovila je da se ljudi koji se uobičajeno nesavršeno koriste razumom moraju izjednačiti s maloljetnicima (usp. čl. 6 § 1, 1° SST-a). Što se tiče uporabe izraza »ranjiva odrasla osoba«, drugdje opisana kao »svaka osoba u stanju nemoći, tjelesnog ili mentalnog nedostatka ili lišena osobne slobode koji zapravo, čak i povremeno, ograničavaju njezinu sposobnost razumijevanja ili volje ili, u svakom slučaju, sposobnost oduprijeti se kaznenom djelu« (usp. čl. 1 § 2, b VELM-a), treba imati na umu da ta definicija integrira šire slučajeve od onih s obzirom na nadležnost KNV-a, koja ostaje ograničena, pored maloljetnika mlađih od osamnaest godina, i na one koji se »uobičajeno nesavršeno koriste razumom«. Drugim slučajevima, osim spomenutih, bave se za to nadležne kongregacije (usp. čl. 7 § 1 VELM-a).

6. SST je također uveo (usp. čl. 6 § 1, 2 SST-a) tri nova kaznena djela koja se tiču određene vrste maloljetnika, a to su stjecanje, posjedovanje (čak i privremeno) i distribucija pornografskih slika maloljetnika mlađih od 14 godina (od 1. siječnja 2020. godine: od 18 godina) od klerika u svrhu požude na bilo koji način i bilo kojim instrumentom. Od 1. lipnja do 31. prosinca 2019. stjecanje, posjedovanje i distribucija pornografskog materijala koji uključuje maloljetnike između 14 i 18 godina, a koje su počinili svećenici ili članovi ustanova posvećenog života ili društava apostolskog života, bili su u nadležnosti drugih dikasterija (usp. čl. 1 i 7 VELM-a). Od 1. siječnja 2020. ta nadležnost pripada Kongregaciji za nauk vjere.

7. Naglašuje se da se ova tri kaznena djela mogu kanonski goniti tek počevši od stupanja na snagu SST-a, odnosno od 21. svibnja 2010. godine. Produkcija pornografije s maloljetnicima, s druge strane, pripada vrsti kažnjivog djela navedenog u br. 1-4 ovog *Vademecuma* i, prema tome, mora se kanonski goniti i prije tog datuma.

8. Prema zakonu o redovnicima koji pripadaju Latinskoj Crkvi (usp. kan. 695 i dalje ZKP-a), kazneno djelo spomenuto u br. 1 također može dovesti do otpuštanja iz redovničke ustanove. Pri tome treba imati u vidu sljedeće: a) takvo otpuštanje nije kazna, nego upravni akt vrhovnog voditelja; b) kako bi se ono odredilo, potrebno je dosljedno slijediti postupak opisan u kan. 695 st. 2, 699, 700 ZKP-a; c) odluka o otpuštanju prema kan. 700 ZKP-a mora se zatražiti od KNV-a; d) otpuštanje iz ustanove podrazumijeva gubitak članstva u ustanovi i prestanak zavjeta i obveza koje proizlaze iz zavjetovanja (usp. kan. 701 ZKP-a), te zabranu vršenja svetih redova dok se ne potvrde uvjeti spomenuti u kan. 701 ZKP-a. Ista se pravila primjenjuju, s odgovarajućim prilagodabama, i za članove koji su konačno pritjelovljeni u družbu apostolskog života (usp. kan. 746 ZKP-a).

II. Što učiniti kada se zaprimi informacija o mogućem kažnjivom djelu (*notitia de delicto*)?

a) Što se podrazumijeva pod *notitia de delicto*?

9. *Notitia de delicto* (usp. kan. 1717 § 1 ZKP-a; kan. 1468 § 1 ZKIC-a; čl. 16 SST-a; čl. 3 VELM-a), koja se katkad naziva *notitia criminis*, bilo je koja informacija o mogućem kažnjivom djelu koja se na bilo koji način priopći ordinariju ili hijerarhu. Nije prijeko potrebno da ona bude formalna žalba.

10. Ova *notitia* stoga može imati razne izvore: može biti službeno predstavljena ordinariju ili hijerarhu, usmeno ili u pisanom obliku, od navodne žrtve, njezinih skrbnika, ili drugih osoba koje tvrde da su obaviještene o činjenicama; može doći do ordinarija ili hijerarha tijekom izvršavanja njegovih nadzornih dužnosti; civilne vlasti mogu je predstaviti ordinariju ili hijerarhu na način predviđen mjesnim zakonodavstvom; biti distribuirana od strane masovnih medija (uključujući i društvene medije); doći do njegovog znanja raznim glasinama i na bilo koji drugi prikladan način.

11. Katkad *notitia de delicto* može prispjeti iz anonimnog izvora, tj. od nepoznatih ili neprepoznatljivih osoba. Anonimnost žalitelja ne smije automatski učiniti tu *notitiju* lažnom; međutim, iz lako razumljivih razloga, poželjno je biti vrlo oprezan u razmatranju te vrste *notitije*, koja se apsolutno ne potiče.

12. Na isti način, nije uputno *a priori* odbaciti *notitiju de delicto*, koja dolazi iz izvora čija vjerodostojnost na prvi dojam može izgledati sumnjivo.

13. Katkad *notitia de delicto* ne pruža precizne pojedinosti (imena, mjesta, vremena...). Čak i ako je nejasna i neodređena, ona se mora pravilno procijeniti i, koliko je to moguće, produbiti s dužnom pozornošću.

14. Potrebno je imati na umu da je obavijest o *delictumu graveusu* do koje se došlo pri ispovijedi pod vrlo strogim svezom sakramentalnog pečata (usp. kan. 983 § 1 ZKP-a; kan. 733 § 1 ZKIC-a; čl. 4 § 1, 5 SST-a). Stoga će ispovjednik, koji je tijekom podjeljivanja sakramenta obaviješten o *delictumu graveusu*, morati pokušati nagovoriti pokornika da svoja saznanja obznani na druge načine, kako bi oni koji trebaju mogli pravovremeno reagirati.

15. Obavljanje nadzorne dužnosti ordinarija i hijerarha ne predviđa da on mora provoditi kontinuirane istražne provjere svećenika koji su mu podređeni, ali niti mu dopušta da se suzdrži od informiranja o njihovom ponašanju na ovom području, posebice ako je postao svjestan sumnji, sablažnjivog ponašanja ili ponašanja koje ozbiljno narušavaju red.

b) Koje radnje je potrebno poduzeti kad se zaprimi *notitia de delicto*?

16. Čl. 16 SST (usp. također kan. 1717 ZKP-a i 1468 ZKIC-a) predviđa da se, po primitku *notitiae de delicto*, provede prethodna istraga ako je *notitia de delicto* »*saltem verisimilis*«. Ako se ta vjerodostojnost pokaže neutemeljenom, moguće je ne slijediti *notitiju de delicto*, vodeći računa, međutim, da se dokumentacija čuva zajedno s bilješkom u kojoj se objašnjavaju razlozi takve odluke.

17. Čak i bez izričite zakonske obveze, crkvena vlast podnosi pritužbu nadležnim civilnim vlastima kad god to smatra ključnim za zaštitu oštećene osobe ili drugih maloljetnika od opasnosti od daljnjih kaznenih djela.

18. Uzimajući u obzir delikatnost stvari (primjerice činjenicu da su se grijesi protiv šeste zapovijedi Dekaloga rijetko događali u nazočnosti svjedoka), prosudba o nedostatku vjerodostojnosti (što može dovesti do izostanka preliminarne istrage) donosi se samo u slučaju očigledne nemogućnosti provođenja postupka prema odredbi kanonskog prava: na primjer, ako se čini da u vrijeme kažnjivog djela za koji je optužena, ta osoba još nije bila svećenik; ako je očito da navodna žrtva nije bila maloljetna (u ovom pogledu usp. br. 3); ako je dobro poznata činjenica da prijavljena osoba nije mogla biti prisutna na mjestu zločina u vrijeme počinjenja zlodjela za koje se tereti.

19. Međutim, čak je i u tim slučajevima poželjno da ordinarij ili hijerarh obavijesti KNV o *notitiji de delicto* i odluci o odgodi prethodne istrage zbog očiglednog nedostatka vjerodostojnosti.

20. U ovom slučaju treba imati na umu da, čak iako se ne radi o kaznenom djelu na štetu maloljetnika, ali svakako o neprimjerenom i nepromišljenom ponašanju, ako je to potrebno radi zaštite općeg dobra i izbjegavanja sablazni, pripada u ovlasti ordinarija ili hijerarha da poduzme druge administrativne mjere protiv prijavljene osobe (primjerice, ograničenja službe) ili da joj se nametnu kazneni lijekovi navedeni u kan. 1339 ZKP-a, kako bi se spriječila kažnjiva djela (usp. kan. 1312 § 3 ZKP-a), ili javni ukor naveden u kan. 1427 ZKIC-a. A ako je došlo do kažnjivih djela *non graviora*, ordinarij ili hijerarh mora poduzeti pravne mjere prilagođene okolnostima.

21. Prema kan. 1717 ZKP-a i kan. 1468 ZKIC-a, zadatak obaviti prethodnu istragu pripada ordinariju ili hijerarhu koji je zaprimio *notitiju de delicto* ili pak prikladnoj osobi koju je odredio. Bilo kakav propust ove dužnosti mogao bi predstavljati zločin kažnjiv prema ZKP-a, ZKIC-a i motupropriju *Poput brižne majke*, kao i prema čl. 1 st. 1, b VELM-a.

22. Ordinarij ili hijerarh koji ima tu zadaću može biti onaj prijavljenog svećenika ili, u protivnome, ordinarij ili hijerarh mjesta u kojem su se navodna kažnjiva djela dogodila. U tom je slučaju lako razumjeti uputnost da se aktiviraju komunikacija i suradnja između različitih zainteresiranih ordinarija, kako bi se izbjegao sukob nadležnosti ili dupliciranje posla, posebice ako se radi o redovniku.

23. Ako ordinarij ili hijerarh naiđe na probleme u pokretanju ili provođenju preliminarne istrage, trebao bi se bez odlaganja obratiti KNV-u za savjet ili za razrješavanje bilo kakvih nejasnoća.

24. Može se dogoditi da je *notitia de delicto* izravno dospjela u KNV, bez posredovanja ordinarija ili hijerarha. U tom slučaju, KNV može od njega tražiti da provede istragu ili, prema čl. 17 SST-a, provesti je sâm.

25. KNV, prema vlastitoj prosudbi, po izričitoj zahtjevu ili ako to bude potrebno, također može zatražiti od nekog trećeg ordinarija ili hijerarha da provede preliminaru istragu.

26. Prethodna kanonska istraga mora se provesti bez obzira na postojanje odgovarajuće istrage od strane civilnih vlasti. Međutim, ako državni zakon nalaže zabranu istraga istodobnih s državnima, nadležno crkveno tijelo suzdržava se od pokretanja prethodne istrage i obavještava KNV o onome što je prijavljeno, prilažući bilo kakav koristan materijal. Ako se čini prikladnim pričekati kraj državne istrage kako bi na kraju dobili rezultate ili druge vrste motivacije, dobro je da se ordinarij ili hijerarh u vezi s tim savjetuju sa KNV-om.

27. Istražna aktivnost mora se provoditi u skladu s civilnim zakonima države (usp. članak 19. VELM-a).

28. Poznato je da, čak i za kažnjiva djela o kojima govorimo, postoji zastara kaznenog progona koja je vremenom znatno varirala. Vremenski rokovi koji su trenutačno na snazi definirani su čl. 7 SST-a⁷. Međutim, budući da isti čl. 7 § 1 SST dopušta KNV-u da odstupi od zastare u pojedinačnim slučajevima, ordinarij ili hijerarh koji je utvrdio da je proteklo vrijeme zastare, također mora nastaviti s *notitia de delicto* i bilo kojom prethodnom istragom, priopćavajući rezultate KNV-u, koji je jedini odgovoran za presudu o pridržavanju zastare ili o odstupanju od nje. Pri prijenosu dokumenata, ordinarij ili hijerarh može prigodno izraziti vlastito mišljenje o bilo kojem odstupanju od zakonskog roka, navodeći razloge za takvu odluku na temelju trenutačnih okolnosti (npr. zdravstveno stanje ili dob klerika, njegova mogućnost da ostvari svoje pravo na obranu, šteta

nastala navodnom kaznenom radnjom, prouzrokovana sablazan).

29. U tim osjetljivim prethodnim radnjama, ordinarij ili hijerarh može se obratiti savjetnicima KNV-a (u bilo kojem trenutku tijekom rješavanja slučaja), kao i slobodno se savjetovati sa stručnjacima na području kanonskoga kaznenog prava. Međutim, u potonjem slučaju valja pripaziti na izbjegavanje neprimjerenog ili nezakonitog širenja informacija u javnosti koje bi mogle ugroziti moguću naknadnu prethodnu istragu ili stvoriti dojam da su već sa sigurnošću definirane činjenice ili krivnja dotičnog klerika.

30. Treba napomenuti da je u toj fazi već potrebno obdržavati službenu tajnu. Međutim, potrebno je imati na umu da osoba koja prijavljuje kažnjivo djelo, osoba koja tvrdi da je povrijeđena i svjedoci ne mogu biti podvrgnuti bilo kojoj obvezi šutnje u vezi sa činjenicama.

31. U skladu sa čl. 2 § 3 VELM-a, ordinarij koji je primio *notitii de delicto* mora je bez odgađanja prenijeti ordinariju ili hijerarhu mjesta u kojem su se događaji odvijali, kao i vlastitom ordinariju ili hijerarhu prijavljene osobe, to jest, u slučaju redovnika, njegovom višem poglavaru ako je vlastiti ordinarij, a u slučaju dijecezanskog svećenika, ordinariju biskupije ili eparhijskom biskupu inkardinacije. Ako mjesni ordinarij ili hijerarh i vlastiti ordinarij ili hijerarh nisu ista osoba, poželjno je da uspostave kontakt kako bi se dogovorili tko će provesti istragu. U slučaju da se prijava podnosi na člana ustanove posvećenog života ili družbe apostolskog života, viši poglavar će također izvijestiti vrhovnog voditelja, a u slučaju ustanova i družbi biskupijskog prava, također i referentnog biskupa.

III. Kako se odvija prethodna istraga?

32. Prethodna istraga odvija se prema kriterijima i postupcima navedenim u kan. 1717 ZKP-a ili 1468 ZKIC-a, koji se donose u nastavku.

a) Što je prethodna istraga?

33. Uvijek se mora imati na umu da prethodna istraga nije postupak, a svrha joj nije postizanje moralne sigurnosti u pogledu razotkrivanja činjenica koje su predmet optužbe. Ona služi za: a) prikupljanje korisnih podataka za produblivanje *notitii de delicto*; i b) potvrđivanje vjerodostojnosti, odnosno definiranje onoga što se naziva *fumus delicti*, odnosno dovoljnu zakonsku i činjeničnu osnovu da se optužba smatra vjerodostojnom.

⁷ Čl. 7 SST – § 1. Ne dovodeći u pitanje pravo Kongregacije za nauk vjere da odstupa od zastare za pojedinačne slučajeve, za kazneno postupanje koje se odnosi na kažnjiva djela rezervirana za Kongregaciju za nauk vjere nastupa zastara nakon dvadeset godina. § 2. Vrijeme za zastaru nastupa prema normi kan. 1362 § 2. Zakonika kanonskoga prava i kan. 1152. st. 3. Zakonika kanonskoga prava istočnih Crkava. Međutim, u kažnjivom djelu navedenom u čl. 6 § 1, 1, vrijeme zastare počinje teći od dana kad maloljetnik navrši osamnaest godina.

34. Zbog toga razloga, kako navode kanoni citirani u br. 32, prethodna istraga mora prikupiti podrobnije informacije o *notitia de delicto* s obzirom na činjenice, okolnosti i njihovu vjerodostojnost. Nije potrebno provoditi podrobno prikupljanje dokaza (svjedočenja, procjene) već u ovoj fazi, to će biti zadatak eventualnog kaznenog postupka koji će uslijediti. Važno je rekonstruirati, koliko je to moguće, podatke na kojima se temelji optužba, broj i vrijeme kažnjivih djela, njihove okolnosti, osobne podatke navodnih žrtava, dodajući početnu procjenu bilo kakve fizičke, psihološke i moralne štete. Mora se paziti da se naznače moguće poveznice s unutarnjim sakramentalnim forumom (s tim u vezi, međutim, uzeti u obzir zahtjeve iz čl. 24 SST-a⁸). Neka se također dodaju sva ostala kažnjiva djela koja se pripisuju optuženiku (usp. čl. 8 § 2 SST-a⁹) i navedu problematične činjenice koje proizlaze iz njegova biografskog profila. Moglo bi biti prikladno prikupiti svjedočenja i dokumente bilo koje vrste i podrijetla (uključujući rezultate istraga ili suđenja koje su provele civilne vlasti), a koji bi se mogli pokazati stvarno korisnima za potkrepljivanje i utvrđivanje vjerodostojnosti optužbe. Već je moguće naznačiti eventualne izuzimajuće, olakšavajuće ili otežavajuće okolnosti, kako to zahtijeva zakon. Također, od sada može biti korisno prikupljati izjave o vjerodostojnosti o podnositeljima pritužbi i navodnim žrtvama. U *Dodatku* ovom *Vademecumu* nalazi se sažetak korisnih podataka, koji će oni koji provode prethodnu istragu željeti imati na umu te pravovremeno ispuniti (usp. br. 69).

35. Ako se tijekom prethodne istrage sazna za drugu *notitiae de delicto*, neka se one podrobnije istražuju u istoj istrazi.

36. Kao što je spomenuto, stjecanje rezultata civilnih istraga (ili cijelog postupka pred Državnim sudom) moglo bi učiniti prethodnu kanonsku istragu suvišnom. Međutim, dužna pažnja mora se posvetiti ocjenjivanju civilnih istraga od strane onih koji moraju provesti prethodnu istragu, jer se njihovi kriteriji (na primjer s obzirom na vrijeme zastare, vrstu kaznenog djela, dob žrtve...) mogu značajno razlikovati s obzirom na propise kanonskog prava. Također bi u ovom slučaju bilo uputno, ako postoje bilo kakve nejasnoće, pribjeći savjetovanju s KNV-om.

37. Prethodna istraga također može biti suvišna u slučaju notornog i neupitnog kaznenog djela (na primjer, pribavljanjem civilnih procesnih dokumenata ili priznanje klerika).

b) Koje se pravne radnje moraju poduzeti kako bi se započela prethodna istraga?

38. Ako ordinarij ili nadležni hijerarh smatra prikladnim koristiti usluge druge odgovarajuće osobe za provođenje istrage (usp. br. 21), on će je odabrati prema kriterijima navedenim u kan. 1428 §§ 1-2 ZKP-a ili 1093 ZKIC-a¹⁰.

39. Pri imenovanju onih koji provode istragu, uzimajući u obzir suradnju koju mogu pružiti laici u skladu s kan. 228 ZKP-a i 408 ZKIC-a (usp. čl. 13 VELM-a), ordinarij ili hijerarh treba imati na umu da, prema kan. 1717 § 3 ZKP-a i 1468 § 3 ZKIC-a, ako se kasnije provede sudski kazneni postupak, ista osoba u njemu ne može obavljati funkciju suca. Praksa sugerira da se isti kriterij koristi za imenovanje delegata i stručnjaka u slučaju izvanparničnog postupka.

40. Prema kan. 1719 ZKP-a i 1470 ZKIC-a, ordinarij ili hijerarh mora izdati odluku kojom se otvara prethodna istraga, u kojoj imenuje osobu koja provodi istragu, naznačujući u tekstu da ima ovlasti iz kan. 1717 § 3 ZKP-a ili 1468 § 3 ZKIC-a.

41. Iako zakon to izričito ne predviđa, preporučljivo je imenovanje bilježnika svećenika (usp. kan. 483 § 2 ZKP i kan. 253 § 2 ZKIC, gdje su naznačeni drugi kriteriji za izbor), koji pomaže onima koji provode prethodnu istragu, u svrhu jamčenja autentičnosti akata koje je on sastavio (usp. kan. 1437 § 2 ZKP-a i 1101 § 2 ZKIC-a).

42. Međutim, treba napomenuti da, s obzirom na to da nije riječ o parničkim spisima, prisustvo bilježnika nije potrebno za njihovu valjanost (*ad validitatem*).

43. Imenovanje promicatelja pravde nije predviđeno u fazi prethodne istrage.

c) Koje se dopunske radnje mogu ili trebaju poduzeti tijekom prethodne istrage?

44. Kan. 1717 § 2 ZKP-a i 1468 § 2 ZKIC-a i čl. 4 § 2 i 5 § 2 VELM-a odnose se na zaštitu dobrog glasa uključenih osoba (optuženi, navodne žrtve, svjedoci), tako

⁸ Čl. 24 SST – § 1. U slučajevima za kažnjiva djela navedena u čl. 4 st. 1, sud ne može otkriti ime podnositelja pritužbe, ni optuženom ni njegovom zaštitniku, osim ako podnositelj pritužbe nije dao izričit pristanak. § 2. Sâm sud mora obratiti posebnu pozornost na vjerodostojnost podnositelja pritužbe. § 3. Međutim, potrebno je osigurati da se izbjegne apsolutno svaka opasnost od kršenja sakramentalnog pečata.

⁹ Čl. 8 SST – § 2. Ovaj Vrhovni sud također je mjerodavan i za druga kažnjiva djela [...] zbog povezanosti osobe i suučesništva.

¹⁰ Kan. 1428 ZKP – § 1. Sudac ili predsjednik sudskog vijeća mogu, da bi se obavilo parnično istraživanje, odrediti preslušatelja, izabравši ga bilo među sucima suda bilo među osobama koje je za tu zadaću ovlastio biskup. § 2. Biskup može za zadaću preslušatelja ovlastiti klerike ili laike, koji neka se ističu čudoređem, razboritošću i učenošću. Kan. 1093. ZKIC – § 1. Sudac ili predsjednik zbornog suda mogu, da bi se obavilo parnično istraživanje, odrediti preslušatelja izabравši ga bilo među sucima suda bilo među vjernicima koje je za tu službu primio eparhijski biskup. § 2. Eparhijski biskup može za službu preslušatelja primiti vjernike, koji se ističu čudoređem, razboritošću i učenošću.

da prijavljivanje ne može stvoriti predrasude, odmazdu i diskriminaciju. Tko provodi prethodnu istragu, mora stoga imati ovu posebnu pozornost, poduzimajući sve mjere predostrožnosti u istu svrhu, jer je pravo vjernika na dobar glas zajamčeno kan. 220 ZKP-a i 23 ZKIC-a. Međutim, valja napomenuti da ovi kanoni štite od nelegitimnih povreda ovog prava: ako je opće dobro u opasnosti, širenje vijesti o postojanju optužbe ne mora nužno predstavljati kršenje dobrog glasa. Nadalje, uključene osobe trebaju biti obaviještene da u slučaju sudskog oduzimanja ili naloga za dostavljanje istražnih dokumenata od civilnih vlasti, Crkva više neće moći jamčiti povjerljivost iskaza i dokumentacije stečene u kanonskoj istrazi.

45. U svakom slučaju, pogotovo kada se moraju dati javna priopćenja o tom pitanju, potreban je oprez pri davanju podataka o činjenicama, na primjer korištenjem poopćene i jezgrovite forme, izbjegavanjem senzacionalnih najava, potpunim suzdržavanjem od bilo kakve prethodne prosudbe o krivnji ili nevinosti prijavljene osobe (koju će odrediti samo prigodno, eventualno sudsko postupanje s ciljem provjere osnova optužbe), pridržavajući se svake želje za poštivanjem povjerljivosti izražene od navodnih žrtava.

46. Budući da, kao što je spomenuto, u ovoj fazi još nije moguće definirati moguću krivnju prijavljene osobe, potrebno je s velikom pozornošću izbjegavati bilo kakvu izjavu – posredstvom javne ili privatne komunikacije – u ime Crkve, ustanove ili družbe ili osobno, jer bi to moglo predstavljati anticipaciju presude o meritumu činjenica.

47. Također treba imati na umu da prijave, postupanja i odluke u vezi s kažnjivim djelima iz čl. 6 SST-a podliježu službenoj tajni. To ne sprječava podnositelja prijave – posebice ako se također namjerava obratiti civilnim vlastima – da svoje postupke javno obznani. Nadalje, budući da nisu svi oblici *notitia de delicto* prijave, moguće je procijeniti kada obdržavati tajnost, imajući uvijek na umu poštivanje dobrog glasa, o čemu je u br. 44.

48. Ponovno u vezi s prethodnim, potrebno je naglasiti postojanje ili nepostojanje obveze obavještavanja civilnih vlasti o primljenoj *notitii de delicto* i otvorenoj prethodnoj istrazi ordinarija ili hijerarha. Primjenjiva su dva načela: a) moraju se poštivati zakoni države (usp. članak 19. VELM-a); b) mora se poštovati volja navodne žrtve, pod uvjetom da nije u suprotnosti s državnim zakonodavstvom i – o čemu će biti riječi (br. 56) – poticanjem izvršavanja njezinih dužnosti i prava pred državnim vlastima, vodeći računa da se zadrži dokumentirani trag ove sugestije, izbjegavajući bilo kakav odvrćajući oblik nastupanja prema navodnoj žrtvi. U tom smislu uvijek treba poštivati sve konvencije (konkordate,

sporazume, ugovore) koje je Apostolska Stolica potpisala s državnim vlastima.

49. Kada državni zakoni zahtijevaju od ordinarija ili hijerarha da preda informacije o *notitii de delicto*, potrebno ih se pridržavati čak i ako se predviđa da, prema državnim zakonima, neće biti otvaranja postupka (primjerice zbog zastare ili različitih odredbi u vezi s vrstom kaznenog djela).

50. Ako državna pravosudna tijela izdaju izvršnu i legitimnu naredbu kojom se zahtijeva predaja dokumenata u vezi s uzrocima ili nalažu njihovo sudsko oduzimanje, ordinarij ili hijerarh mora surađivati s civilnim vlastima. Ako postoje sumnje u opravdanost takvog zahtjeva ili oduzimanja, ordinarij ili hijerarh može se obratiti pravnim stručnjacima o pravnim lijekovima predviđenim mjesnim zakonodavstvom. U svakom slučaju, poželjno je odmah obavijestiti papinskoga predstavnika.

51. Ako je potrebno saslušati maloljetnika ili s njim izjednačenu osobu, usvajaju se državni zakoni referentne zemlje i metode primjerene dobi i stanju, dopuštajući primjerice da maloljetnika prati odrasla osoba kojoj vjeruje te izbjegavajući kontakt izravno s optuženim.

52. U fazi prethodne istrage, posebno osjetljiva zadaća koja je u nadležnosti ordinarija ili hijerarha jest odlučiti hoće li i kada o tome obavijestiti optuženog.

53. Za tu zadaću ne postoji jedinstven kriterij, niti izričite zakonske odredbe. Potrebno je procijeniti sva dobra koja su posrijedi: osim zaštite dobrog glasa dotičnih osoba, mora se uzeti u obzir i, primjerice, rizik od kompromitiranja prethodne istrage, sablazan vjernikâ, prilika da se prvo prikupe svi dokazi koji bi mogli biti korisni ili potrebni.

54. Ako se donese odluka da će se saslušati prijavljenu osobu, s obzirom na to da je ovo faza prije suđenja, nije obvezno imenovati službenog odvjetnika. Ako se to smatra prikladnim, može se, međutim, poslužiti pomoću odvjetnika po svom izboru. Osobi koja je prijavljena ne može se nametnuti prisega (usp. analogno, kan. 1728 § 2 ZKP-a i 1471 § 2 ZKIC-a).

55. Crkvene vlasti moraju osigurati da se s navodnom žrtvom i njezinom obitelji postupa dostojanstveno i s poštovanjem, te im moraju pružiti gostoprimstvo, saslušati ih i dati im podršku, također putem određenih usluga, kao i duhovnu, medicinsku i psihološku pomoć, ovisno o konkretnom slučaju (usp. čl. 5 VELM-a). Isto se može učiniti i u slučaju optuženoga. Međutim, potrebno je uvijek izbjegavati ostavljanje dojma da se žele anticipirati rezultati istrage.

56. Posve je neophodno da se u ovoj fazi izbjegne bilo koji čin koji bi navodne žrtve mogle protumačiti kao prepreku ostvarivanju njihovih građanskih prava pred državnim vlastima.

57. Tamo gdje postoje državne ili crkvene strukture informiranja i podrške navodnim žrtvama ili savjetovanja za crkvene vlasti, dobro je uputiti se i na njih. Svrha ovih struktura je ponuditi savjete, smjernice i pomoć, a njihove analize ni na koji način ne predstavljaju kanonske procesne odluke.

58. U svrhu zaštite dobrog glasa uključenih osoba i zaštite javnog dobra, kao i izbjegavanje nekih drugih čimbenika (primjerice širenje sablazni, rizik od prikriivanja budućih dokaza, uporaba prijatni ili drugoga ponašanja usmjerenoga na odvratanje navodne žrtve od ostvarivanja vlastitih prava, zaštite drugih mogućih žrtava), prema čl. 19 SST-a ordinarij ili hijerarh ima pravo, od početka prethodne istrage, izreći mjere predostrožnosti navedene u kan. 1722 ZKP-a i 1473 ZKIC-a¹¹.

59. Mjere predostrožnosti navedene u ovim kano-nima čine iscrpan popis, tj. može se odabrati isključivo jedna ili više od njih.

60. To ne sprječava ordinarija ili hijerarha da izre-kne druge disciplinske mjere, u skladu s vlastitim ovla-stima, koje se, strogo govoreći, ne mogu definirati kao »mjere predostrožnosti«.

d) Kako se izriču mjere predostrožnosti?

61. Prvo, treba reći da mjera predostrožnosti nije kazna (jer se kazne izriču tek na kraju kaznenog postupka), već upravni akt čije su svrhe opisane spomenutim kanoni-ma 1722 ZKP-a i 1473 ZKIC-a. Dotičnoj stranci treba jasno dati do znanja da mjera nije kaznene naravi, kako ne bi pomislila da je već od početka osuđivana ili kažnja-vana. Također se mora naglasiti da mjere predostrožno-sti moraju biti opozvane ako prestane razlog za njih i da one same prestanu zaključenjem eventualnoga kazne-nog postupka. Nadalje, one se mogu preinačiti (učiniti više ili manje ozbiljnima), ako okolnosti to zahtijevaju. Ipak, pri prosudbi je li prestao razlog zbog kojega su do-nesene, potiču se posebna razboritost i razlučivanje; te nije isključeno da se – nakon opoziva – mogu ponovno nametnuti.

62. Često se primjećuje da se još uvijek koristi stara terminologija suspenzije *a divinis* kako bi se ukazalo na zabranu vršenja svetih redova nametnutu svećeniku kao mjera predostrožnosti. Dobro je izbjeći ovu denominaci-ju, kao i suspenziju *ad cautelam*, jer je u važećem zakono-davstvu suspenzija kaznena mjera i u ovoj se fazi još uvijek ne može izreći. Pravilno će se odredba nazvati, na primjer, zabranom ili ograničavanjem vršenja svetih redova.

63. Treba izbjegavati izbor jednostavnog prijenosa na drugu službu, u drugu biskupiju ili vjersku kuću do-tičnog klerika, vjerujući da njegovo uklanjanje s mjesta navodnog zločina ili od navodnih žrtava predstavlja za-dovoljavajuće rješenje slučaja.

64. Mjere predostrožnosti iz br. 58 nameću se le-gitimno priopćenom pojedinačnom odlukom (usp. kan. 49 i dalje i 1319 ZKP-a i 1406 i 1510 i dalje ZKIC-a).

65. Potrebno je imati na umu da će, kad se odluči o izmijeni ili opozivu mjera predostrožnosti, to biti po-trebno učiniti posebnom odlukom koja je legitimno priopćena. To, međutim, neće biti potrebno na kraju eventualnog suđenja, jer u tom trenutku one prestaju vrijediti snagom zakona.

e) Što učiniti kako bi se zaključila prethodna istraga?

66. Preporučuje se, radi pravičnosti i razumnog vrše-nja pravde, da trajanje prethodne istrage odgovara svrsi istrage, a to je procjena vjerodostojnosti *notitie de delicto*, a time i postojanja *fumusa delicti*. Neopravdano produ-ljenje prethodne istrage može predstavljati čin nemara crkvene vlasti.

67. Ako je istragu provodila prikladna osoba koju je imenovao ordinarij ili hijerarh, ona će dostaviti sve do-kumente istrage zajedno s vlastitom procjenom rezulta-ta istrage.

68. Prema kan. 1719 ZKP-a i 1470 ZKIC-a, ordi-narij ili hijerarh mora odrediti zatvaranje prethodne istrage.

69. Prema čl. 16 SST-a, nakon završetka prethodne istrage, bez obzira na njezin ishod, ordinarij ili hijerarh dužan je čim prije poslati autentičnu kopiju relevantnih dokumenata KNV-u. Kopiji dokumenata i popunjenom formularu (koji može naći u Prilogu), trebao bi dodati svoje mišljenje o rezultatima istrage (*votum*), nudeći i svoje prijedloge kako postupiti (primjerice, ako smatra primjerenim pokretanje kaznenog postupka, i to koje vrste; može li se kazna koju izriču civilne vlasti smatrati dovoljnom; je li poželjna primjena upravnih mjera ordi-narija ili hijerarha; je li potrebno pozivati se na zastaru kažnjivog djela ili odobriti izuzeće).

70. U slučaju da je ordinarij ili hijerarh koji je izvr-šio prethodnu istragu viši poglavar, dobro je da kopiju dosjea istrage pošalje i vrhovnom voditelju (ili referen-tnom biskupu, u slučaju ustanove ili družbe biskupij-skog prava), jer su to osobe s kojima će KNV redovito

¹¹ Kan. 1722 ZKP – Da se predusretnu sablazni, zaštititi sloboda svjedoka i osigura tijek pravde, ordinarij može, [...] ukloniti optuženu stranku iz svetog služenja ili iz neke crkvene službe i dužnosti, odrediti joj ili zabraniti boravak u nekom mjestu ili na području, ili zabraniti javno sudjelovanje u presvetoj euharistiji [...]. Kan. 1473 ZKIC-a – Da se predusretnu sablazni, zaštititi sloboda svjedoka i osigura tijek pravde, hijerarh može [...] ukloniti optuženog iz vršenja svetoga reda, službe, služenja ili druge zadaće, i odrediti mu ili zabraniti boravak u nekom mjestu ili na području, ili zabraniti javno primanje presvete euharistije [...].

komunicirati u nastavku. Zauzvrat, vrhovni će voditelj poslati svoje mišljenje KNV-u, kao u br. 69.

71. Ako ordinarij koji je izvršio prethodnu istragu nije ordinarij mjesta u kojem je počinjeno navodno kazneno djelo, on dostavlja rezultate istrage potonjemu.

72. Spisi se šalju u jednom primjerku; korisno je da ih ovjeri bilježnik, koji će biti jedan od članova kurije, ako jedan takav nije imenovan za prethodnu istragu.

73. Kan. 1719 ZKP-a i 1470 ZKIC-a predviđaju da se izvornik svih akata čuva u tajnom arhivu kurije.

74. Opet prema čl. 16 SST-a, nakon što se dokumenti preliminarne istrage pošalju KNV-u, ordinarij ili arhijerej će morati pričekati komunikaciju ili upute u vezi s tim iz KNV-a.

75. Jasno je da, ako se u međuvremenu pojave drugi elementi koji se odnose na preliminarnu istragu ili na nove optužbe, oni se što je prije moguće šalju KNV-u, uz ono što već postoji. Ako se čini korisnim ponovno otvoriti preliminarnu istragu zbog ovih elemenata, potrebno je odmah obavijestiti KNV.

IV. Što KNV može učiniti u ovom trenutku?

76. Nakon primanja spisa prethodne istrage, KNV obično daje neposredne povratne informacije ordinariju, hijerarhu, vrhovnom voditelju (u slučaju redovnika također Kongregaciji za ustanove posvećenog života i društava apostolskog života; klerika koji pripadaju istočnim crkvama, Kongregaciji za istočne crkve; konačno, Kongregaciji za evangelizaciju naroda ako svećenik pripada teritoriju koji podliježe tom dikasteriju), komunicirajući – ako to već prije nije bilo učinjeno – broj protokola koji odgovara slučaju. Na taj se broj mora prizvati za bilo kakvu naknadnu komunikaciju s KNV-om.

77. Nakon pažljiva proučavanja dokumenata, KNV-u se otvaraju razne mogućnosti za djelovanje: arhiviranje slučaja; traženje produbljanja prethodne istrage; izricanje nekaznenih disciplinskih mjera, obično pomoću kaznenih zapovijedi; izricanje kaznenih lijekova ili pokora, ili pak ukora ili opomena; otvaranje kaznenog postupka; određivanje drugih načina pastoralne skrbi. Donesena odluka dostavlja se ordinariju zajedno s odgovarajućim uputama za njezino provođenje.

a) Što su nekaznene disciplinske mjere?

78. Nekaznene disciplinske mjere pojedinačni su upravni akti (tj. akti ordinarija ili hijerarha ili čak KNV-a) pomoću kojih se optuženome nalaže da nešto učini ili ne učini. U tim se slučajevima obično nameću ograničenja u vršenju svetih redova, više ili manje proširena u odnosu na slučaj, kao i katkad obveza boravka na određenom mjestu. Naglašuje se da to nisu kazne, već upravni akti kojima se jamči i štiti opće dobro i crkvena disciplina te izbjegava sablazan vjernika.

b) Što je kaznena zapovijed?

79. Uobičajeni oblik kojim se izriču ove mjere jest kaznena zapovijed prema odredbama kan. 1319 § 1 ZKP-a i 1406 § 1 ZKIC-a. Kan. 1406 § 2 ZKIC-a izjednačava je s opomenom s prijetnjom kaznom.

80. Formalnosti potrebne za zapovijed su one već spomenute (kan. 49 i dalje ZKP-a i 1510 i dalje ZKIC-a). Međutim, da bi to bila kaznena zapovijed, kazna mora biti jasno naznačena u tekstu u slučaju da primatelj zapovijedi krši mjere koje su mu izrečene.

81. Treba zapamtiti da se, prema kan. 1319 § 1 ZKP-a, kaznenom zapovijedu ne mogu izreći trajne okajničke kazne; nadalje, kazna mora biti jasno određena. Ostala izuzeća kazni predviđene su kan. 1406 § 1 ZKIC-a za vjernike istočnog obreda.

82. Ovaj upravni akt dopušta útok u skladu sa zakonskim odredbama.

c) Što su kazneni lijekovi, pokore i javni prijekori?

83. Za definiciju kaznenih lijekova, pokora i javnih prijekora, vidi kan. 1339 i 1340 § 1 ZKP-a i 1427 ZKIC-a¹².

V. Koje su odluke moguće u kaznenom postupku?

84. Odluke na kraju kaznenog postupanja, bilo sudskog bilo prema izvansudskoj odluci, mogu imati tri vrste ishoda:

– *osuđujući (constat)*, ako se s moralnom sigurnošću utvrdi da je optuženi kriv za kažnjivo djelo koje mu se pripisuje. U ovom slučaju, vrsta izrečene ili proglašene kanonske sankcije mora biti posebno naznačena;

¹² Kan. 1339 ZKP – § 1. Ordinarij može osobno ili preko drugoga opomenuti onoga tko se nalazi u bližjoj prigodi da poćini kažnjivo djelo ili onoga na koga, na temelju obavljenog istraživanja, padne teška sumnja da je poćinio kažnjivo djelo. § 2. Onoga pak tko svojim ponašanjem prouzroći sablazan ili težak nered može također ukoriti na način prilagoćen posebnim okolnostima osobe i ćina. § 3. Opomena i ukor moraju se uvijek utvrditi barem nekom ispravom, koja neka se ćuva u tajnom arhivu kurije. Kan. 1340 ZKP – § 1. Pokora koja se može nametnuti na izvanjskom području neko je djelo vjere, pobožnosti ili dobrotvornosti koje treba da se izvrši. Kan. 1427 ZKIC-a – § 1: Uz poštovanje krajevnoć prava javni ukor vrši se pred bilježnikom ili dva svjedoka ili pismom, ali tako da se iz neke isprave utvrdi primitak i sadržaj pisma. § 2. Treba paziti da iz samog javnog ukora ne nastane veće ozloglašavanje krivca nego što je primjereno.

– *oslobađajući (constat de non)*, ako se s moralnom sigurnošću utvrdi da optuženik nije kriv, jer činjenica ne postoji, optuženi je nije počinio, činjenica zakonom nije predviđena kao kažnjivo djelo ili je počinjena od osobe koju se ne može optužiti;

– *otpuštajući (non constat)*, ako nije bilo moguće postići moralnu sigurnost u pogledu krivnje optuženika, jer nema uopće ili nije dovoljan ili je proturječan dokaz da činjenica postoji, da je optuženi počinio nedjelo ili da je zločin počinila osoba koju se može optužiti.

Postoji mogućnost osiguranja javnog dobra ili dobra optuženika odgovarajućim upozorenjima, kaznenim lijekovima i drugim načinima koje nalaže pastoralna skrb (usp. kan. 1348 ZKP-a).

U odluci (presudom ili odlukom) morat će se naznačiti na koji se od tri gore navedena ishoda odnosi, kako bi bilo jasno je li *utvrđeno, utvrđeno da nije* ili *nije utvrđeno*.

VI. Koji su kazneni postupci mogući?

85. Prema zakonskoj odredbi, moguća su tri kaznena postupka: sudski kazneni postupak; postupanje po izvansudskoj odluci; te postupak uveden čl. 21 § 2, 2 SST-a.

86. Postupak predviđen u čl. 21 § 2, 2 SST-a¹³ rezerviran je za vrlo ozbiljne slučajeve, završava izravnom odlukom rimskog prvosvećenika i u svakom slučaju predviđa da je, čak i ako je počinjenje kaznenog djela očito, optuženom zajamčeno ostvarivanje prava na obranu.

87. Što se tiče sudskog kaznenog postupka, upućuje se na posebne odredbe zakona, kako odgovarajućih zakonika, tako i članaka 8-15, 18-19, 21 § 1, 22-31 SST-a.

88. Sudski kazneni postupak ne zahtijeva dvostruko usklađenu presudu, stoga odluka koju je eventualni drugostupanjski sud donio presudom određuje *res iudicata* (vidi također članak 28 SST-a). Protiv presude koja je postala pravomoćna moguć je samo *restitutio in integrum*, pod uvjetom da se ostvare elementi koji čine njezinu nepravdu očitom (usp. kan. 1645 ZKP-a, ZKIC-a 1326), ili ništovna žalba (usp. kan. 1619 i dalje ZKP-a, 1302 i dalje ZKIC-a). Sudište oformljeno za tu vrstu postupka uvijek je kolegijalno i sastoji se od najmanje tri suca. Pravo priziva na prvostupanjsku kaznu ne uživa samo optužena strana koja sebe smatra nepravедno oštećenom presudom, već i promicatelj pravde KNV (usp. čl. 26 § 2 SST-a).

89. Prema čl. 16 i 17 SST-a, sudski kazneni postupak može se provesti na KNV-u ili povjeriti nižem sudu.

U vezi s takvom odlukom šalje se posebno izvršno pismo zainteresiranim stranama.

90. Čak i tijekom kaznenog postupanja, bilo sudskog bilo po izvansudskoj odluci, optuženom se mogu izreći mjere predostrožnosti iz br. 58-65.

a) Što je postupanje po izvansudskoj odluci?

91. Postupanje po izvansudskoj odluci, koje se katkad naziva i »upravni kazneni postupak«, oblik je kaznenog postupka koji smanjuje formalnosti predviđene sudskim postupkom, kako bi se ubrzao tijek pravde, bez umanjenja procesnih jamstava koja predviđa postupak (usp. kan. 221 ZKP-a i 24 ZKIC-a).

92. Za kažnjiva djela rezervirana KNV-u, čl. 21 § 2, 1 SST-a, odstupajući od kan. 1720 ZKP-a i 1486 ZKIC-a, predviđa da će samo KNV, u pojedinačnim slučajevima, po službenoj dužnosti ili na zahtjev ordinarija ili hijerarha, odlučiti hoće li nastaviti na prije spomenut način.

93. Poput sudskog postupka, postupanje prema izvansudskoj odluci također se može provoditi na KNV-u ili biti povjereno nižoj instanci, odnosno ordinariju ili hijerarhu optuženika, ili trećim stranama koje je za to odredio KNV, na eventualan zahtjev ordinarija ili hijerarha. U vezi s takvom odlukom, posebno se izvršno pismo šalje zainteresiranim strankama.

94. U dvama zakonicima se postupanje po izvansudskoj odluci odvija uz malo drukčije formalnosti. Ako postoje nejasnoće u vezi sa zakonikom na koji se referirati (primjerice u slučaju klerika latinskog obreda koji djeluju u istočnim crkvama ili klerika istočnog obreda koji djeluju u latinskim crkvenim oblastima), sa KNV-om će biti potrebno razjasniti koji zakonik slijediti i, u skladu s time, strogo se pridržavati ove odluke.

b) Kako se prema ZKP-u vodi postupanje prema izvansudskoj odluci?

95. Kad ordinarij od KNV-a dobije zadatak provođenja postupanja po izvansudskoj odluci, prvo mora odlučiti hoće li osobno predsjedati ili imenovati svog delegata. Također mora imenovati dva stručnjaka, koji će pomagati njemu ili njegovom predstavniku u fazi vrednovanja. Za njihov izbor možda bi bilo prikladno slijediti kriterije navedene u kan. 1424 i 1448 § 1 ZKP-a. Također je potrebno imenovati bilježnika, prema kriterijima navedenim u br. 41. Imenovanje promicatelja pravde nije predviđeno.

96. Spomenuta imenovanja vrše se posebnom odlukom. Službenici su dužni položiti prisegu da će vjerno ispunjavati primljeni zadatak, poštujući tajnu. Prisega mora biti registrirana u dokumentima.

¹³ Čl. 21 stavak 2, 2. SST – Zakonito je da se Kongregacija za nauk vjere: [...] 2° izravno pozove na odluku rimskog prvosvećenika u vezi s otpuštanjem iz svećeničkog staleža ili depozicijom, zajedno s oduzećem od zakona o celibatu, u najozbiljnijim slučajevima, kada je kažnjivo djelo počinjeno, nakon što je počinitelj dobio pravo na obranu.

97. Nakon toga, ordinarij (ili njegov delegat) mora započeti postupak odlukom kojom se poziva optuženi. Ova odluka mora sadržavati: jasnu naznaku pozvane osobe, mjesta i vremena u kojemu će se morati pojaviti, svrhu zbog koje je pozvana, to jest dati joj na znanje optužbu (koju će se sažeti u tekstu odluke) i odgovarajuće dokaze (koje nije potrebno navesti već u odluci) te mogućnost ostvarivanja prava na obranu.

98. Iako to zakonom nije izričito predviđeno za slučaj postupanja prema izvansudskoj odluci, ipak, s obzirom na to da je riječ o kaznenoj stvari, vrlo je prikladno da optuženi, u skladu s odredbama kan. 1723 i 1481, §§ 1-2. ZKP-a, ima zastupnika i/ili odvjetnika koji će mu pomagati, a kojega je sâm izabrao ili – ako to ne učini – imenovanoga po službenoj dužnosti. Ime odvjetnika mora se dostaviti ordinariju (ili njegovom delegatu) prije sjednice na kojoj će se priopćiti optužba i dokazi s određenim vjerodostojnim nalogom punomoćnika prema kan. 1484 § 1 ZKP-a, za potrebne provjere odlika koje zahtijeva kan. 1483 ZKP-a¹⁴.

99. Ako optuženi odbije ili zanemari pojavljivanje, ordinarij (ili njegov delegat) razmotrit će hoće li uputiti drugi poziv.

100. Optuženika koji odbije ili zanemari pojavljivanje na prvi ili drugi poziv, treba upozoriti da će se suđenje nastaviti unatoč njegovoj odsutnosti. Te se informacije već mogu dati u vrijeme prvog poziva. Ako je optuženi zanemario ili odbio pojaviti se, ta se činjenica bilježi i nastavlja se dalje.

101. Jednom kad stignu dan i vrijeme sjednice na kojoj će se priopćiti optužba i dokazi, optuženiku i eventualnom odvjetniku koji ga prati dostavlja se spis dokumenata prethodne istrage. Obznani se obveza poštivanja službene tajne.

102. Posebnu pozornost treba obratiti na činjenicu da je, ako slučaj uključuje sakrament pokore, potrebno poštivati odredbe čl. 24 SST-a, koji predviđa da se optuženom ne priopći ime navodne žrtve, osim ako nije izričito pristala otkriti ga.

103. Nije obvezno sudjelovanje stručnjaka na sjednici obavještanja.

104. Obavijest o optužbi i dokazima vrši se kako bi se optuženom pružila prilika da se brani (usp. kan. 1720, 1 ZKP-a).

105. Pod *optužbom* podrazumijeva se kažnjivo djelo za koje navodna žrtva ili druga osoba tvrdi da se dogodilo, prema onome što je pronađeno tijekom prethodne istrage. Podnošenje optužbe znači, stoga, upoznati optuženoga s kažnjivim djelom koje mu se

pripisuje, u skladu sa svime onime što ga oblikuje (primjerice, mjesto događaja, broj i moguća imena navodnih žrtava, okolnosti).

106. Pod *dokazima* podrazumijeva se skup cjelokupnog materijala prikupljenog tijekom prethodne istrage te bilo kojeg drugoga prikupljenog materijala: prije svega zapisnika optužbi koje su iznijele navodne žrtve; zatim relevantni dokumenti (primjerice medicinska kartoteka, razmjena prepiske uključujući i elektroničkim putem, fotografije, dokazi o kupnji, izvodi s bankovnih računa); zapisnici o izjavama eventualnih svjedoka; i, na kraju, eventualne stručne procjene (medicinske – uključujući psihijatrijske, psihološke, grafološke) koje je osoba koja je provodila istragu prikupila ili dala izvršiti. Neka se poštuju sva pravila o povjerljivosti predviđena civilnim zakonodavstvom.

107. Sav navedeni materijal naziva se *dokazima* jer, iako je prikupljen u pretprocesnoj fazi, ipak kada se pokrene postupanje prema izvansudskoj odluci, automatski postaje dio dokaza.

108. U bilo kojoj fazi postupka dopušteno je da ordinarij ili njegov delegat dogovore prikupljanje dodatnih dokaza, ako im se to čini prikladnim na temelju rezultata prethodne istrage. To se također može dogoditi na temelju tvrdnji optuženika u fazi obrane. Rezultati će, naravno, biti predstavljeni optuženom tijekom iste faze. Optuženom će se predočiti ono što je prikupljeno na zahtjev obrane, a, ako se pojave novi elementi optužbe ili dokazi, održat će se nova sjednica za njihovo iznošenje; u protivnom, prikupljeni materijal može se smatrati jednostavno sastavnim dijelom obrane.

109. Argument za obranu može se iznijeti na dva načina: a) može se prihvatiti na sjednici s određenom izjavom koju potpisuju svi prisutni (ali, posebno: ordinarij ili njegov delegat; optuženi i njegov odvjetnik, ako postoji; bilježnik); ili b) određivanjem razumnog roka u kojem se obrana može iznijeti u pisanom obliku ordinariju ili njegovom delegatu.

110. Treba s pravom primijetiti da, prema kan. 1728. st. 2. ZKP-a, optuženi nije dužan priznati zločin, niti mu se može nametnuti zakletva *de veritate dicenda*.

111. Obrana optuženog može se, jasno je, koristiti svim zakonitim sredstvima, poput zahtjeva za saslušanjem svjedoka stranke ili izlaganjem dokumenata i vještačenja.

112. Za uvrštavanje ovih dokaza (i posebice prikupljanje izjava eventualnih svjedoka) primjenjuju se diskrecijski kriteriji dopušteni sucu općim zakonom o parničnom suđenju¹⁵.

¹⁴ Kan. 1483 – Zastupnik i odvjetnik moraju biti punoljetni i na dobru glasu; odvjetnik, uz to, mora biti katolik, osim ako dijecezanski biskup dopusti drukčije, i doktor kanonskoga prava ili inače doista stručan i odobren od biskupa.

¹⁵ *Ex analogia* kan. 1527 – § 1. Dokazi bilo koje vrste, koji se smatraju korisnima za ispitivanje parnice i koji su dopušteni, mogu se navoditi.

113. Kad god to zahtijeva određen slučaj, ordinarij ili njegov delegat ocjenjuje vjerodostojnost sudionika u procesu¹⁶. Međutim, prema čl. 24 § 2 SST-a, dužan je to učiniti s obzirom na podnositelja prijave ako je posrijedi sakrament pokore.

114. Budući da je ovo kazneni postupak, ne postoji obveza podnositelja prijave da intervenira u fazi suđenja. Zapravo je svoje pravo ostvario pridonoseći formiranju optužbe i prikupljanju dokaza. Od tog trenutka optužbu provodi ordinarij ili njegov delegat.

c) Kako se prema ZKP-u zaključuje postupanje prema izvansudskoj odluci?

115. On poziva dvojicu stručnjaka da u određenom razumnom roku iznesu procjenu dokaza i argumenata obrane spomenutih u kan. 1720, 2 ZKP-a. U odluci ih također može pozvati na zajedničku sjednicu na kojoj će izvršiti ovu procjenu. Svrha ovog zasjedanja je očito olakšati analizu, raspravu i usporedbu. Za takvu, neobveznu, ali ipak preporučenu sjednicu, nisu predviđene posebne pravne formalnosti.

116. Cjelovit spis se unaprijed dostavlja stručnjacima, što im omogućuje dovoljno vremena za proučavanje i osobnu procjenu. Dobro ih je podsjetiti na obvezu čuvanja službene tajne.

117. Iako to nije predviđeno zakonom, dobro je da se mišljenje stručnjaka sastavi u pisanom obliku, kako bi se odgovornima olakšala izrada naknadne konačne odluke.

118. U istu svrhu, ako se procjena dokaza i argumenata obrane odvija tijekom zajedničke sjednice, poželjno je napraviti niz bilješki o intervencijama i raspravi, također u obliku zapisnika koji su potpisali prisutni. Ti spisi potpadaju pod službenu tajnu i ne smiju se širiti.

119. Ako se kažnjivo djelo utvrdi sa sigurnošću, ordinarij ili njegov delegat (usp. kan. 1720, 3 ZKP-a) mora izdati odluku kojom će zaključiti postupak, izričući kaznu, kazneni lijek ili pokoru, što već smatra prikladnijim

za popravak sablazni, obnavljanje pravde i popravak počinitelja.

120. Ordinarij uvijek treba imati u vidu da, ako namjerava izreći trajnu okajničku kaznu, prema čl. 21 § 2, 1 SST-a mora imati prethodno odobrenje KNV-a. Tako se, ograničeno na ove slučajeve, odstupa od zabrane izricanja trajnih kazni odlukom, spomenutih u kan. 1342 § 2 ZKP-a.

121. Popis trajnih kazni isključivo je onaj koji predviđa kan. 1336 § 1 ZKP-a¹⁷, s upozorenjima spomenutim u kan. 1337 i 1338 ZKP-a¹⁸.

122. Budući da se radi o izvansudskom postupku, treba imati na umu da kaznena odluka nije presuda koja se donosi samo na kraju sudskog postupka, čak i kada – poput presude – izriče kaznu.

123. Dotična je odluka osobni akt ordinarija ili njegova delegata, stoga je ne smiju potpisati stručnjaci, nego je treba samo ovjeriti bilježnik.

124. Uz opće formalnosti predviđene za svaku odluku (usp. kan. 48-56 ZKP-a), kaznena odluka mora sažeti glavne elemente optužbe i tijek postupka, ali prije svega barem ukratko objasniti razloge zbog kojih je odluka donesena, pravno (tj. navodeći kanone na kojima se odluka temelji – primjerice onih koji definiraju zločin, onih koji definiraju bilo kakve olakšavajuće, izuzimajuće ili otežavajuće okolnosti – i, barem na bitan način, pravnu logiku koja je dovela do odluke da ih se primijeni), i činjenično.

125. Činjenična motivacija je očito najdelikatnija, jer autor odluke mora navesti razloge na temelju kojih je, uspoređujući materijal optužbe i ono što se izložilo u obrani, a koje će u izlaganju morati ukratko iznijeti, došao do zaključka da je kažnjivo djelo počinjeno, ili nije, ili pak da nema dovoljno moralne sigurnosti.

126. Jasno uzimajući u obzir da nemaju svi dobro razvijeno znanje o kanonskom pravu i njegovom formalnom jeziku, za kaznenu odluku zahtijeva se da se barem obrazloži rasuđivanje primijenjeno na njezino

¹⁶ *Ex analogia* kan. 1572 – U procjeni svjedočanstava neka sudac, pošto zatraži, ako je potrebno, i svjedočanstvo o vjerodostojnosti svjedoka, razmotri: 1° kakav je položaj i poštenje svjedoka; 2° svjedoči li prema svojem znanju, osobito što je sâm vidio i čuo, po svojem mišljenju, glasinama ili što je čuo od drugih; 3° je li svjedok postojan i čvrsto sebi dosljedan, ili je nepostojan, nesiguran ili kolebljiv; 4° ima li susvjedoka svjedočanstva i potvrđuju li drugi dokazni podaci to ili ne potvrđuju.

¹⁷ Kan. 1336 – § 1. Okajničke kazne, koje mogu pogoditi prekršitelja trajno ili na određeno ili neodređeno vrijeme, uz ostale koje je zakon možda ustanovio, jesu ove: 1° zabrana ili naredba boravka u određenom mjestu ili na određenom području; 2° oduzeće vlasti, službe, zadaće, prava, povlastice, ovlasti, milosti, naslova, odličja, također samo počasnih; 3° zabrana vršenja onoga što se nabraja u br. 2, ili zabrana vršenja toga u određenom mjestu ili izvan njega; te zabrane nisu nikad pod kaznom ništavosti; 4° kazneni premještaj na drugu službu; 5° otpust iz kleričkog staleža.

¹⁸ Kan. 1337 – § 1. Zabrana boravka u određenom mjestu ili na određenom području može pogoditi bilo klerike bilo redovnike; naredba pak boravka svjetovne klerike i, u granicama konstitucija, redovnike. § 2. Da bi se naredio boravak u određenom mjestu ili na određenom području, treba se dobiti pristanak ordinarija toga mjesta, osim ako se radi o kući namijenjenoj i za izvanbiskupijske klerike koji trebaju činiti pokoru ili da se poprave. Kan. 1338 – § 1. Oduzeća i zabrane, koje su navedene u kan. 1336, § 1, br. 2 i 3, nikada ne pogađaju vlasti, službe, zadaće, prava, povlastice, ovlasti, milosti, naslove, odličja koja nisu pod vlašću poglavara koji ustanovljuje kaznu. § 2. Ne može se oduzeti vlast reda, nego samo zabraniti njezino vršenje ili obavljanje nekih njezinih čina; isto se tako ne mogu oduzeti akademski stupnjevi. § 3. U vezi sa zabranama, koje su navedene u kan. 1336, § 1, br. 3, treba se obdržavati odredba o cenzurama donesena u kan. 1335.

donošenje, umjesto da se posebno obraća pažnja na terminološku preciznost. Ako je potrebno, neka se koristi pomoć kompetentnih osoba.

127. Obavijest o odluci u cijelosti (dakle, ne samo o dispozitivnom dijelu) izvršit će se legitimnim propisanim sredstvima (usp. kan. 54-56 ZKP-a¹⁹) i mora biti u odgovarajućem obliku.

128. U svakom slučaju, ovjerene kopije svih procesnih dokumenata (ako to već ranije nije učinjeno) i objavljena odluka moraju se poslati KNV-u.

129. Ako KNV osobno odluči pokrenuti postupanje prema izvansudskoj odluci, sve predviđene formalnosti počevši od br. 91 očito će obaviti sam, ne dovodeći u pitanje pravo tražiti suradnju nižih instanci, ako to bude potrebno.

d) Kako se prema ZKIC-u provodi postupanje prema izvansudskoj odluci?

130. Kao što je već navedeno u br. 94, postupanje prema izvansudskoj odluci prema ZKIC-u odvija se s nekim vlastitostima toga prava. U svrhu veće protočnosti predstavljanja, kako bi se izbjegla ponavljanja, naznačit će se samo spomenute osobitosti: stoga će se do sada opisanoj praksi, zajedničkoj s ZKP-om, morati nadodati prilagodbe koje slijede u daljnjem tekstu.

131. Prije svega potrebno je posvijestiti da se odredba kan. 1486 ZKIC-a mora strogo poštivati, u protivnom kaznena odluka je nevaljana.

132. Prema izvanrednom kaznenom postupku prema ZKIC-u, stručnjaci nisu prisutni, ali je umjesto toga obvezno sudjelovanje promicatelja pravde.

133. Obavijesna sjednica o optužbi i dokazima mora se održati uz obveznu prisutnost promicatelja pravde i bilježnika.

134. Prema kan. 1486 § 1, 2 ZKIC-a, obavijesna sjednica i, sukladno tome, predstavljanje obrane moraju se provesti samo u usmenoj raspravi. Međutim, to ne isključuje mogućnost da se za takvu raspravu obrana može iznijeti u pisanom obliku.

135. Poziva se da se na temelju težine zločina posebice pažljivo odmjeri jesu li kazne spomenute u kan. 1426 § 1 ZKIC-a doista primjerene za ispunjenje odredbi kan. 1401 ZKIC-a. U odluci u vezi s kaznom koju treba izreći, neka se poštuju odredbe kan. 1429²⁰ i 1430²¹ ZKIC-a.

136. Hijerarh ili njegov delegat neka uvijek imaju na umu da su, prema čl. 21 § 2, 1 SST-a, zabrane spomenute u kan. 1402 § 2 ZKIC-a ukinute. Prema tome, on može izreći trajnu okajničku kaznu, pribavljajući prethodno odobrenje KNV-a traženo istim čl. 21 § 2, 1 SST-a.

137. Pri donošenju kaznene odluke vrijede isti kriteriji navedeni u br. 119-126.

138. Obavijest o odluci tada se obavlja pod uvjetima kan. 1520 ZKIC-a te mora biti u propisanom obliku.

139. Za sve ono što nije navedeno u prethodnim brojevima, upućuje se na ono što je napisano za izvansudski postupak prema ZKP-u, također i za eventualno vođenje postupka pri KNV-u.

e) Potpada li kaznena odluka pod papinsku tajnu?

140. Kao što je već spomenuto (usp. br. 47), kaznena postupanja i odluke pripadaju pod službenu tajnu. Sve one koji su uključeni u takva postupanja iz bilo kojeg razloga, neka se prestano podsjeća na to.

141. O toj se odluci mora u cijelosti obavijestiti optuženi. Obavijest mora biti poslana njegovom odvjetniku, ako ga je imao.

VII. Što se može dogoditi nakon završetka kaznenog postupanja?

142. Ovisno o vrsti vođenja postupka, postoje različite mogućnosti za onoga tko je intervenirao kao stranka u istome postupku.

143. Kao je postupak vođen prema čl. 21 § 2, 2 SST-a, s obzirom na to da je riječ o odluci rimskog prvosvećenika, na nju ne postoji pravo priziva (usp. kan. 333 § 3 ZKP-a i 45 § 3 ZKIC-a).

¹⁹ Kan. 54 – § 1. Pojedinačna odluka, koje se primjena povjerava izvršitelju, ima učinak od časa izvršenja; inače od časa kad se priopći osobi po ovlaštenju onoga tko je izdao odluku. § 2. Da bi se moglo zahtijevati izvršenje pojedinačne odluke, ona treba da se priopći, prema pravnoj odredbi, zakonitom ispravom. Kan. 55 – Kad veoma važan razlog priječi da se preda pisani tekst odluke, smatra se da je odluka priopćena ako se pred bilježnikom ili dvojicom svjedoka pročita onomu komu je namijenjena i ako se sastavi zapisnik koji svi nazočni trebaju potpisati, uz održavanje propisa kan. 37 i 51. Kan. 56 – Odluka se smatra priopćenom ako onaj komu je namijenjena, propisno pozvan da odluku primi ili čuje, bez opravdanog razloga ne dođe ili ne htjedne potpisati.

²⁰ Kan. 1429 ZKIC – § 1. Zabrana boravka u određenom mjestu ili na određenom području može pogoditi samo klerike ili redovnike ili članove družbe zajedničkog života poput redovnika; naredba pak boravljenja u određenom mjestu ili na određenom području samo klerike pribrojene eparhiji uz poštovanje prava ustanova posvećenog života. § 2. Da bi se naredio boravak u određenom mjestu ili na određenom području, traži se pristanak mjesnog hijerarha, osim ako se radi o kući ustanove posvećenog života papinskog ili patrijarhiskog prava, i u tom se traži pristanak mjerodavnog poglavara, ili se radi o kući namijenjenoj klericima više eparhija koji trebaju činiti pokoru ili da se poprave.

²¹ Kan. 1430 ZKIC – § 1. Kaznena oduzeća mogu pogoditi samo one vlasti, službe, služenja, zadaće, prava, povlastice, ovlasti, milosti, naslove, odličja koja su pod vlašću vlasti koja ustanovljuje kaznu ili hijerarha koji je pokrenuo kazneno suženje ili je izriče odlukom; isto vrijedi i za kazneno premještanje na drugu službu. § 2. Ne može se oduzeti vlast svetog reda, nego samo zabraniti vršenja svih ili nekih njezinih čina prema odredbi općeg prava; isto se tako ne mogu oduzeti akademski stupnjevi.

144. Ako je vođen sudski kazneni postupak, otvaraju se mogućnosti priziva predviđene zakonom, naime ništavna žalba, *restitutio in integrum* i priziv.

145. Prema čl. 20, 1. SST-a, jedini drugostupanjski sud kojemu se može uteći je sud KNV-a.

146. Da bi se uložio priziv, slijede se odredbe zakona, pažljivo napominjući da se čl. 28, 2 SST-a mijenjaju uvjeti izlaganja priziva, namećući konačan rok od mjesec dana, koji će se računati prema odredbama kan. 202 § 1 ZKP-a i 1545 § 1 ZKIC-a.

147. Ako je vođeno postupanje prema izvansudskoj odluci, daje se mogućnost priziva na odluku kojom je zaključen prema uvjetima predviđenim zakonom, odnosno kan. 1734 i dalje ZKP-a i 1487 ZKIC-a (usp. točku VIII).

148. Prizivi i útoći, prema kan. 1353 ZKP-a i 1319 i 1487 § 2 ZKIC-a, imaju suspenzivni učinak na kaznu.

149. Budući da je kazna suspendirana i vraćeno u fazu sličnu onoj pretprocesnoj, mjere predostrožnosti ostaju na snazi s istim upozorenjima i postupcima kao prema br. 58-65.

VIII. Što učiniti u slučaju útoka na kaznenu odluku?

150. Zakon predviđa različite postupke, u skladu sa zakonicima.

a) Što je predviđeno ZKP-om u slučaju útoka na kaznenu odluku?

151. Tko namjerava uložiti útok na kaznenu odluku, prema kan. 1734 ZKP-a prvo mora zatražiti od autora te odluke (ordinarija ili njegovog delegata) njezin opoziv ili izmjenu u roku od deset dana nakon primanja zakonske obavijesti.

152. Prema odredbi kan. 1735 ZKP-a, autor u roku od trideset dana od primitka zahtjeva može odgovoriti ispravkom svoje odluke (ali, prije nego što se nastavi u ovom slučaju, preporučljivo je odmah se posavjetovati s KNV-om) ili odbijanjem zahtjeva. Također ima pravo uopće ne odgovoriti na podnijeti zahtjev.

153. Protiv izmijenjene odluke, odbijanja zahtjeva ili šutnje autora, podnositelj zahtjeva se može obratiti KNV-u izravno ili putem autora odluke (usp. kan. 1737 § 1 ZKP-a) ili pak putem opunomoćenika, u roku od 15 korisnih dana koje predviđa kan. 1737 § 2 ZKP-a²².

154. Ako je hijerarhijski útok podnesen autoru odluke, potonji ga odmah mora proslijediti KNV-u (usp. kan. 1737 § 1 ZKP-a). Nakon toga (kao i ako je útok podnesen izravno KNV-u), autor odluke može samo čekati eventualne upute ili zahtjeve KNV-a, koji će ga u svakom slučaju obavijestiti o ishodu ispitivanja útoka.

b) Što predviđa ZKIC u slučaju útoka na kaznenu odluku?

155. ZKIC predviđa jednostavniji postupak od ZKP-a. Zapravo, kan. 1487 § 1 ZKIC-a predviđa samo da se útok podnese KNV-u u roku od deset korisnih dana od obavijesti o odluci.

156. U ovom slučaju, autor odluke ne smije raditi ništa, osim čekati eventualne upute ili zahtjeve KNV-a, koji će ga u svakom slučaju obavijestiti o ishodu ispitivanja útoka. Međutim, ako je riječ o ordinariju, morat će uzeti na znanje suspenzivne učinke útoka, spomenute u br. 148.

IX. Postoji li nešto što se uvijek mora imati na umu?

157. Čim je zaprimljena *notitia de delicto*, optuženi ima pravo podnijeti zahtjev za oduzećem svih obaveza povezanih s njegovim statusom svećenika, uključujući beženstvo, i ako se radi o redovniku, svim redovničkim zavjetima. Ordinarij ili hijerarh moraju ga jasno obavijestiti o ovom pravu. Ako se svećenik odluči iskoristiti tu mogućnost, mora napisati određen zahtjev, upućen svetom ocu, predstaviti se i ukratko navesti razloge zbog kojih to traži. Na zahtjevu mora biti jasno vidljiv datum i potpis podnositelja. Isti će se zahtjev dostaviti KNV-u, popraćen mišljenjem ordinarija ili hijerarha. KNV će ga zauzvrat proslijediti svetom ocu i – ako ovaj prihvati zahtjev – proslijedit će otpis oduzeća ordinariju ili hijerarhu, tražeći od njega da legitimnu obavijest preda podnositelju zahtjeva.

158. Za sve pojedinačne upravne akte koje je izdao ili odobrio KNV, postoji pravo na útok u skladu sa čl. 27 SST-a²³. Kako bi uopće mogao biti razmotren, útok mora jasno odrediti *petitum* i sadržavati razloge *in iure* i *in factu* na kojima se temelji. Podnositelj se uvijek mora služiti zastupnikom sa za to određenim nalogom.

159. Ako je biskupska konferencija već sastavila vlastite smjernice o postupanju sa slučajevima seksualnog

²² Kan. 1737 – § 2. Útok treba uložiti u neprekoračivom roku od petnaest iskoristivih dana koji [...] teku prema odredbi kan. 1735.

²³ Čl. 27 SST – Protiv pojedinačnih upravnih odredbi, koje je izdala ili odobrila Kongregacija za nauk vjere u slučajevima rezerviranih kažnjivih djela, postoji mogućnost útoka, predstavljenog u zakonskom roku od šezdeset korisnih dana, pred redovitim zasjedanjem iste Kongregacije (tj. Feria IV), koje prosuđuje meritum i legitimitet odredbe, eliminirajući mogućnost daljnjeg útoka navedenu u čl. 123 apostolske konstitucije *Dobar pastir*.

zlostavljanja maloljetniká, odazivajući se na poziv KNV-a iz 2011. godine, taj se tekst također mora uzeti u obzir.

160. Katkad se može dogoditi da se *notitia de delicto* tiče klerika koji je već preminuo. U tom slučaju ne može se pokrenuti nijedna vrsta kaznenog postupka.

161. Ako prijavljeni klerik umre tijekom prethodne istrage, neće biti moguće pokrenuti kasniji kazneni postupak. Međutim, preporučuje se da ordinarij ili hijerarh o tome također obavijeste KNV.

162. Ako optuženi klerik umre tijekom kaznenog postupka, ta se činjenica priopćava KNV-u.

163. Ako je u fazi prethodne istrage optuženi klerik izgubio takav kanonski status nakon odobravanja oduzeća ili kazne izrečene u drugom postupku, ordinarij ili hijerarh treba procijeniti je li prikladno provesti prethodnu istragu u svrhu pastoralnog dobra i radi pravde prema navodnim žrtvama. Ako se to dogodi nakon što je kazneni postupak već započeo, još uvijek može biti dovršen, makar samo u svrhu definiranja odgovornosti za eventualno kazneno djelo i izricanja eventualnih kazni. Zapravo, treba imati na umu da je, u definiciji *delictuma*

graveusa, važno da je optuženi bio klerik u vrijeme počinjenja navodnog zločina, a ne u vrijeme postupka.

164. Ne dovodeći u pitanje odredbe Upute o povjerljivosti od 6. prosinca 2019. godine, nadležno crkveno tijelo (ordinarij ili hijerarh) na odgovarajući način može obavijestiti navodnu žrtvu i optuženoga, ako oni to zahtijevaju, o svakoj pojedinačnoj fazi postupka, vodeći računa da se ne otkriju podaci obuhvaćeni papinskom ili službenom tajnom, čije bi otkrivanje moglo štetiti trećim stranama.

Ovaj *Vademecum* ne namjerava zamijeniti predviđenu obuku kanonskih pravnika, posebice u vezi s kaznenim i proceduralnim pitanjima. Samo temeljito poznavanje zakona i njegovih namjera moći će pružiti dužnu službu istini i pravdi, koje je s posebnom pažnjom potrebno tražiti u pogledu *delicta graviora* zbog dubokih rana koje nanose crkvenom zajedništvu.

IZVJEŠĆE ZA SLUČAJEVE *DELICTA RESERVATA*

BISKUPIJA/INSTITUT INKARDINACIJE			
CRKVA <i>SUI IURIS</i> (za istočne)			
ORDINARIJ			
KNV PROT. BR° (ako postoji)			
PUNO PREZIME KLERIKA			
PUNO IME KLERIKA			
OSOBNA ISKAZNICA (fotokopija, ako je moguće)			
OSOBNI PODACI KLERIKA			
Datum rođenja		Đakonsko ređenje	Dob
Svečani zavjeti		Svećeničko ređenje	Godine službe
EVENTUALNA PRETHODNA MJESTA INKARDINACIJE			
SLUŽBE IZVAN BISKUPIJE/INSTITUTA INKARDINACIJE			
TRENUTAČNA ADRESA KLERIKA			
ODVJETNIK/ZASTUPNIK (potpisana kopija naloga)			
ADRESA ODVJETNIKA/ZASTUPNIKA			
SLUŽBE			
Godina	Župa/Institucija	Mjesto	Naziv službe
OPTUŽBE <i>DELICTA RESERVATA</i> PROTIV KLERIKA			
Datum inkriminirajućih radnji	Ime i prezime navodne žrtve	Datum rođenja	Mjesto, učestalost i detalji inkriminirajućih radnji
			Autor i datum prijave crkvenim vlastima
DRUGE ZABRINJAVAJUĆE RADNJE/DRUGE OPTUŽBE			
Godina	Opis		
GRAĐANSKOPRAVNE MJERE PROTIV KLERIKA			
Godina	Tip	Rezultat/Presuda (fotokopija, ako je moguće)	
MJERE KOJE JE USVOJILA CRKVENA VLAST			
Godina	Opis		
PODRŠKA ZA TROŠKOVE ŽIVOTA OMOGUĆENA KLERIKU			

ODGOVOR KLERIKA NA OPTUŽBU	
Godina	Odgovor (ammissione, negazione, odbijanje suradnje, ...)
MIŠLJENJE/ VOTUM ORDINARIJA	
<p>Datum</p>	

U zemljama u kojima ne postoji prezime, neka se navede ime oca klerika.

Ovo je izvješće vodič za sažetak slučaja i ne zamjenjuje dokumente prethodne istrage. Potrebno ga je priložiti dokumentima istrage.

Ako je moguće, neka se izvješće pošalje i u formatu word na: disciplinaryoffice@cfaith.va.

BILJEŠKA KONGREGACIJE ZA BOGOŠTOVLJE I STEGU SAKRAMENATA O NEDJELJI BOŽJE RIJEČI

Prot. br. 602/20

Nedjelja Božje riječi, prema odluci pape Franje, slavi se svake godine na treću nedjelju kroz godinu¹, te podsjeća sve, pastire i vjernike, na važnost i vrijednost Svetog pisma za kršćanski život, kao i na odnos između Božje riječi i liturgije: »Kao kršćani jedan smo narod koji putuje kroz povijest, snažen prisutnošću Gospodina u našoj sredini koji nam govori i koji nas hrani. Dan posvećen Bibliji ne želi biti *jednom na godinu*, nego jednom za čitavu godinu, jer nam je prijeko potrebno rasti u dobrom poznavanju i ljubavi prema Svetom pismu i Uskrsnome koji ne prestaje lomiti riječ i kruh u zajednici vjernikâ. Zato nam je potrebno ući u prisni odnos sa Svetim pismom; u suprotnom naša će srca ostati hladna, a oči zatvorene, pogođeni, kakvi već jesmo, bezbrojnim oblicima sljepoće.«²

Stoga ova nedjelja predstavlja dobru priliku za ponovno čitanje nekih crkvenih dokumenata³, posebice *Uvodne napomene Reda misnih čitanja [Praenotande Ordo Lectionum Missae]*, koja predstavlja sintezu teoloških, liturgijskih i pastoralnih načela u vezi s Božjom riječi koja se naviješta u misi, ali i sintezu koja se odnosi i na sva druga liturgijska slavlja (sakramenti, sakramentali, liturgija časova).

Kroz biblijska čitanja koja se naviještaju u liturgiji, Bog govori svome narodu, a sam Krist naviješta svoje Evanđelje⁴; Krist je središte i punina cijeloga Pisma, Starog i Novog zavjeta⁵. Slušanje Evanđelja, vrhunca slavlja Službe riječi⁶, obilježeno je posebnim iskazima

časti⁷, koje se ne iskazuje samo gestama i poklicima, već se iskazuje i samoj knjizi Evanđelja⁸. Jedan od obrednih načina koji se može prilagoditi za ovu priliku može biti ulazna procesija s Evanđelistarom⁹, ili ako nema procesije, njegovo postavljanje na oltar¹⁰.

Raspored biblijskih čitanja, postavljen od Crkve u Lekcionaru, pruža mogućnost upoznavanja cjelokupne riječi Božje¹¹. Stoga je potrebno poštivati naznačena čitanja, bez zamjenjivanja ili ispuštanja, koristeći odobrena izdanja Biblije za liturgijsku uporabu¹². Navještaj čitanja iz Lekcionara uspostavlja vezu jedinstva među svim vjernicima koji ga slušaju. Razumijevanje strukture i svrhe Službe riječi pomaže zajednici vjernika da prihvati spasiteljsku Božju riječ¹³.

Preporučeno je pjevanje pripjevnog psalma, odgovora molitve Crkve¹⁴; stoga je prikladno da u svakoj zajednici bude onih koji će obavljati službu psalmista¹⁵.

Homilija tijekom liturgijske godine, polazeći od biblijskih čitanja, vjernicima tumači otajstva vjere i pravila za kršćanski život¹⁶. »Pastiri u prvom redu imaju veliku odgovornost tumačenja i omogućavanja svima da shvate Sveto pismo. Budući da je to knjiga naroda, oni koji su pozvani biti služitelji riječi moraju osjetiti snažnu potrebu da je učine dostupnom svojoj zajednici.«¹⁷ Biskupi, svećenici i đakoni moraju osjećati predanost pri izvršavanju ove službe posebnom posvećenošću, koristeći sredstva koja Crkva predlaže¹⁸.

¹ Usp. FRANJO, Apostolsko pismo u obliku motuproprija *Aperuit illis*, 30. rujna 2019.

² FRANJO, *Aperuit illis*, br. 8; Drugi vatikanski sabor, Dogmatska konstitucija *Dei verbum*, br. 25: »Stoga je nužno da svi klerici, u prvom redu Kristovi svećenici i ostali, koji se kao đakoni ili katehete legitimno posvećuju sluzenju riječi, prijanjaju uz Pisma ustrajnim svetim čitanjem i marnim proučavanjem da nitko od njih – dok mora dijeliti povjerenim mu vjernicima prebogato blago Božje riječi, napose u svetom bogoslužju – ne postane jalov propovjednik Božje riječi izvana, jer ju ne sluša iznutra. Isto tako Sveti sabor gorljivo i na poseban način potiče sve Kristove vjernike, a osobito članove redovničkih zajednica, da čestim čitanjem božanskih Pisama izuče najuzvišenije poznavanje Isusa Krista (Fil 3,8). Jer nepoznavanje Pisama jest nepoznavanje Krista.«

³ Drugi vatikanski sabor, Dogmatska konstitucija *Dei verbum*; Benedikt XVI., postsinodalna apostolska pobudnica *Verbum Domini*

⁴ Usp. *Sacrosanctum Concilium*, br. 7, 33; *Opća uredba Rimskog misala* (IGMR), br. 29; *Red misnih čitanja* (OLM), br. 12.

⁵ Usp. OLM, br. 5.

⁶ Usp. IGMR, br. 60; OLM, br. 13.

⁷ Usp. OLM, br. 17; *Caeremoniale Episcoporum*, br. 74.

⁸ Usp. OLM, br. 36, 113.

⁹ Usp. IGMR, br. 120, 133.

¹⁰ Usp. IGMR, br. 117.

¹¹ Usp. IGMR, br. 57; OLM, br. 60.

¹² Usp. OLM, br. 12, 14, 37, 111.

¹³ Usp. OLM, br. 45.

¹⁴ Usp. IGMR, br. 61; OLM, br. 19-20.

¹⁵ Usp. OLM, br. 56.

¹⁶ Usp. OLM, br. 24; Kongregacija za bogoštovlje i stegu sakramenata, *Homiletski direktorij*, br. 16.

¹⁷ FRANJO, *Aperuit illis*, br. 5; *Homiletski direktorij*, br. 26.

¹⁸ Usp. FRANJO, Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, br. 135-144; *Homiletski direktorij*.

Posebna važnost pridaje se šutnji koja pogoduje razmatranju, te tako omogućuje slušatelju da Božju Riječ prihvati srcem¹⁹.

Crkva je uvijek pokazivala posebnu pozornost onima koji u zajednici naviještaju Riječ Božju: svećenicima, đakonima i čitačima. Ova služba zahtijeva posebnu unutarnju i vanjsku pripremu, poznavanje teksta koji treba navijestiti i potrebnu pripremu za njegov navještaj, izbjegavajući bilo kakvu improvizaciju²⁰. Postoji mogućnost uvođenja kratkih i prikladnih napomena u čitanja²¹.

Zbog vrijednosti koju ima Božja Riječ, Crkva poziva da se pažnja posveti ambonu s kojeg se naviješta²²; to nije funkcionalan namještaj, već dostojanstveno mjesto pripravljeno za Božju riječ, a koje se nalazi u odnosu prema oltaru: govorimo o stolu Riječi Božje i Kristova Tijela, bilo da se odnosi na ambon ili nadasve, na oltar²³. Ambon je rezerviran za čitanja, pripjevni psalam i vazmeni navještaj; s njega se može držati homilija i molitva vjernika, a manje je prikladno koristiti ga za tumačenja, obavijesti ili za ravnanje pjevanja²⁴.

Knjige koje sadrže ulomke Svetoga pisma, kod slušatelja pobuđuju poštovanje prema misteriju Boga koji govori svome narodu²⁵. Zbog toga molimo da se vodi računa o njihovoj kvaliteti i pravilnom korištenju. Nije prikladno posezati za listićima, fotokopijama i ostalim pastoralnim pomagalicama koja bi se koristila kao zamjena za liturgijske knjige²⁶.

Uoči ili u danima nakon Nedjelje Božje riječi, preporučuje se organizirati formacijske susrete kako bi se naglasila vrijednost Svetoga pisma u liturgijskim slavljenjima; to može biti prilika da se više nauči o: tomu kako Crkva čita Sveto pismo u molitvi, kontinuirano, polukontinuirano i tipološki; koji su kriteriji za liturgijsku raspodjelu različitih biblijskih knjiga tijekom godine i u njezina različita vremena; strukturi nedjeljnih i dnevnih ciklusa misnih čitanja²⁷.

Nedjelja Božje riječi ujedno je i prigoda da se probudi odnos između Svetoga pisma i liturgije časova, molitve psalama i himana iz Časoslova, biblijskih čitanja, potičući zajednička slavlja Jutarnje i Večernje²⁸.

Među brojnim svecima i sveticama, koji su svi svjedoci evanđelja Isusa Krista, sveti Jeronim može biti primjer velike ljubavi prema Božjoj riječi. Kao što je nedavno podsjetio papa Franjo, bio je »neumoran učenjak, prevoditelj, egzeget, duboki poznavatelj i strastveni širitelj Svetoga pisma. [...] Slušajući Sveto pismo, Jeronim pronalazi sebe, lice Boga i svoje braće i sestara, i produbljuje ljubav prema zajedničkom životu.«²⁹

Ova Bilješka ima nakanu probuditi, u svjetlu Nedjelje Božje riječi, svijest o važnosti Svetoga pisma za naš vjernički život, počevši od njegova odjeka u liturgiji koja nas stavlja u živi i trajni dijalog s Bogom. »Božja riječ koja se sluša i slavi, poglavito u euharistiji, hrani i iznutra jača kršćanske vjernike i osposobljuje ih za vjerdostojno svjedočenje evanđelja u svakodnevnom životu.«³⁰

*Iz Kongregacije za bogoštovlje i stegu sakramenata,
17. prosinca 2020.*

✠ Robert kard. Sarah
prefekt

✠ Arthur Roche
nadbiskup tajnik

¹⁹ Usp. IGMR, br. 56; OLM, br. 28.

²⁰ Usp. OLM, br. 14, 49.

²¹ Usp. OLM, br. 15, 42.

²² Usp. IGMR, br. 309; OLM, br. 16.

²³ Usp. OLM, br. 32.

²⁴ Usp. OLM, br. 33.

²⁵ Usp. OLM, br. 35; *Caeremoniale Episcoporum*, br. 115.

²⁶ Usp. OLM, br. 37.

²⁷ Usp. OLM, br. 58-110; *Homiletski direktorij*, br. 37-156.

²⁸ *Opća uredba Liturgije časova*, br. 140: »Čitanje Svetoga pisma, koje se po staroj tradiciji javno obavlja u liturgiji, i to ne samo u euharistijskom slavljenju nego i u božanskoj službi, treba da svi kršćani veoma cijene. Sama ga naime Crkva predlaže: ne po izboru pojedinaca niti po sklonostima raspoloženja, nego u odnosu s otajstvom što ga Zaručnica Kristova razvija tijekom godine [...]. Osim toga, u liturgijskom slavljenju čitanje Svetoga pisma uvijek je popraćeno molitvom.«

²⁹ FRANJO, Apostolsko pismo *Scripturae sacrae affectus*, prigodom 1600. obljetnice smrti sv. Jeronima, 30. rujna 2020.

³⁰ Usp. FRANJO, Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, br. 174.

PORUKE • IZJAVE • PISMA

PORUKA SVETOGA OCA FRANJE ZA SVJETSKI DAN MOLITVE ZA SKRB O STVORENOM SVIJETU 2020. GODINE

1. rujna 2020.

*Tu pedesetu godinu proglasite svetom!
Zemljom proglasite oslobađanje svim njezinim stanovnicima.
To neka vam bude jubilej (Lev 25,10).*

Draga braćo i sestre,

svake godine, a napose od objavljivanja enciklike *Laudato si'* (LS, 24. svibnja 2015.), kršćanska obitelj prvoga rujna slavi Svjetski dan molitve za skrb o stvorenom svijetu, kojim započinje *Vrijeme stvorenoga*, koje završava 4. listopada na spomendan sv. Franje Asiškog. U tome razdoblju kršćani diljem svijeta obnavljaju vjeru u Boga Stvoritelja i ujedinjuju se na poseban način u molitvi i djelovanju radi očuvanja zajedničkoga doma.

Veseli me što je tema koju je izabrala ekumenska obitelj za proslavu Vremena stvorenoga 2020. godine *Jubilej za Zemlju*, upravo u godini u kojoj se obilježava pedeseta obljetnica Dana Zemlje.

U Svetomu pismu jubilej je sveto vrijeme prisjećanja, povratka, počinka, obnove i radosti.

1. Vrijeme prisjećanja

Pozvani smo prije svega spomenuti se da je krajnji cilj stvorenoga svijeta u Božjoj »vječnoj suboti«. Putovanje je to koje ima svoje mjesto u vremenu, obuhvaćajući sedmodnevni tjedni ritam, ciklus od sedam godina i veliku Jubilarnu godinu koja dolazi na kraju sedam subotnjih godina.

Jubilej je ujedno vrijeme milosti za spominjanje izvornoga poziva stvorenoga svijeta da postoji i razvija se kao zajednica ljubavi. Postojimo samo kroz odnose: s Bogom Stvoriteljem, s braćom i sestrama kao članovima zajedničke obitelji, i sa svim Božjim stvorenjima koje nastanjuju naš zajednički dom. »Sve je povezano, i

svi mi ljudi ujedinjeni smo kao braća i sestre na divnom hodočašću, povezani ljubavlju koju Bog ima prema svakom svojem stvorenju i koja nas povezuje također međusobno, nježnom ljubavlju, s bratom Suncem, bratom Mjesecom, sestrom Rijekom i majkom Zemljom.« (LS, 92)

Jubilej je, dakle, vrijeme prisjećanja u kojem čuvamo uspomenu našega međurelacijskoga postojanja. Moramo stalno imati na umu »da je sve međusobno povezano i da je istinska briga za same naše živote i naše odnose s prirodom neodvojiva od bratstva, pravednosti i vjernosti prema drugima.« (LS, 70)

2. Vrijeme povratka

Jubilej je vrijeme povratka i kajanja. Prekinuli smo veze koje su nas ujedinjavale sa Stvoriteljem, s drugim ljudima i ostalim stvorenim svijetom. Moramo izliječiti te narušene odnose koji su neophodni za nas same i život u cjelini.

Jubilej je vrijeme povratka Bogu, našem ljubljenom stvoritelju. Nije moguće živjeti u skladu sa stvorenim svijetom ako nismo u miru sa Stvoriteljem, izvorom i ishodištem svih stvari. Kao što je primijetio papa Benedikt, »surova konzumacija stvorenoga počinje tamo gdje nema Boga, tamo gdje je materija postala puki materijal za nas, gdje smo mi sami krajnja mjera, gdje je sve jednostavno naše vlasništvo«. (*Susret s klerom biskupije Bolzano-Bressanone*, 6. kolovoza 2008.)

Jubilej nas poziva da ponovno mislimo na druge, posebno siromašne i najranjivije. Pozvani smo iznova prigriliti Božji izvorni plan ljubavi o stvaranju kao

zajedničku baštinu, gozbu koju dijelimo sa svom našom braćom i sestrama u duhu zajedničkoga življenja; ne u nepriličnom nadmetanju, nego u radosnom zajedništvu u kojem jedni druge podupiremo i štitimo. Jubilej je vrijeme za oslobađanje potlačenih i svih okovanih u verige različitih oblika modernoga ropstva, uključujući trgovinu ljudima i dječji rad.

Moramo, nadalje, početi ponovno oslušivati samu zemlju, u Svetom pismu definiranu kao *adamah*, tlo od kojeg je uzet čovjek, *Adam*. Danas nas uzbuni kada glas stvorenoga svijeta opominje da se vratimo na svoje ispravno mjesto u prirodno stvorenom redu, da se spomenemo da smo dio te međusobno povezane mreže života, a ne njezini gospodari. Raspad biološke raznolikosti, vrtoglavi porast klimatskih katastrofa, prevladavajući utjecaj trenutačne pandemije na siromašne i ranjive: sve je to poziv na uzbunu pred neobuzdanom pohlepom i potrošnjom.

Osobito tijekom ovoga Vremena stvorenoga, oslušujmo otkucaje stvorenoga svijeta. Naime, taj svijet je stvoren kako bi očitovao i obznanjivao Božju slavu, kako bi nam pomogao u njegovoj ljepoti otkriti Gospodara svega stvorenoga i vratiti mu se (usp. sv. Bonaventura, *In II Sent.*, I, 2, 2, q. 1, zaključak; *Brevil.*, II, 5.11). Zemlja od koje smo sazđani mjesto je, dakle, molitve i meditacije: »probudimo estetski i kontemplativni osjećaj koji nam je Bog dao« (*Querida Amazonia*, 56). Sposobnost divljenja i kontempliranja nešto je što posebno možemo naučiti od naše domorodačke braće i sestara, koji žive u skladu sa zemljom i njezinim raznolikim oblicima života.

3. Vrijeme počinka

Bog je, u svojoj mudrosti, odredio subotu kako bi se zemlja i njezini stanovnici mogli odmoriti i obnoviti. Današnji način života, međutim, tjera planet onkraj njegovih granica. Naša stalna potražnja za rastom i beskrajani ciklus proizvodnje i potrošnje iscrpljuju prirodni svijet. Šume nestaju, tlo erodira, polja propadaju, pustinje se šire, mora postaju sve kiseliya, a oluje jačaju. Stvorenje jeca!

Božji je narod tijekom Jubileja bio pozvan otpočiniti od svojih uobičajenih poslova kako bi omogućio zemlji da se oporavi i svijetu da se obnovi upravo zahvaljujući padu uobičajene potrošnje. Danas moramo pronaći pravedne i održive načine života koji mogu pružiti Zemlji počinak koji joj je potreban, načine koji pružaju dovoljno sredstava za život, a ne uništavaju ekosustave koji nas održavaju.

Na neki nas je način trenutačna pandemija dovela do toga da smo ponovno otkrili jednostavniji i održiviji način života. Kriza nam je, u stanovitom smislu, dala priliku razviti nove načine života. Moglo se vidjeti kako

se zemlja uspijeva oporaviti ako joj dopustimo da se odmori: zrak je postao čišći, vode bistrije, a životinjske su se vrste vratile na mnoga mjesta s kojih su prethodno nestala. Pandemija nas je dovela do raskrižja. Moramo iskoristiti ovaj presudan čas da okončamo svoje suvišne i destruktivne ciljeve i aktivnosti te njegujemo vrijednosti, veze i aktivnosti koje daju život. Moramo preispitati svoje navike u korištenju energije, potrošnje, prijevoza i prehrane. Moramo ukloniti nebitne i štetne aspekte iz svojih gospodarstava i stvoriti plodonosne načine trgovanja, proizvodnje i prijevoza robe.

4. Vrijeme obnove

Jubilej je vrijeme vraćanja izvornoga sklada stvaranja i liječenja ugroženih ljudskih odnosa.

Jubilej nas poziva ponovno uspostaviti pravedne društvene odnose, vraćajući svakom pojedincu njegovu slobodu i dobra te opraštajući dugove. Ne bismo zato smjeli zaboraviti povijest iskorištavanja juga planeta kojim je stvoren golem ekološki dug, u prvom redu zbog otimačine dobara i prekomjerna korištenja zajedničkoga prirodnog prostora za zbrinjavanje otpada. Vrijeme je za reparacijsku pravednost. U vezi s tim ponavljam svoj poziv za brisanje duga najranjivijim zemljama u svjetlu ozbiljnih učinaka zdravstvene, socijalne i ekonomske krize s kojima se suočavaju kao posljedicama pandemije bolesti Covid-19. Potrebno je jednako tako osigurati da poticaji za oporavak, koji se primjenjuju i provode na globalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, budu zaista učinkoviti, s politikama, zakonodavstvima i ulaganjima usmjerenim na opće dobro i postizanje globalnih socijalnih i ekoloških ciljeva.

Moramo također obnoviti zemlju. Budući da se nalazimo u klimatskoj opasnosti, obnova klimatske ravnoteže je od najveće važnosti. Ponestaje nam vremena, na što nas podsjećaju naša djeca i mladi. Moramo učiniti sve što je u našoj moći da ograničimo porast prosječne globalne temperature ispod praga od 1,5° C, kako je ustanovljeno Pariškim klimatskim sporazumom, jer će se prekoračenje te granice pokazati katastrofalnim, posebice za najsiromašnije zajednice u svijetu. U ovom kritičnom času prijeko je potrebno promicati generacijsku i međugeneracijsku solidarnost. Pripremajući se za važan samit o klimi u Glasgowu u Ujedinjenom Kraljevstvu (COP 26), pozivam sve zemlje da usvoje ambicioznije nacionalne ciljeve za smanjenje emisijâ.

Od ključne je važnosti i obnova bioraznolikosti u kontekstu nestanka vrsta i degradacije ekosustava. Moramo podržati poziv Ujedinjenih naroda da se 30 % zemljine površine proglasi zaštićenim staništem do 2030. godine, kako bi se zaustavila alarmantna stopa gubitka

biološke raznolikosti. Pozivam međunarodnu zajednicu na zajedničku suradnju kako bi se zajamčilo da Samit o biološkoj raznolikosti (COP 15) u Kunmingu u Kini bude prekretnica prema ponovnoj uspostavi Zemlje kao doma u kojem život vrvi obiljem, prema Stvoriteljevoj želji.

Dužni smo u obnovi držati se načela pravednosti, osiguravajući da oni koji su naraštajima naseljavali zemlju, mogu ponovno vratiti punu kontrolu nad njezinom uporabom. Domorodačke zajednice treba zaštititi od poduzeća, posebice multinacionalnih, koje, štetnim vađenjem fosilnih goriva, minerala, drva i agroindustrijskih proizvoda, »u manje razvijenim zemljama čine ono što ne smiju u svojim matičnim zemljama iz kojih potječe njihov kapital« (usp. LS,51). To zlokobno poslovno ponašanje predstavlja »nov oblik kolonijalizma« (sv. Ivan Pavao II., *Obraćanje Papinskoj akademiji društvenih znanosti*, 27. travnja 2001., cit. u *Querida Amazonia*, 14.), koji sramotno iskorištava siromašne zajednice i zemlje koje očajnički teže gospodarskom razvoju. Moramo ojačati nacionalno i međunarodno zakonodavstvo kako bi se regulirale aktivnosti rudarskih poduzeća i oštećenima osigurao pristup pravdi.

5. Vrijeme radosti

U biblijskoj tradiciji jubilej predstavlja radostan događaj, čiji početak je označavao zvuk trublje koji se razlijebao cijelom zemljom. Znamo da je vapaj Zemlje i siromaha posljednjih godina postao još glasniji. Istodobno, svjedoci smo i kako Duh Sveti nadahnjuje pojedince i zajednice širom svijeta da se okupljaju kako bi obnovili zajednički dom i obranili najranjivije. Svjedočimo

postupnoj pojavi velike mobilizacije ljudi koji odozdo i s periferije velikodušno rade na zaštiti zemlje i siromašnih. Raduje vidjeti veliki broj mladih ljudi i zajednica, posebice domorodačkih, koji prednjače u odgovoru na ekološku krizu. Oni pozivaju na Jubilej Zemlje i na novi početak, svjesni da se »stvari mogu mijenjati« (LS, 13).

Raduje nas i kada vidimo kako posebna godišnjica enciklike *Laudato si'* nadahnjuje mnoge inicijative na mjesnoj i globalnoj razini za brigu o našem zajedničkom domu i siromašnima. U ovoj bi godini trebalo stvarati dugoročne operativne planove koji će dovesti do odjelotvorenja cjelovite ekologije u našim obiteljima, župama i biskupijama, redovničkim zajednicama, školama i sveučilištima, zdravstvu, poduzećima, poljoprivrednim gospodarstvima kao i u mnogim drugim područjima.

Raduje nas također što vjerničke zajednice udružuju snage kako bi stvorile pravedniji, mirniji i održiviji svijet. Posebno nas veseli što Vrijeme stvorenoga postaje istinska ekumenska inicijativa. Nastavimo i dalje rasti u svijesti da svi živimo u zajedničkom domu kao članovi jedne obitelji!

Radujmo se jer Stvoritelj u svojoj ljubavi podupire naše skromne napore za Zemlju. To je također Božja kuća, gdje njegova Riječ »tijelom postade i nastani se među nama« (Iv 1,14), mjesto koje se neprestano obnavlja izlivanjem Duha Svetoga.

Pošalji Duha svojega, Gospodine, i obnovi lice zemlje (usp. Ps 104,30).

Rim, Sveti Ivan Lateranski, 1. rujna 2020.

Franjo

PORUKA SVETOGA OCA FRANJE ZA 4. SVJETSKI DAN SIROMAHA

33. nedjelja kroz godinu

15. studenoga 2020.

Pruži svoju ruku siromahu (usp. Sir 7,32)

»Pruži svoju ruku siromahu« (usp. Sir 7,32). Drevna je mudrost postavila ove riječi kao sveto pravilo kojeg se valja držati u životu. Danas te riječi nisu izgubile ništa na svojoj važnosti i značenju, pomažući nam usmjeriti pogled na ono što je bitno i savladati prepreke ravnodušnosti. Siromaštvo poprima uvijek različita lica koja zahtijevaju da se posveti pažnja svakoj pojedinoj situaciji. U svakoj od njih imamo priliku susresti Gospodina Isusa koji je objavio da je prisutan u najmanjoj svojoj braći i sestrama (usp. Mt 25,40).

1. Uzmimo u ruke Knjigu Sirahovu iz Staroga zavjeta. U njoj nalazimo riječi učitelja mudrosti koji je živio dvjestotinjak godina prije Krista. On je tražio mudrost koja muškarce i žene čini boljima i sposobnijima dublje sagledati životne događaje. Učinio je to u vrijeme teške kušnje za Izraelski narod, vrijeme patnje, tuge i bijede zbog dominacije stranih sila. Kao čovjek velike vjere, ukorijenjen u tradiciji svojih preda, prva mu je misao bila obratiti se Bogu i zamoliti ga za dar mudrosti. Gospodin mu nije uskratio svoju pomoć.

Od prvih stranica knjige, Sirah iznosi svoje savjete koji se tiču mnogih konkretnih životnih situacija, od kojih je jedna siromaštvo. On inzistira na tome da i usred nevolja moramo i dalje stavljati svoje pouzdanje u Boga: »Ne nagli kad napast dođe. Prioni uz Boga i ne odmeći se, da bi bio slavljn na svoj posljednji dan. Primi sve što te stigne i budi strpljiv u nestalnosti svoje bijede. Jer kao što se u vatri kuša zlato, tako i odabranici u peći poniženja. Vjeruj u Gospoda, i on će ti pomoći, kroči pravom stazom i uzdaj se u njega. Vi što se bojite Gospoda, očekujte njegovu milost i ne skrećite s pravoga puta, da ne propadnete« (2,2-7).

2. Stranicu po stranicu otkrivamo dragocjenu zbirku savjeta o tome kako postupati u svjetlu prisnog odnosa s Bogom, tvorcem i ljubiteljem stvorenoga svijeta, pravednim i brižnim prema svojoj djeci. Međutim, to stalno upućivanje na Boga ne odvraća pogled od konkretnoga čovjeka. Naprotiv, to dvoje je usko povezano.

Jasno to pokazuje ulomak iz kojeg je preuzet naslov ove poruke (usp. 7,29-36). Molitva Bogu i solidarnost sa siromašnima i onima koji pate neraskidivo su povezani. Da bismo Gospodinu iskazali štovanje koje mu je milo, moramo prepoznati kako svaka osoba, pa i najsiromašnija i najprezrenija, nosi u sebi utisnut Božji lik. Iz te svijesti proizlazi dar Božjeg blagoslova koji se stječe

velikodušnošću iskazanom siromašnima. Stoga, vrijeme posvećeno molitvi nikada ne može postati izgovorom za zanemarivanje bližnjega u potrebi. Sasvim suprotno: Gospodinov se blagoslov spušta na nas, a molitva postiže svoj cilj ako su praćeni služenjem siromašnima.

3. Kako je to drevno učenje aktualno također za nas! Naime, Božja riječ nadilazi prostor i vrijeme, religije i kulture. Velikodušnost kojom podupiremo slabe, tješimo ožalošćene, ublažavamo patnju i vraćamo dostojanstvo onima kojima je ono oduzeto, uvjet je za ljudski život u punini. Odluka da posvetimo brigu siromašnima, njihovim različitim potrebama, ne može biti uvjetovana raspoloživim vremenom, privatnim interesima i jalovim pastoralnim ili socijalnim projektima. Snagu Božje milosti ne smije se gušiti narcisoidnom težnjom da sebe uvijek stavljamo na prvo mjesto.

Teško je držati svoj pogled usredotočen na siromaha, ali je to više negoli ikad prijeko potrebno ako želimo dati pravi smjer našem osobnom i društvenom životu. Ne radi se o tome da na to trošimo mnogo riječi, nego radije o konkretnom predanom zalaganju nadahnutom Božjom ljubavlju. Svake godine, o Svjetskom danu siromaha, vraćam se na tu temeljnu stvarnost za život Crkve, jer siromašni jesu i uvijek će biti s nama (usp. Iv 12,8) da nam pomognu pronaći Kristovu prisutnost u svom svakodnevnom životu.

4. Susret sa siromašnom osobom predstavlja za nas izazov i tjera nas na razmišljanje. Kako možemo pridonijeti uklanjanju ili barem ublažavanju njihove marginaliziranosti i patnje? Kako im možemo pomoći u njihovom duhovnom siromaštvu? Kršćanska je zajednica pozvana uključiti se u to iskustvo dijeljenja i svjesna je toga da tu zadaću ne može povjeriti nekom drugom da je umjesto nje obavlja. A da bismo pružili potporu siromašnima, od temeljne je važnosti osobno živjeti iskustvo evanđeoskog siromaštva. Ne možemo se osjećati »dobro« sve dok je bilo koji član ljudske obitelji zapostavljen i postao sjenom. Tihi krik brojnih siromaha treba naći Božji narod spremnim i pripravnim, uvijek i posvuda, dati da se čuje njihov glas, zaštititi ih i biti solidaran s njima kad se suočavaju s tolikom prijetvornošću i tolikim neodržanim obećanjima, te ih pozvati da sudjeluju u životu zajednice.

Točno je da Crkva nema sveobuhvatna rješenja da bi ih ponudila, ali Kristovom milošću ona može ponuditi svoje svjedočenje i svoje geste suradnje. Osjeća,

usto, svojom dužnošću govoriti u ime onih koji nemaju ni ono osnovno za život. Podsjećati sve na veliku vrijednost općega dobra za kršćanski narod predstavlja životni zadatak koji se izražava u nastojanju da se ne zaboravi nikoga od onih čije se temeljne ljudske potrebe ne poštuje.

5. Pružanje ruke pomaže otkriti, prije svega onome koji to čini, da u nama postoji prirodjena sposobnost činiti djela koja životu daju smisao. Koliko pruženih ruku vidamo svaki dan! Nažalost, sve se češće događa da nas bjesomučni ritam života uvuče u vrtlog ravnodušnosti do te mjere da više ne znamo prepoznati ono dobro što se u tišini svakoga dana i s velikom velikodušnošću čini svuda oko nas. Događa se tako da tek kad nešto poremeti tijek našeg života, oči nam postanu sposobne vidjeti dobrotu svetaca »iz susjedstva«, »onih koji žive u našoj blizini i odraz su Božje prisutnosti« (apostolska pobudnica *Gaudete et exsultate*, 7), ali o kojima nitko ne govori. Novinski stupci, mrežne stranice i televizijski ekrani vrve lošim vijestima do te mjere da se čini da zlo suvereno vlada. No, tome nije tako. Zloće i nasilja, zlostavljanja i korupcije zasigurno ne nedostaje, ali život je protkan djelima poštivanja i velikodušnosti koji ne samo da kompenziraju zlo, nego nas potiču ići dalje kroz život i biti puni nade.

6. Pružena ruka je znak koji izravno upućuje na bliskost, solidarnost i ljubav. Ovih mjeseci, kada cijeli svijet kao da je pokorio virus koji je donosio bol i smrt, očaj i izgubljenost, koliko smo samo ispruženih ruku mogli vidjeti! Pružena ruka liječnika koji se brine o svakom pacijentu i pokušava pronaći pravi lijek. Pružena ruka medicinskih sestara i tehničara koji su i nakon radnog vremena ostajali brinuti se o bolesnima. Pružena ruka zaposlenih u administraciji koji su nabavljali sredstva kako bi što više života bilo spašeno. Pružena ruka ljekarnika pozvanoga odgovoriti na mnoge zahtjeve i izložena opasnosti izravnog kontakta s ljudima. Pružena ruka svećenika koji slomljena srca podjeljuje blagoslov. Pružena ruka volontera koji pomaže onima koji žive na ulici i onima koji, iako imaju krov nad glavom, nemaju što za jesti. Pružena ruka muškaraca i žena koji su radili na pružanju osnovnih usluga i sigurnosti. Mogli bismo navesti i druge pružene ruke i složiti lijepi rukovet dobrih djela. Sve te ruke su prkosile zarazi i strahu samo kako bi pružile podršku i utjehu.

7. Ova pandemija stigla je iznenada i zatekla nas nespremne, izazvavši snažan osjećaj zbunjenosti i bespomoćnosti. No, siromašnima se nikada nije prestalo pružati ruku. Time smo pružili svjedočanstvo kako smo spremni prepoznati siromaha i pružiti mu pomoć kad mu je potrebna. Sredstva za činjenje milosrđa ne mogu se improvizirati. Potrebno se svakodnevno u tome vježbati polazeći od svijesti kako mi prvi trebamo pruženu ruku drugoga.

Ovaj trenutak kroz koji prolazimo poljuljao je mnoge naše sigurnosti. Osjećamo se siromašnjima i slabijima jer smo iskusili osjećaj vlastite ograničenosti i doživjeli da nam se ograničavaju slobode. Gubitak posla, nemogućnost susretanja dragih nam osoba, kao i izostanak uobičajenih međuljudskih odnosa iznenada su nam otvorili oči za horizonte koje smo odavno prestali primjećivati uzimajući ih zdravo za gotovo. Naša duhovna i materijalna bogatstva dovedena su u pitanje i otkrili smo kako nas je obuzeo strah. Zatvoreni u tišini svojih domova otkrili smo koliko je važna jednostavnost i držati pogled usredotočen na ono bitno. Shvatili smo koliko nam treba novo bratstvo sposobno za međusobno pomaganje i uzajamno poštovanje. Ovo je povoljno vrijeme za »iznova osjetiti da trebamo jedni druge, da imamo zajedničku odgovornost za druge i svijet [...]«. Već predugo grcemo u moralnoj degradaciji izrugujući se s etikom, dobrotom, vjerom i poštenjem [...]. To rušenje samih temelja društvenog života na kraju može dovesti samo do toga da se borimo jedni protiv drugih kako bismo obranili vlastite interese, do novih oblika nasilja i okrutnosti, i zaprekâ rastu istinske kulture brige za okoliš.« (*Laudato si'*, 229). Riječju, teške ekonomske, financijske i političke krize neće prestati sve dok odgovornost koju svaki od nas mora osjećati spram bližnjega i spram svake osobe, bude samo mrtvo slovo na papiru.

8. »Pruži ruku siromahu« je, dakle, poziv na odgovornost i izravno predano zalaganje za svakog onoga koji osjeća da ga je zadesila ista sudbina. To je poticaj da preuzmemo na sebe breme najslabijih, kao što podsjeća sveti Pavao: »Doista vi ste, braćo, na slobodu pozvani! Samo neka ta sloboda ne bude izlikom tijelu, nego – ljubavlju služite jedni drugima. Ta sav je Zakon ispunjen u jednoj jedinjoj riječi, u ovoj: *Ljubi bližnjega svoga kao sebe samoga!* [...] Nosite jedni bremena drugih« (Gal 5,13-14; 6,2). Apostol uči da sloboda koja nam je darovana smrću i uskrsnućem Isusa Krista predstavlja za svakog od nas odgovornost staviti se u službu drugih, prije svega najslabijih. To nije tek neobavezan poticaj, nego uvjet za vjerodostojnost vjere koju isповijedamo.

Tu nam je ponovno od pomoći Knjiga Sirahova u kojoj se predlažu konkretni načini podrške najugroženijima pribjegavajući pritom nekim sugestivnim slikama. Prvo promatra slabost onih koji su ožalošćeni: »Ne uklanjaj se od onih koji plaču« (7,34). Vrijeme pandemije prisililo nas je na strogu izolaciju onemogućivši nam čak tješiti i biti blizu prijatelja i poznanika ožalošćenih zbog gubitka svojih dragih. Sveti pisac, nadalje, kaže: »Ne zaboravi posjetiti bolesnika« (7,35). Nije nam bilo moguće biti uz one koji trpe i istodobno smo postali svjesni krhkosti naše egzistencije. Ukratko, Božja nam riječ nikada ne da mira, neprestano nas potiče činiti dobro.

9. »Pruži ruku siromahu« iznosi na vidjelo oprečan stav onih koji drže ruke u džepovima i ne dopuštaju da ih gane siromaštvo, za koje su često i oni sami odgovorni. Ravnodušnost i cinizam njihova su svakodnevna hrana. Kakve li razlike u odnosu na velikodušne ruke koje smo opisali! Ima, naime, ruku koje se pružaju do računala da prebace novčana sredstva s jednoga kraja svijeta na drugi, omogućujući bogaćenje uskim skupinama oligarha i gurajući u bijedu mnoge ljudi ili dovodeći time čak do propasti cijele narode. Ima ruku koje gomilaju novac prodajom oružja koje će druge ruke, pa i dječje, koristiti da siju smrt i siromaštvo. Ima pruženih ruku koje potajice pružaju smrtonosne doze kako bi se obogatili i živjeli u raskoši i prolaznoj razuzdanosti. Ima i pruženih ruku koje u lažnoj dobrohotnosti donose zakone koje oni sami ne poštuju.

U takvim okolnostima »isključeni i dalje čekaju. Da bi se podupro način života koji isključuje druge, ili da bi se održalo oduševljenje i zanos za taj egoističan ideal, razvila se globalizacija ravnodušnosti. Postajemo, a da toga nismo gotovo ni svjesni, neosjetljivi na bolni vapaj siromašnih, ne plaćemo više zbog boli i patnje koja je snašla druge i čak ne osjećamo ni potrebu da im pomognemo, kao da je netko drugi pozvan sve to činiti, jer je to nešto što se nas ne dotiče. Kultura blagostanja čini nas neosjetljivima i uzbudimo se tek ako tržište ponudi nešto što nismo još uvijek kupili, dok nas sudbina onih koji žive u neimaštini zbog oskudnih mogućnosti ne može dirnuti u srce« (apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, 54). Nećemo moći biti sretni dok ove ruke koje siju smrt ne budu pretvorene u oruđa pravde i mira za cijeli svijet.

10. »U svim svojim djelima misli na svoj konac« (Sir 7,36). Tom rečenicom Sirah zaključuje to svoje razmišljanje. Taj se tekst može dvojako tumačiti. Može se tumačiti u smislu da trebamo biti svjesni toga da će našem životu prije ili kasnije doći kraj. Spominjati se

naše zajedničke sudbine može nam pomoći da živimo svoj život u znaku brige za one koji su siromašniji od nas ili nisu imali iste mogućnosti kao mi. Postoji i drugo tumačenje koje prije svega ističe cilj, svrhu kojoj svatko od nas teži. Cilj našeg života traži da imamo projekt koji treba provoditi u životu i put koji ćemo neumorno slijediti. A svrha svakog našeg djelovanja ne može biti drugo doli ljubav. To je cilj koji smo pred sebe stavili i ništa nas ne smije od toga odvratiti. Ta ljubav je sudjelovanje, posvećenost i služenje, ali započinje otkrićem da smo mi prvi ljubljani i probuđeni za ljubav. Taj se cilj javlja kad dijete upozna majčin osmijeh i osjeća se ljubljenim samo zato što postoji. I osmijeh koji dijelimo sa siromahom izvor je ljubavi i omogućuje živjeti u radosti. Pružena ruka se, dakle, uvijek može obogatiti osmijehom onoga koji ne ističe u prvi plan sebe i vrijednost pružene pomoći, nego jednostavno nalazi radost u tome da može živjeti kao Kristov učenik.

Na tom putu svakodnevnog susreta sa siromašnima prati nas Majka Božja koja je, više od svih drugih majki, Majka siromaha. Djevica Marija dobro poznaje teškoće i trpljenja onih koji su marginalizirani, jer se i sama nalazila u sličnoj situaciji kad je rodila Sina Božjega u staji. Zbog Herodovih prijetnji, ona je sa zaručnikom Josipom i malim Isusom pobjegla u drugu zemlju i Sveta je obitelj nekoliko godina dijelila sudbinu izbjeglica. Neka molitva Majci siromaha ujedini tu njezinu ljubljenu djecu sa svima onima koji im služe u Kristovo ime. Neka molitva promijeni pruženu ruku u zagrljaj dioništva i ponovno pronađenoga bratstva.

*U Rimu, pri Svetom Ivanu Lateranskom,
13. lipnja 2020., na liturgijski spomen
svetog Antuna Padovanskog*

Franjo

PORUKA SVETOGA OCA FRANJE ZA 54. SVJETSKI DAN MIRA

1. siječnja 2021.

Kultura skrbi kao put do mira

1. Na pragu nove godine, srdačno pozdravljam šefove država i vlada, voditelje međunarodnih organizacija, duhovne vođe i sljedbenike različitih religija, te muškarce i žene dobre volje. Svima upućujem najbolje želje da ova godina omogući čovječanstvu napredovati na putu bratstva,

pravde i mira između pojedinaca, zajednica, naroda i država.

Godinu 2020. obilježila je velika zdravstvena kriza zbog bolesti COVID-19, koja je postala globalni fenomen kojim su zahvaćeni mnogi sektori, dodatno

pogoršavši duboko međusobno povezane krize kao što su klimatska, prehrambena, ekonomska i migracijska, te prouzročivši velike patnje i nevolje. U mislima su mi prije svega svi oni koji su izgubili članove obitelji ili drage osobe i sve koji su ostali bez posla. Posebno želim spomenuti liječnike i medicinske sestre i tehničare, farmaceute, znanstvenike, volontere, kapelane i osoblje bolnica i zdravstvenih centara. Oni su ulagali i nastavljaju ulagati silne napore i podnositi velike žrtve samo kako bi bili uz bolesnike, ublažili im patnje ili spasili im život, neke je od njih to čak stajalo života. Odajući počast tim osobama, ponavljam svoj apel političkim čelnicima i privatnom sektoru da poduzmu odgovarajuće mjere kako bi se osigurao pristup cjepivima protiv bolesti COVID-19 i osnovnim tehnologijama potrebnim za zbrinjavanje bolesnih, siromašnih i onih koji su najugroženiji¹.

Žaloso je konstatirati da su, uz brojna svjedočanstva ljubavi i solidarnosti, ponovno uzeli maha različiti oblici nacionalizma, rasizma i ksenofobije, kao i ratovi i sukobi koji sa sobom nose smrt i razaranje.

Ti i drugi događaji koji su obilježili put čovječanstva u godini koja je za nama naučili su nas koliko je važno brinuti se jedni za druge i za stvoreni svijet kako bismo izgradili društvo utemeljeno na bratskim odnosima. Zbog toga sam za ovogodišnju poruku izabrao temu: *Kultura skrbi kao put do mira*. Kultura skrbi kao način borbe protiv kulture ravnodušnosti, odbacivanja i sukoba koja je danas tako dominantna.

2. Bog Stvoritelj – izvor ljudskog poziva na skrb

U mnogim religijskim tradicijama postoje priče koje se odnose na podrijetlo čovjeka, na njegov odnos sa Stvoriteljem, prirodom i svojim bližnjima. U Svetome pismu Knjiga Postanka već od prvih stranica pokazuje važnost brige ili čuvanja u Božjem naumu za čovječanstvo, naglašavajući odnos između čovjeka (*'adam*) i zemlje (*'adamah*) te među braćom. U biblijskom izvješću o stvaranju, Bog povjerava Adamu vrt »zasaden u Edenu« (usp. Post 2,8) sa zadatkom da ga »obrađuje i čuva« (usp. Post 2,15). To, s jedne strane, znači učiniti zemlju plodnom, a s druge, zaštititi je i očuvati njezinu sposobnost održavanja života². Glagoli »obrađivati« i »čuvati« opisuju Adamov odnos s njegovim domom – vrtom, ali i povjerenje koje mu je Bog ukazao učinivši ga gospodarom i čuvarom svega stvorenoga.

Rođenjem Kajina i Abela započinje povijest braće i sestara čiji će odnos Kajin protumačiti – na negativan način – u smislu *zaštite* ili *čuvanja*. Nakon što je ubio svoga brata Abela, Kajin na Božje pitanje odgovara na sljedeći način: »Zar sam ja čuvar brata svoga?« (Post 4,9)³. Da, naravno! Kajin jest čuvar svojega brata. »U tim tako staram pripovijestima, bogatima dubokim simbolizmom, već je prisutna svijest koja nam je danas zajednička: da je sve međusobno povezano i da je istinska briga za same naše živote i naše odnose s prirodom neodvojiva od bratstva, pravednosti i vjernosti u odnosu prema drugima.«⁴

3. Bog Stvoritelj – uzor skrbi

U Svetome pismu Boga se ne predstavlja samo kao Stvoritelja, nego i kao Onoga koji se brine za svoja stvorenja, posebno za Adama, Evu i njihovu djecu. I sâm Kajin, iako je udaren prokletstvom zbog zločina koji je počinio, prima od Stvoritelja na dar *znak zaštite* kako bi njegov život ostao sačuvan (usp. Post 4,15). Ova činjenica, istodobno dok potvrđuje *nepovredivo dostojanstvo* osobe, stvorene na Božju sliku i priliku, također otkriva Božji naum za očuvanje sklada stvaranja, jer »mir i nasilje ne mogu prebivati pod istim krovom«⁵.

Upravo je briga za stvoreni svijet u temelju ustanovljenja subote koja je, osim reguliranja bogoštovlja, imala za cilj obnavljanje društvenog reda i brigu za siromašne (usp. Post 1,1-3; Lev 25,4). Na jubilej koji se obilježavao svake sedme, subotnje (šabatne) godine, omogućavao se predah zemlji, robovima i dužnicima. U toj se godini milosti brinulo za najslabije, dajući im novu životnu perspektivu, tako da u narodu ne bude nijednoga siromaha (usp. Pnz 15,4).

Vrijedi spomenuti i proročku tradiciju u kojoj se vrhunac biblijskog shvaćanja pravde očituje u načinu na koji se zajednica odnosi prema najslabijima u svojoj sredini. To je razlog zašto Amos (2,6-8; 8) i Izaija (58), napose, neprestano podižu svoj glas za pravdu prema siromašnima koje, zbog njihove ranjivosti i nemoći, čuje samo Bog koji brine o njima (usp. Ps 34,7; 113,7-8).

4. Skrb u Isusovoj službi

Isusov život i poslanje uosobljuju vrhunac Očeve ljubavi prema ljudskom rodu (usp. Iv 3,16). U sinagogi u Nazaretu Isus se očitovao kao Onaj kojega Gospodin pomaže i »posla blagovjesnikom biti siromasima, proglasiti

¹ Usp. Videoporuka u prigodi 75. zasjedanja Generalne skupštine Ujedinjenih naroda, 25. rujna 2020.

² Usp. Enc. *Laudato si'* (24. svibnja 2015.), 67.

³ Usp. *Bratstvo, temelj i put za mir*, Poruka za 47. Svjetski dan mira 1. siječnja 2014. (8. prosinca 2013.), 2.

⁴ Enc. *Laudato si'* (24. svibnja 2015.), 70.

⁵ Papinsko vijeće *Iustitia et Pax, Kompendij socijalnog nauka Crkve*, br. 488.

sužnjima oslobođenje, vid slijepima, na slobodu pustiti potlačene« (Lk 4,18). Takva mesijanska djela, karakteristična za jubileje, najrječitije su svjedočanstvo poslanja koje mu je Otac povjerio. U svojoj samilosti, Krist se približava bolesnima u tijelu i duhu te ih ozdravlja; oprašta grešnicima i daje im novi život. Isus je Dobri pastir koji se brine za ovce (usp. Iv 10,11-18; Ez 34,1-31); on je dobri Samaritanac koji se priginje nad ranjena čovjeka, vida mu rane i brine se o njemu (usp. Lk 10,30-37).

Na vrhuncu svojega poslanja Isus zapečaćuje svoju brigu za nas prinoseći samoga sebe na križ i oslobađajući nas tako ropstva grijeha i smrti. Tako nam je darom svojega života i svojom žrtvom otvorio put ljubavi i kaže svakom od nas: »Slijedi me. I ti čini tako!« (usp. Lk 10,37).

5. Kultura skrbi u životu Isusovih sljedbenika

Duhovna i tjelesna djela milosrđa predstavljaju srž dobrotvorstva Crkve iz prvih stoljeća. Prvi su kršćana dijelili ono što su imali kako nitko od njih ne bi bio u potrebi (usp. Dj 4,34-35) i trudili su se zajednicu učiniti gostoljubivim domom, otvorenim za sve ljude u kojoj god da se situaciji nalazili, spremnim preuzeti na sebe brigu za najslabije. Tako se uvriježio običaj davanja dobrovoljnih priloga kako bi se nahranilo siromašne, pokopalo mrtve i hranilo siročad, starije osobe i žrtve nesreća, poput brodoloma. A kad je velikodušnost kršćana u kasnijim vremenima pomalo popustila, neki su crkveni oci inzistirali na tome da vlasništvo prema Božjem shvaćanju služi općem dobru. Sv. Ambrozije je tvrdio da »priroda je iz svoga krila izlila dobra svim ljudima da se njima zajedno služe [...] iznjedrila je zajedničko pravo za sve, ali pohlepa je to učinila pravom samo za nekolicinu«⁶. Nakon što je prebrodila progon iz prvih stoljeća, Crkva je iskoristila novostečenu slobodu da nadahnjuje društvo i njegovu kulturu. »Potrebe vremena budile su novu snagu u službi kršćanske ljubavi (*charitas*). U povijesti su ostala zapisana mnoga dobrotvorna djela. [...] Podizane su brojne ustanove za pružanje utjehe i okrjepu onima koji trpe: *bolnice, ubožnice, sirotišta i domovi za napuštenu djecu, gostinjski i dr.*«⁷

6. Načela socijalnog nauka Crkve kao temelj kulture skrbi

Dijakonija iz vremena prve Crkve, obogaćena razmišljanjima otaca i oživljavana tijekom mnogih stoljeća djelotvornom ljubavlju mnogih svjetlih svjedoka vjere, postala je živo srce socijalnog nauka Crkve, nudeći se svim ljudima dobre volje kao dragocjena baština načelâ, kriterijâ i smjernicâ koji mogu poslužiti kao »gramatika« te skrbi: promicanje dostojanstva svake ljudske osobe, solidarnost sa siromašnima i bespomoćnima, briga za opće dobro, zaštita stvorenog svijeta.

- Skrb kao promicanje dostojanstva i prava osobe
»Ideja osobe, koja je nastala i razvila se u kršćanstvu, pomaže postići potpuno ljudski razvoj zato što osoba uvijek znači odnos, a ne individualizam, ukazuje na uključivanje, a ne na isključivanje, na jedinstveno i nepovredivo dostojanstvo, a ne na izrabljivanje«⁸. Svaka je osoba svrha u sebi samoj, a nikada puko oruđe koje treba cijeliti isključivo zbog njegove korisnosti, i stvorena je za zajednički život u obitelji, zajednici, društvu u kojem su svi članovi jednaki po dostojanstvu. Iz toga dostojanstva proizlaze čovjekova prava jednako kao i obaveze kao, na primjer, zadaća da se prihvati i pruži pomoći siromašnima, bolesnima, marginaliziranima, svim našim »bližnjima, bili oni bliski ili daleki u vremenu i prostoru«⁹.

- Skrb za opće dobro
Svaki vid društvenoga, političkoga i ekonomskoga života pronalazi svoje ispunjenje kada služi općem dobru, to jest »skupu onih uvjeta društvenog života koji skupinama i pojedincima omogućuje potpunije i lakše postizanje vlastitog savršenstva«¹⁰. Stoga u svojim planovima i naporima koje činimo moramo uvijek voditi računa o tome koje će to imati učinke za čitavu ljudsku obitelj i uzeti u obzir moguće posljedice za sadašnji čas i za buduće naraštaje. Koliko je to istinito i aktualno zorno nam pokazuje pandemija bolesti COVID-19. U susretu s njom »shvatili smo da se nalazimo na istoj lađi, svi krhki i dezorijentirani, ali istodobno važni i potrebni, svi pozvani veslati zajedno«¹¹, jer »nitko se ne spašava sâm«¹² i nijedna izolirana

⁶ *De officiis*, 1, 28, 132: PL 16, 67.

⁷ K. BIHLMEYER - H. TŪCHLE, *Storia della Chiesa, vol. I L'antichità cristiana*, Morcelliana, Brescia, 1994., 447,448.

⁸ *Govor sudionicima konferencije koju je priredio Dikasterij za promicanje cjelovitog ljudskog razvoja na 50. godišnjicu enciklike »Populorum progressio«*, (4. travnja 2017.).

⁹ *Poruka sudionicima 22. zasjedanje Konferencije država potpisnica Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama (COP22)*, 10. studenoga 2016. Usp. *Interdikasterijalni okrugli stol Svete Stolice o cjelovitoj ekologiji, Na putu prema skrbi za zajednički dom. Pet godina nakon »Laudato si'«*, LEV, 31. svibnja 2020.

¹⁰ Drugi vatikanski sabor, *Gaudium et spes*, 26.

¹¹ Izvanredna molitva u vremenu epidemije, 27. ožujka 2020.

¹² *Isto*.

nacionalna država ne može zajamčiti opće dobro svojih stanovnika¹³.

- Skrb solidarnošću

Solidarnost izražava ljubav prema drugoj osobi na konkretni način, ne kao nejasan osjećaj, nego kao »čvrstu i postojanu odlučnost zauzeti se za opće dobro, to jest za dobro svih i svakoga, jer svi smo mi uistinu za sve odgovorni«¹⁴. Solidarnost nam pomaže promatrati drugoga – bilo kao osobu bilo, u širem smislu, kao narod ili naciju – ne kao statistiku ili sredstvo koje treba iskoristiti, a zatim baciti kad više nije korisno, nego kao našega bližnjega, suputnika, pozvana sudjelovati, baš kao i mi, na gozbi života na koju Bog sve jednako poziva.

- Skrb i očuvanje stvorenoga svijeta

U enciklici *Laudato si'* itekako je prisutna svijest o međusobnoj povezanosti cjelokupne stvorene stvarnosti te se ističe potreba da se sluša istodobno i vapaj potrebitih i vapaj stvorova. Iz toga pažljiva i stalna oslušivanja može se roditi učinkovita briga za zemlju, naš zajednički dom, kao i za siromašne. U vezi s tim, želio bih potvrditi da »ne može biti istinskog osjećaja dubokog jedinstva s drugim bićima u prirodi ako istodobno u srcu nema nježnosti, suosjećanja i brige za ljudska bića«¹⁵. »Mir, pravda i očuvanje stvorenog svijeta tri su potpuno međusobno povezana pitanja, koja se ne mogu odvajati i obrađivati pojedinačno a da se ne padne u redukcionizam.«¹⁶

7. Kompas koji pokazuje pravac kojim nam je zajedno ići

U vremenima u kojima dominira kultura odbacivanja, suočeni sa sve dubljim nejednakostima unutar i između država¹⁷, želio bih, dakle, pozvati čelne ljude međunarodnih organizacija i vlada, ekonomskog i znanstvenog svijeta, društvenih komunikacija i obrazovnih institucija da uzmu u svoje ruke *kompas* gore spomenutih načela kako bi se procesu globalizacije dao *zajednički pravac*, »stvarno... ljudski put«¹⁸. To će nam omogućiti da cijenimo vrijednost i dostojanstvo svake osobe, zajednički djelujemo solidarno za opće dobro i pružimo olakšanje

onima koji pate od siromaštva, bolesti, ropstva, oružanih sukoba i diskriminacije. Molim sve da uzmu ovaj kompas u ruke i postanu proročki svjedoci kulture skrbi, radeći na prevladavanju mnogih postojećih društvenih nejednakosti. To se može postići samo snažnim i značajnim isticanjem uloge ženâ, kako u obitelji tako i na svim socijalnim, političkim i institucionalnim područjima.

Kompas ovih socijalnih načela, prijeko potrebnih za promicanje kulture skrbi, također je pokazatelj za odnose među narodima koji bi trebali biti nadahnuti bratstvom, uzajamnim poštovanjem, solidarnošću i poštivanjem međunarodnoga prava. U vezi s tim, moramo prepoznati potrebu za obranom i promicanjem temeljnih ljudskih prava koja su neotuđiva, sveopća i nedjeljiva¹⁹.

Također je važno spomenuti poštivanje humanitarnog prava, posebno u vrijeme kada se sukobi i ratovi stalno nižu jedan za drugim. Nažalost, mnoge se regije i zajednice više ni ne sjećaju vremena kada su živjele u miru i sigurnosti. Brojni su gradovi postali epicentri nezvjesnosti: njihovi stanovnici bore se ne bi li kako-tako održali uobičajen ritam života, jer su neprestano metom napada i neselektivnog bombardiranja, topništva i lakog oružja. Djeca ne mogu učiti. Muškarci i žene ne mogu raditi na uzdržavanju obitelji. Glad pušta korijene tamo gdje je nekada bila nepoznata. Ljudi su prisiljeni bježati, ostavljajući za sobom ne samo svoje domove, već i obiteljsku povijest i kulturne korijene.

Uzroci sukoba su mnogi, ali rezultat je uvijek isti: uništenje i humanitarna kriza. Moramo se zaustaviti i zapitati se što je dovelo do toga da naš svijet na sukob gleda kao na nešto uobičajeno i, nadasve, kako se naša srca mogu obratiti i kako možemo promijeniti svoj način razmišljanja da bismo zaista tražili mir u solidarnosti i bratstvu.

Kolika se sredstva samo rasipa na oružje, posebno nuklearno oružje²⁰, a mogla bi se uporabiti za značajnije prioritete kao što su osiguranje sigurnosti pojedinaca, promicanje mira i cjelovitoga ljudskog razvoja, borba protiv siromaštva i zadovoljavanje zdravstvenih potreba. Globalni problemi poput aktualne pandemije bolesti

¹³ Usp. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), 8; 153.

¹⁴ Sv. Ivan Pavao II., *Sollicitudo rei socialis* (30. prosinca 1987.), 38.

¹⁵ Enc. *Laudato si'* (24. svibnja 2015.), 91.

¹⁶ Dominikanska biskupska konferencija, Pastoralno pismo *Sobre la relación del hombre con la naturaleza* (21. siječnja 1987.); usp. *Laudato si'* (24. svibnja 2015.), 92.

¹⁷ Usp. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), 125.

¹⁸ *Isto*, 29.

¹⁹ Usp. Poruka sudionicima međunarodne konferencije *Ljudska prava u suvremenom svijetu: postignuća, propusti, poricanja*, Rim, 10.–11. prosinca 2018.

²⁰ Usp. Poruka sudionicima UN-ove Konferencije usmjerena na pregovore o pravno obvezujućem instrumentu o zabrani nuklearnog oružja koji će dovesti do njegova potpunog uklanjanja, 23. ožujka 2017.

COVID-19 i klimatskih promjena samo su ove izazove učinili još očiglednijima. Kakva bi hrabra odluka bila »novcem koji se troši na oružje i druge vojne izdatke uspostaviti *Globalni fond*, kako bi se trajno uklonilo glad i dao doprinos razvoju najsiromašnijih zemalja!²¹«.

8. Odgoj i obrazovanje za kulturu skrbi

Promicanje kulture skrbi zahtijeva odgojno-obrazovni proces, a kompas socijalnih načela predstavlja, u tu svrhu, pouzdano oruđe u različitim međusobno povezanim kontekstima. Želio bih navesti nekoliko primjera.

– Odgoj za skrb rađa se u *obitelji*, koja je prirodna i temeljna stanica društva, u kojoj osoba uči živjeti u odnosu i u uzajamnom poštovanju. Obitelji treba omogućiti da ispuni tu vitalnu i nezaobilaznu zadaću.

– Za odgoj i obrazovanje odgovorni su također *škole i sveučilišta* – ali uvijek u suradnji s obitelji – i, u nekim aspektima, *sredstva društvene komunikacije*.²² Oni su pozvani prenositi sustav vrijednosti utemeljen na priznavanju dostojanstva svake osobe, svake jezične, etničke i vjerske zajednice i svakog naroda, kao i temeljnih prava koja iz toga proizlaze. Obrazovanje je jedan od stupova pravednijeg i solidarnijeg društva.

– *Religije* općenito, a posebno *vjerski vođe*, mogu imati nezamjenjivu ulogu u prenošenju vjericima i društvu vrijednosti solidarnosti, poštivanja različitosti, prihvaćanja i brige o najranjivijoj braći i sestrama. U vezi s tim podsjećam na riječi pape Pavla VI. izrečene u Ugandskom parlamentu 1969. godine: »Ne bojte se Crkve; ona vas poštuje, obrazuje vam poštene i odane građane, ne potiče suparništva i podjele i pokušava promicati zdravu slobodu, socijalnu pravdu i mir. Ako i ima nešto čemu daje prednost onda su to siromašni, obrazovanje najmlađih i puka te briga za one koji trpe i koji su napušteni.«²³

– One koji obavljaju javne službe ili rade u međunarodnim, vladinim i nevladinim, organizacijama s obrazovnom misijom i sve one koji na razne načine djeluju na polju obrazovanja i istraživanja, još jednom potičem da se zalažu oko postizanja cilja obrazovanja »otvorenijeg i uključivijeg, sposobna za strpljivo slušanje, konstruktivan dijalog i međusobno razumijevanje«²⁴. Nadam se da će ovaj poticaj, upućen u sklopu *Globalnog pakta o obrazovanju*, naići na široko prihvaćanje.

9. Nema mira bez kulture skrbi

Kultura skrbi, kao zajednički, solidarni i sudionički predani rad na zaštiti i promicanju dostojanstva i dobrobiti svih, kao spremnost da se zanimamo, posvećujemo pažnju, spremnost na suosjećanje, pomirenje i iscjeljenje, uzajamno poštovanje i uzajamno prihvaćanje, povlašten je način izgradnje mira. »U mnogim dijelovima svijeta potrebni su putovi mira koji vode ozdravljenju, potrebni su mirotvorci koji su spremni kreativno i hrabro pokretati procese ozdravljenja i novih susreta.«²⁵

U ovom vremenu kad se o lađu čovječanstva bjesomučno razbijaju valovi krize dok se s teškom mukom probija kroz oluju tražeći mirniji i spokojniji horizont, kormilo ljudskoga dostojanstva i *kompas* temeljnih socijalnih načela može nam omogućiti da slijedimo siguran i zajednički pravac. Kao kršćani upiremo svoj pogled u Djevicu Mariju, Zvijezdu mora i Majku nade. Svi zajedno radimo na tome da napredujemo prema novom obzoru ljubavi i mira, bratstva i solidarnosti, uzajamne podrške i prihvaćanja. Ne smijemo podležiti napasti da zanemarimo druge, posebno najslabije, ne navikavamo se okretati glavu na drugu stranu²⁶, nego se svakodnevno, na konkretne i praktične načine, zalažimo za »oblikovanje zajednice sastavljene od braće i sestara koji se uzajamno prihvaćaju i brinu jedni za druge«²⁷.

Iz Vatikana 8. prosinca 2020.

Franjo

²¹ Videoporuka u prigodi Svjetskog dana prehrane 2020., 16. listopada 2020.

²² Usp. Benedikt XVI., *Odgajati mlade za pravdu i mir*, Poruka za 45. svjetski dan mira, 1. siječnja 2012. (8. prosinca 2011.), 2; *Pobjedi ravnodušnost i osvoji mir*, Poruka za 49. svjetski dan mira, 1. siječnja 2016. (8. prosinca 2015.), 6.

²³ *Govor zastupnicima i senatorima Ugande*, Kampala, 1. kolovoza 1969.

²⁴ *Poruka prigodom pokretanje Pakta o obrazovanju*, 12. rujna 2019.; u: »L'Osservatore Romano«, 13. rujna 2019., str. 8.

²⁵ Enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), 225.

²⁶ Usp. *Isto*, 64.

²⁷ *Isto*, 96; usp. *Bratstvo, temelj i put ka miru*. Poruka za 47. svjetski dan mira 1. siječnja 2014. (8. prosinca 2013.), 1.

BOŽIĆNA PORUKA SVETOGA OCA FRANJE I BLAGOSLOV *URBI ET ORBI*

Svetkovina Rođenja Gospodnjega 2020. godine

Draga braćo i sestre, sretan Božić!

Svima bih želio prenijeti poruku koju Crkva naviješta na ovaj blagdan, riječima proroka Izaije: »Dijete nam se rodilo, sina dobismo« (Iz 9,5).

Dijete se rodilo: rođenje je uvijek izvor nade, život koji cvjeta, to je obećanje budućnosti. A ovo Dijete, Isus, »rodilo se za nas«: »za nas« bez granica, bez privilegija ili isključenja. Dijete koje je Djevica Marija rodila u Betlehemu rođeno je za sve: on je *sin* kojega je Bog dao cijeloj ljudskoj obitelji.

Zahvaljujući ovom Djetetu, svi se možemo obraćati Bogu s »Oče«, »Tata«. Isus je Jedinorođenac; nitko drugi ne poznaje Oca doli On. Ali On je došao na svijet upravo zato da bi nam objavio lice Oca nebeskog. I tako, zahvaljujući tome Djetetu, svi možemo jedni druge zvati braćom i uistinu to i biti: sa svih kontinenata, svakog jezika i kulture, sa svojim identitetima i razlikama, a opet svi braća i sestre.

U ovom povijesnom trenutku, obilježenom ekološkom krizom i ozbiljnim ekonomskim i društvenim neravnotežama, pogoršanima pandemijom koronavirusa, bratstvo nam je potrebno više nego ikad. A Bog nam to nudi dajući nam svoga Sina Isusa: ne neko bratstvo sačinjeno od lijepih riječi, apstraktnih ideala, nejasnih osjećaja... To ne. Nego bratstvo temeljeno na stvarnoj ljubavi, sposobnoj za susret s drugim koji je drukčiji od mene, sposobnoj suosjećati s njegovim patnjama, prići mu i pobrinuti se za njega premda nije iz moje obitelji, ne pripada mojemu narodu i mojoj religiji; on se razlikuje od mene, ali to mi je brat, to mi je sestra. A to vrijedi i za odnose među ljudima i narodima.

Na Božić slavimo Kristovo svjetlo koje dolazi na svijet i dolazi za sve: ne samo za neke. Danas, u ovo vrijeme tame i neizvjesnosti zbog pandemije, javljaju se neka svjetla nade, kao što je otkriće cjepiva. Ali da bi ta svjetla mogla svijetliti i donijeti nadu cijelom svijetu, moraju biti dostupna svima. Ne možemo dopustiti da nas zatvoreni nacionalizmi sprečavaju da živimo kao prava ljudska obitelj kakva jesmo. Ne možemo isto tako dopustiti da nas virus radikalnog individualizma pobijedi i učini ravnodušnim prema patnji druge braće i sestara. Ne smijem stavljati sebe ispred drugih, stavljajući zakone tržišta, patente i izume iznad zakona ljubavi i zdravlja čovječanstva. Molim sve: državne vođe, poduzeća, međunarodne organizacije, da promiču suradnju, a ne natjecateljstvo, i da traže rješenje za sve: cjepiva za sve,

posebno za najugroženije i najpotrebitije u svim krajevima svijeta. Najranjiviji i najpotrebitiji neka budu na prvome mjestu!

Neka nam Betlehemske dijete pomogne da budemo raspoloživi, velikodušni i solidarni, posebno prema najslabijima, bolesnima i onima koji su se u ovom vremenu našli bez posla ili su u ozbiljnim teškoćama zbog ekonomskih posljedica pandemije, kao i ženama koje su u ovim mjesecima kada nam je kretanje ograničeno trpjele obiteljsko nasilje.

Neka Božji Sin nadahne one koji imaju političku vlast u svojim rukama na obnovljenu međunarodnu suradnju, počevši od zdravstvenog sektora, tako da svima bude zajamčen pristup cjepivima i liječenju. U suočavanju s izazovom koji ne poznaje granice ne smije se postavljati prepreke. Svi smo u istome čamcu. Svaka osoba je moj brat. U svakom vidim odraz Božjega lica, a kod onih koji pate vidim Gospodina koji traži moju pomoć. Vidim ga u bolesniku, siromahu, nezaposlenom, marginaliziranom, migrantu i izbjeglici.

Na dan kada je Riječ Božja postala djetetom, usmjermimo pogled prema premnogom djecom koja diljem svijeta, posebno u Siriji, Iraku i Jemenu, i dalje plaćaju visoku cijenu rata. Neka njihova lica prodrmajaju savjest ljudi dobre volje kako bi se riješili uzroci sukoba i hrabro počne raditi na izgradnji mira.

Neka ovo bude pravo vrijeme za ublažavanje napetosti na Bliskom istoku i istočnome Mediteranu.

Neka Dijete Isus iscijeli rane ljubljenoga sirijskog naroda, koji je evo već više od jednoga desetljeća iscrpljivan ratom i njegovim posljedicama, dodatno pogoršanima pandemijom. Neka donese utjehu iračkom narodu i svima onima koji se predano zalažu oko puta pomirenja, posebice Jezidima, teško pogođenima posljednjim godinama rata. Neka donese mir u Libiju i omogući da nova faza pregovora koji se trenutačno vode zaustavi sve oblike neprijateljstva u toj zemlji.

Neka Betlehemske dijete podari bratstvom zemlju u kojoj se rodilo. Neka se među Izraelcima i Palestincima povрати međusobno povjerenje te neka traže pravedan i trajan mir izravnim dijalogom, kojim će uspjeti suzbiti nasilja i prevladati duboko ukorijenjenu ogorčenost kako bi svijetu svjedočili ljepotu bratstva.

Neka zvijezda koja je svijetlila u noći Isusova rođenja bude putokaz i poticaj libanonskom narodu da, u teškoćama s kojima se suočava, uz podršku međunarodne zajednice ne gubi nadu. Neka Knez mira pomogne

onima koji su odgovorni za državu da ostave po strani pojedinačne interese i da se ozbiljno, iskreno i transparentno zalažu kako bi Libanon krenuo putem reformi i nastavio u svom pozivu na slobodu i miran suživot.

Neka Sin Svevišnjega podupre međunarodnu zajednicu i uključene zemlje u zalaganju oko prekida vatre u Gorskom Karabahu, kao i na istoku Ukrajine, te da potiču dijalog kao jedini put koji vodi miru i pomirenju.

Neka Božansko Dijete ublaži patnju pučanstava Burkine Faso, Malija i Nigera, pogođenih ozbiljnom humanitarnom krizom u čijoj su pozadini ekstremizmi i oružani sukobi, ali i pandemija i druge prirodne katastrofe; neka zaustavi nasilja u Etiopiji, gdje su zbog sukoba mnogi prisiljeni na bijeg; neka pruži utjehu stanovnicima regije Cabo Delgado na sjeveru Mozambika, žrtvama nasilja međunarodnog terorizma; neka potakne čelnike Južnog Sudana, Nigerije i Kameruna da nastave putem bratstva i započeta dijaloga.

Neka Vječna Očeva riječ bude izvor nade za američki kontinent, posebno pogođen koronavirusom, koji je pogoršao brojne patnje koje ga tište, često pogoršane posljedicama korupcije i trgovine drogom. Neka pomogne prevladati nedavne društvene napetosti u Čileu i zaustaviti patnju venezuelskoga naroda.

Neka Nebeski Kralj štiti stanovništvo pogođeno prirodnim nepogodama u jugoistočnoj Aziji, posebno na Filipinima i u Vijetnamu gdje su brojne oluje uzrokovale poplave s razornim posljedicama na obitelji koje žive u tim krajevima, u smislu izgubljenih života, šteta po okoliš i posljedica za tamošnje ekonomije.

I razmišljajući o Aziji, ne mogu zaboraviti narod Rohingya: neka Isus, rođen siromašan među siromašnima, donese nadu u njihovu patnju.

Draga braćo i sestre,

»Dijete nam se rodilo« (Iz 9,5). Došao nas je spasiti! On nam naviješta da bol i zlo nemaju posljednju riječ. Pomiriti se s nasiljima i nepravdama značilo bi odbaciti božićnu radost i nadu.

Na blagdan koji svetkujemo upućujem poseban pozdrav onima koji ne dopuštaju da ih nadjačaju protivštine, nego nastoje donositi nadu, utjehu i pomoć, pomažući onima koji pate i prateći one koji su sami.

Isus se rodio u štali, ali zamilovan ljubavlju Djevice Marije i svetoga Josipa. Rodivši se u tijelu, Božji Sin je posvetio obiteljsku ljubav. U mislima sam u ovom času s obiteljima: s onima koje se danas ne mogu ponovno okupiti, kao i s onima koje su prisiljene ostati kod kuće. Neka Božić bude prilika za sve da ponovno otkriju obitelj kao kolijevku života i vjere; mjesto prihvaćanja ljubavi, dijaloga, praštanja, bratske solidarnosti i zajedničke radosti, izvor mira za cijelo čovječanstvo.

Svima želim sretan Božić!

Obraćanje Svetog Oca nakon blagoslova

Draga braćo i sestre, još jednom želim sretan Božić svima vama diljem svijeta koji pratite ovaj prijenos putem radija, televizije i drugih sredstava komunikacije. Zahvaljujem vam na vašoj duhovnoj prisutnosti u ovom danu obilježenom radošću. U ovim danima, u kojima ozračje Božića poziva ljude da postanu bolji i više braća i sestre drugima, ne zaboravimo moliti za obitelji i zajednice koje prolaze kroz patnje. Molim vas, nastavite moliti također za mene. Dobar vam božićni ručak i doviđenja!

PORUKA PREDSDJEDNIKA VIJEĆA HBK-A ZA KATEHIZACIJU I NOVU EVANGELIZACIJU, ĐAKOVAČKO-OSJEČKOG NADBISKUPA ĐURE HRANIĆA, NA POČETKU ŠKOLSKE I KATEHETSKE GODINE 2020./2021.

Trpljenje iz ljubavi – sjeme novoga govora o kršćanskoj nadi

Draga braćo svećenici, redovnici i redovnice, katehete i vjeroučitelji, draga djeco i mladi, dragi roditelji!

»Svu svoju brigu povjerite njemu« (1Pt 5,7). Tim je riječima papa Franjo završio razmatranje na dan molitve i klanjanja pred Presvetim na praznom Trgu sv. Petra, s kojega je 27. ožujka ove godine uputio blagoslov *Urbi et orbi*. Bila je to večer molitve za svijet i čovjeka

koji su se našli pred velikom nepoznanicom bolesti i pandemije *koronavirusa*. Iz srca patnje, kao molitelj pred Bogom u ime cijeloga čovječanstva, polazeći od straha i tjeskobe uplašanih apostola na olujnome moru (usp. Mk 4,35-41), ispovjedio je i našu svijest »**da ne možemo ići dalje svatko za sebe, već samo zajedno**«. **Bio je to trenutak tišine** »Velike subote« u kojoj se još nije prolomio uskrsni poklik *Aleluja*.

1. Bog bdije nad svijetom

Ljudska slabost i moć. Iznova smo, ovaj put na drastičan način, postali svjedocima ranjivosti globaliziranoga svijeta. Ne samo da nas ova kriza poučava granicama ljudske moći, nego duboko doživljavamo iskustvo da će se »ljudi u potpuno planiranom svijetu naći neopisivo usamljeni« (papa Benedikt XVI.). Premda svaka osobna ljudska povijest ima neuništivu vrijednost, ona kao da danas nestaje pred globalnošću pandemije. O tome progovaraju također i filozofija i književnost: »Nije bilo više pojedinačnih sudbina nego samo kolektivna zbivanja, obuhvaćena kugom, i osjećaji koje su dijelili svi« (Albert Camus, *Kuga*). No, iako pred silnim, žalosnim brojkama svakodnevno zaraženih polako gubimo osjećaj za dostojanstvo pojedinca koji pati ili umire, te se čini da ostajemo ravnodušni za njegovu sudbinu, moramo ipak primijetiti da je vrijeme kroz koje prolazimo istodobno i znak istinske moći čovječanstva: znak moći solidarnosti i požrtvornosti za druge. Rastemo u svijesti da smo svi važni i potrebni, *svi pozvani veslati zajedno*, svi potrebni utjehe drugoga (...) svi dijelom stvarnosti kojoj ne možemo izmaći: pripadnost braći (usp. papa Franjo, Homilija 27. ožujka 2020.).

Govor i vjera Crkve u ovom vremenu. Sjena još uvijek do kraja nepoznate bolesti, kao i toliko puta u povijesti čovječanstva, zahtijeva od Crkve da se zadrži u tišini Velike subote. Kao što nije moguće sve sagledavati iz perspektive Kristova otkupljenja od grijeha samo po smrti na križu i vjerovati da je ova pandemija Božja kazna za nov, moderan *Oran* (grad u kojemu se događa radnja Camusova romana *Kuga*), tako se ne može ni bezbrižno hrliti samo prema zori uskrsnoga dana. Patnja ima svoje dostojanstvo. Bog koji je tih i čija je ljubav »ponizna i diskretna« (Tomaš Halik), jest Bog koji se nalazi i na bolničkom zaraznom odjelu. To je Bog koji daje san preumornim zdravstvenim djelatnicima. Blizak je i onima koji u ovim vremenima pokušavaju donijeti najbolje odluke. To je Bog koji umire zajedno s napuštenima, bez blizine njihovih najbližih. Od Crkve i od njezinih službenika sigurno se ne traži da uvijek i odmah imaju odgovore na sva pitanja te da svojim nedovoljno promišljenim teološkim stavovima i izjavama »profitiraju« na ovoj krizi. Njezina je prvotna zadaća u ovom trenutku tražiti odgovore na pitanja: kako poučavati i ophoditi se prema konačnom, prema patnji i smrti; kako razumjeti Božji govor u događajima današnjice za koje je potrebno umijeće evanđeoskoga razlučivanja i »kontemplativne distanciranosti« od osjećaja i predrasuda, od strahova i od želja; kako razumjeti govor znanstvenika i stručnjaka koji su sve svoje snage ujedinili kako bi pomogli čovječanstvu. Crkva sve to propituje, ali

ona propituje i traži najprikladniji te cjelovit oblik svjedočenja vlastite vjere u Boga koji je prisutan i koji trajno bdije nad ovim svijetom.

2. Naviještanje Božje Riječi u stvarnosti *novog normalnog*

»Čovjek zaslužuje priče koje su na njegovoj visini« (papa Franjo, *Poruka za dan sredstava društvenoga priopćavanja 2020.*). Navjestiteljsko poslanje ima svoju ozbiljnost i svetost. Posebno u ovim nepredvidivim vremenima! Budući da je pripovijedanje, kao temeljna misao pape Franje, osnovni put svake evangelizacije, cilj navjestiteljskoga poslanja samo je srce evanđelja, koje se mora donijeti današnjem djetetu i odraslom čovjeku. To je put koji ne može više voditi u svijet kakva nema, nego je to put u »novo normalno«. Jasno je da ćemo se na tom putu, osim pripovijedanja, služiti i *učenjem na daljinu*, odnosno svim mogućim suvremenim sredstvima, no Crkva i navjestitelji evanđelja nikada ne smiju zanemariti potrebu osobnoga prenošenja vjere i susreta s onima kojima smo poslani. »Pripovijest o Kristu nije ostavština prošlosti« (papa Franjo). Riječ koju prenosimo gradi zajedništvo vjernika, utemeljeno na iskustvu živoga i prisutnoga Boga. »Naše pripovijesti nisu ništa više nego molitva da vrijeme, kakvo god da jest, u sebi nosi smisao« (Timothy Radcliffe). Možda današnji čovjek sve više postaje »digitalan«, no vjera i zajedništvo ne mogu se u cijelosti izreći samo na taj način. »Možda i sama Crkva više neće biti dominantna društvena sila u mjeri u kojoj je bila sve donedavno, ali će uživati u svježem procvatu i biti prepoznata kao čovjekov dom, gdje će naći i život i nadu nakon smrti« (papa Benedikt XVI.). I kao što je davno sjeme prvih mučenika procvalo u ljepotu kršćanstva, tako Crkva danas, u odnosu prema trpljenju i onima koji trpe, oblikuje novu mjeru čovječnosti (usp. papa Benedikt XVI., *Spe salvi*, br. 38.) i pronalazi nov izričaj naviještanja kršćanske nade koju nosimo u sebi.

Dragi svećenici, redovnice i redovnici, vjeroučitelji i katehete! Vrijeme koje je iza nas pokazalo je vašu veliku stvarateljsku i kreativnu moć u naviještanju kraljevstva Božjega. Mnogo je toga nastavilo živjeti i u redovitom pastoralu i evangelizaciji, mnogo će se toga još morati i učiniti. Na pronalaženju novoga govora, na predstavljanju drukčijega a istoga kršćanstva, od srca vam svima zahvaljujemo. Oni koji se tim putem još nisu usudili krenuti, vjerojatno su pozvani slijediti riječi svećenika Paneloux u spomenutom romanu Alberta Camusa: »Možda bismo trebali zavoljeti ono što ne razumijemo?« Svi smo mi, naime, svjesni da je vjeronaučna nastava i katehetski susret prvo događaj komunikacije koja

se događa isključivo putem vas – svećenika, kateheta i vjeroučitelja. Velika je u tom smislu vaša zadaća, ali i odgovornost!

Dragi učenici, dragi roditelji! Vrijeme koje je pred nama izazovno je za sve nas. Zahvaljujem vam što ste i ove školske godine izabrali s nama ići dio zajedničkoga životnog puta. Premda u ovom trenutku još ne možemo reći što će nas sve na tom putu čekati, čvrsto vjerujem i znam da je na tom putu s nama

Onaj koji će nam reći: »Ne bojte se. Ja sam s vama!« (usp. Mk 6,50).

U Đakovu 23. kolovoza 2020.

✠ Đuro Hranić
đakovačko-osječki nadbiskup
predsjednik Vijeća HBK za katehizaciju
i novu evangelizaciju

PORUKA PREDsjedNIKA VIJEĆA HBK ZA MISIJE, KRČKOG BISKUPA IVICE PETANJKA, ZA SVJETSKI DAN MISIJA 2020. GODINE

18. listopada 2020.

Draga braćo i sestre!

Na svetkovinu Duhova sveti otac Franjo uputio je svoju ovogodišnju poruku za Svjetski dan misija koji tradicionalno slavimo na treću nedjelju u mjesecu listopada, zahvalivši svima koji su prošle godine na intenzivan način živjeli Izvanredni misijski mjesec.

Taj Izvanredni misijski mjesec u sebi je sadržavao snažan naboj radosti i oduševljenja zbog svijesti kako je cijela Crkva misijska: pozvana i poslana pronijeti Kristovu Radosnu vijest sve do na kraj svijeta.

No stanje izvanrednosti zahvatilo je ove godine cijeli svijet, ali ono nije više radosno, nego je prožeto najvećom mjerom neizvjesnosti koja je uzrokovana ovom pandemijom virusa i koja će sigurno najviše pogoditi opet one koji su siromašni i na rubu svijeta i društva.

Misijsko poslanje koje je uvijek vođeno najvećom mjerom izlaza iz svojega dosadašnjeg načina života, izlaza iz svoje obitelji, iz svoga doma i zavičaja, sada na poseban način traži nove izlaske.

Kako izići iz sebe kad nam se neprestano nameće nekakva izolacija i karantena, kad nas se primorava na fizičku udaljenost, kad nas se svjesno ili nesvjesno gura u neku vrstu depresije? Suočeni smo s velikim izazovom: kako pomoći samima sebi, ostati zdravi i uravnoteženi, i k tome biti na službu bližnjima i onima koji su u većim potrebama od naših?

Dok tako promišljamo sadašnji povijesni trenutak, postavljamo si pitanje nije li upravo ovo čudno, složeno stanje pravi trenutak koji nam može pomoći da ostanemo zdravi, ponajprije psihički, tako što se nećemo vrtjeti oko samih sebe, nego i opet izići iz sebe i probiti

nametnute barijere, radeći, moleći, misleći i pomažući onima koji su željni Kristove Radosne vijesti i naše ljudske i kršćanske blizine i solidarnosti.

Ovogodišnje misijsko geslo nadahnuto je životnim opredjeljenjem i iskustvom proroka Izaije: »Evo me, mene pošalji!« (Iz 6,8).

Dobro nam je poznato da Bog podiže proroke u teškim vremenima i da ih nije lako naći. Nije lako biti prorok i ići protiv vjetera i plivati uzvodno.

Zato se i Izaija, kao uostalom i toliki drugi biblijski likovi, a to je i naše iskustvo i naš stav, kad se našao pred Božjim pozivom, jednostavno prestrašio i spoznao svoju krhku ljudsku narav i pokušao se sakriti, te našao izgovor tako da je javno priznao kako je grešan on i narod kojemu bi trebao biti poslan, pa da kao takav nije pogodan da bude Božji poslanik.

Znademo da je to isto pokušao učiniti i Petar apostol kad je rekao Isusu: »Idi od mene! Grešan sam čovjek, Gospodine« (Lk 5,8).

I najveći misionar svih vremena, sveti Pavao, kaže: »Nisam dostojan zvati se apostolom jer sam progonio Crkvu Božju« (1 Kor 15,9).

Grešnost je opće ljudsko stanje i danost s kojom se danomice suočavamo i borimo, ali ta naša grešnost, ako je uistinu spoznajemo i priznajemo, ne predstavlja Gospodinu Bogu zapreku da nam se približi i iskaže svoju ljubav i milosrđe. Samim činom milosrđa i praštanja čini nas sposobnima da na sebe preuzmemo veliku zadaću odgovornosti njegovih svjedoka u svijetu.

Makar se mnogi od nas sakrivaju i izgovaraju na račun svoje nesposobnosti i prebacivanja na druge, svatko tko se odazove, poput Izaije, Petra i Pavla, kasnije osjeća

da se nalazi na pravom mjestu i da je baš tu zato što je to mjesto i poslanje u kojem se on može najviše dati i ostvariti.

Odgovor na takav osjećaj nalazi se u samomu Gospodinu Bogu, koji je prvi misionar svijeta, koji tijekom cijele povijesti spasenja izlazi iz sebe i okreće se čovjeku, a onda u određenom povijesnom trenutku šalje nam svoga Sina kao svoga misionara da nam u njemu i po njemu u potpunosti objavi cijeloga sebe.

Zato svaki krštenik već po samom sakramentu krštenja dobiva posebnu snagu Duha Svetoga kako bi u ovom svijetu činio dobro i bio navjestitelj Božje ljubavi i prisutnosti među ljudima. Na temelju toga govorimo o svakom kršteniku kao misionaru i o Crkvi kao misionarskoj, jer i jedno i drugo proizlazi iz našeg priteteljenja Isusu Kristu, kao Očevu misionaru.

Uz to što smo svi mi i cijela Crkva misionarska, naše su misli i molitve osobito usmjerene na sve one mužve i žene, svećenike, redovnike i redovnice, misionare i misionarke, koji su posebno doživjeli Isusov poziv: »Koga da pošaljem?« (Iz 6,8), kao poziv koji je upućen baš njima osobno i bez kolebanja spremno odgovorili: »Evo me, mene pošalji!« (Iz 6,8).

Budući da zbog ove nesretne pandemije najveći broj misionara i misionarki nije mogao doputovati u svoju staru domovinu, izostao je uobičajeni međusobni ljetni susret misionara i misionarki, kao i susret s našim biskupijskim povjerenicima za misije, a u skladu s time i njihov odlazak po našim župama i redovničkim zajednicama.

Nastojmo, stoga, ove godine na osobit način biti bliži našim misionarima i misionarkama, koji sa svojim vjernicima dijele teške posljedice ove pandemije i domišljaju se na različite načine kako im osigurati osnovne potrebe.

Neka i ove godine mjesec listopad bude na osobiti način Izvanredni misijski mjesec, i neka duhovne i materijalne plodove uberu oni kojima su najpotrebniji!

*U Krku 23. rujna 2020.,
na spomendan svetog oca Pia iz Pietrelcine*

✠ Ivica Petanjak
krčki biskup
predsjednik Vijeća HBK za misije

PORUKA PREDsjedNIKA ODBORA HBK ZA PASTORAL POMORACA, ŠIBENSKOG BISKUPA TOMISLAVA ROGIĆA, POMORCIMA I RIBARIMA U POVODU BLAGDANA SV. NIKOLE 2020. GODINE

Sveti Nikola – odraz Božje dobrote, ljubavi za čovjeka i uzor za nasljedovanje

Draga braćo i sestre u vjeri Kristovoj!
Dragi pomorci i ribari!

Blagdan svetog Nikole potiče u nama molitve Bogu u svim potrebama i poziva nas da se nadahnjemo na primjeru svečeva života koji je evanđelje ostvario i slavu Neba dostigao. O njegovu blagdanu posebno se sjećamo ljudi od mora, pomoraca i ribara. Njihov život opisuje narodna izreka da je to »kruh sa sedam kora«. Ovu godinu u uvjetima pandemije koronavirusa kao da je tim korama pridodana i *osma kora* – epidemija, jer je život pomoraca dodatno otežan zarazom, bolestima, spriječnim plovidbama, dugotrajnim izolacijama zbog nemogućnosti pristajanja u luke i čekanjem kada će se moći iskrcati i doći svojim obiteljima.

U tim novim neprilikama zazivamo pomoć s Neba, od svemogućeg Boga po zagovoru svetog Nikole kome se pomorci i ribari stoljećima utječu. Tradicija prenosi

tolika uslišanja u raznim neverama i pogiblima. U sjećanja naviru toliki zavjeti pomoraca svetom Nikoli: *ako se spasi posada i brod – ako živi iziđemo iz nevolje – ako ponovno vidim svoju obitelj – ako sretno uplovimo u luku...* Tolike su svijeće zapaljene i zavjetni darovi ostavljeni pred slikom svetog Nikole u mnogim crkvama i kapelicama, tolike kapelice podignute po grebenima i u lukama.

Sveti je Nikola svojim životom bio odraz Božje dobrote i ljubavi za čovjeka. Darovano izbavljenje u nevolji toliko se puta ostvarilo djelovanjem svetog Nikole za njegova života, a poslije njegovim zagovorom kod Oca nebeskog. Uvijek je željan pomoći, ostvariti Isusovu poruku ljubavi. U evanđelju jednom pitaju Isusa: »'Učitelju, koja ja zapovijed najveća u Zakonu?' A on mu reče: 'Ljubi Gospodina Boga svojega svim srcem svojim, i svom dušom svojom, i svim umom svojim. To je najveća i prva zapovijed. Druga, ovoj slična: Ljubi svoga

bližnjega kao sebe samoga. O tim dvjema zapovijedima ovisi sav Zakon i Proroci.'« (Mt 22,36-40).

To je živio sveti Nikola i zato mu se i danas za pomoć utječemo i od njega se toj evanđeoskoj Božjoj dobroti želimo učiti da i mi budemo živo evanđelje po tim dvjema najvećim Isusovim zapovijedima u kojima je sažeto sve što Bog traži od čovjeka.

Na drugom mjestu Isus će reći: »U onaj ćete dan spoznati da sam ja u Ocu svom i vi u meni i ja u vama. Tko ima moje zapovijedi i čuva ih, taj me ljubi; a tko mene ljubi, njega će ljubiti Otac moj, i ja ću ljubiti njega i njemu se očitovati« (Iv 14,20-21).

Ovo je sveti Nikola spoznao umom, prihvatio srcem i živio, u djelo sprovodio. To nastavlja činiti svojim zagovorom s Neba. Zato ga častimo, zato mu se molimo i zavjetujemo da nam bude zagovornik i učitelj kršćanskoga života u svim prilikama i neprilikama, izazovima i nevoljama.

Sveti Nikola, čuvaj naše pomorce i ribare. Neka na njihovim usnama i u srcu budu iskrene molitve Bogu po tvojem zagovoru. Izbavi ih iz nevera na morima i svim

drugim neverama života. Svojim zagovorom kod Boga svemogućega isprosi milost da se skrate dani ovih iskušenja, ove epidemije, »kako bi se život mogao nastaviti normalnim tokom i u miru, da se vrate obzori nade«, kako u molitvi Gospi od brze pomoći, moli papa Franjo. Kušnje kroz koje prolazimo neka nam učvrste vjeru i pouzdanje u Božju dobrotu, svijest da je sve u ruci Božjoj i da nas Providnost vodi čudesnim Božjim putovima spasenja.

Neka iščezne ta nova *kora* na kruhu naših pomoraca i ribara, a oni tvojim zagovorom, sveti Nikola, neka postanu i sami odraz Božje dobrote i ljubavi.

Čestitam svim ljudima od mora Dan svetoga Nikole i želim vam blagoslovljenu plovidbu. Neka vas i sve vaše najmilije na životnom putovanju prati nebeska zaštita Svemogućega Boga po moćnom zagovoru svetog Nikole.

U Šibeniku 23. studenoga 2020.

✠ Tomislav Rogić
šibenski biskup

predsjednik Odbora HBK za pastoral pomoraca

PORUKA PREDSJEDNIKA HRVATSKOG CARITASA, VARAŽDINSKOG BISKUPA BOŽE RADOŠA, ZA NEDJELJU CARITASA

Svjedoci svjetla

Primićući se kraju godine, primjećujemo kako svjetlo dana brzo kopni, a noć, postajući sve dulja, svjetlu uzima vrijeme i snagu. Noć, koja napreduje i izaziva nas da upalimo svjetlo, postala je naša stvarnost. U ovom trenutku čini nam se da je najtamnija, da ćemo još dugo čekati svitanje. Svakodnevno nas pogađaju vijesti o milijunima ugroženih ljudskih života. Broj zaraženih ljudi neprestano raste, mnogi svakodnevno umiru u teškim mukama, bolnice su prepune pacijenata, podižu se šatori jer za sve nema mjesta (usp. Lk 2,7), traži se više stručnog osoblja, jer onih potrebnih pomoći sve je više. Smanjuje se kretanje i susretanje ljudi. Blizina, kontakt i zajedništvo – načini našeg življenja – postali su nam prijatnija. Postali smo opasnost jedni drugima, kao da u drugome tražimo potencijalnog neprijatelja.

Čovjek u tami pandemije traži tragove svjetla koji će rasvijetliti svijet i osloboditi ga sadašnjih briga, strepnji i pogibelji. Unatoč tami noći polako se na obzoru povijesnih zbivanja pale svjetla nade. Ona se probijaju kroz tamu i polako, katkad vrlo neprimjetno, obasjavaju

noć i njezinu težinu pretvaraju u ljepotu. Svjetlo koje se pali najavljuje dan koji donosi spas, koji obećava oslobođenje od tame.

Ljudi u znanosti, ulažući svoje sposobnosti i spoznaje, pronalaze prvo svjetlo koje ulijeva nadu – cjepivo. Zahvaljujući pronalasku cjepiva, lakše stvaramo sigurnost da noć neće zauvijek trajati i da je dan ipak bliži. Prvo svjetlo postaje glasnik svjetla koje će nadvladati noć i obasjati cijelo čovječanstvo.

Potrebno je to svjetlo unijeti u ljudsku obitelj, potrebno je izvana unijeti antitijela koja iznutra daju imunitet od tame – da nas tama ne obuzme (usp. Iv 1,5). To svjetlo koje blista i privlači nas jest svjetlo evanđelja koje smo pozvani ucijepiti u tamu svijeta. Radosna vijest je svjetlo koje se suprotstavlja opasnosti noći da zagospodari čovjekom. Tama zla i grijeha, koja ranjava i ubija čovjeka, raspršila se kao virus kojem se jedino cjepivo evanđelja može suprotstaviti i nadvladati ga. To je Svjetlo toliko snažno da može prosvijetliti svakoga čovjeka (usp. Iv 1,9).

Osvijetlimo li svoj pogled prvim svjetlom, prepoznat ćemo da na našem obzoru gore i druga svjetla. Iz dana u dan drugo svjetlo podržavaju vrijedni liječnici, medicinske sestre i tehničari, njegovatelji te ostalo medicinsko, stručno i tehničko osoblje koje ne dopušta da tama pobijedi svjetlo. Oni, koji pale svjetlo dobrote, čine da svjetlo u tami još jače zasja. Oni potiču da se svjetlo širi. Ti ljudi svijetle žrtvujući sebe, svoju sigurnost, snagu i živote, da bi zasjali onima koje je tama otela i želi ih predati noći smrti. Ljubav tih ljudi svjetlo je koje prvo prodire u zjenicu oka nakon teških i mračnih borbi tame i svjetla, noći i dana, životnog daha i smrtnog izdisaja.

Svjetlo evanđelja, koje nas je prvo obasjalo, nadahnjuje nas novim životom, uči nas disati na nov način. Zapalimo li tim svjetlom svjetiljku svoga života, naše svjetlo postat će veće, a tama manja. Pozvani smo širiti to svjetlo – učiniti što možemo i na što smo pozvani. Ponajprije, bdjeti i paziti na druge. Naša blizina s drugima, osobito s ugroženim i rizičnim skupinama, sada se ostvaruje na udaljenosti. Obzirnost, pozornost, razumijevanje, velikodušnost, uslužnost, blagost – sve su to putovi kojima podržavamo svjetlo koje će polako nadvladavati tamu. Svjetlo koje nam je Drugi unio u život potiče nas dijeliti ga s drugima. Prepoznajući ga kao dar koji smo nezasluženo primili, otkrivamo kako nam je sve u životu darovano, kako smo obdareni mnogobrojnim darovima. Ljubav je svjetlo svakoga dara. Jedino ljubav može širiti svjetlo jer u sebi nosi ljepotu izgaranja, snagu žrtvovanja, zaborav sebe i otvorenost za druge. Da bi svjetlo pobijedilo tamu, da bi se moglo proširiti, mora se davati drugima, nesebično darivati. Sve što dijelimo s drugima, svaki dar koji dajemo drugima, neće svoju stvarnu vrijednost naći u tržišnoj cijeni, u izvanjskim karakteristikama, u marki proizvođača, nego u ljubavi kojom se daruje. Dobro djelo svijetli, pomiče zastore tame, o Bogu govori snažnije od riječi. Tamo gdje se darovi dijele bez ljubavi: koristoljublje, interes i samodostatnost,

polagano gase svjetlo ljubavi i nade. Kada se u darivanju očituje nesebičnost, grade se strukture svjetla koje bude nadu da će tama konačno biti slomljena.

U ovome vremenu kada smo pozvani na oprez i osjetljivost prema drugima, kada nastojimo otkrivati svjetlo i dijeliti ga s drugima, vidimo Boga koji ima svoju pedagogiju, koji bdije nad čitavim svijetom, koji će se poslužiti i tamom pandemije da zasja svjetlo ljubavi i nade. Koristi se našim udaljavanjem da bi nas, u svoje vrijeme, još jače zbližio. Koristi malene znakove pažnje da bi pokazao svoju neizmjernu ljubav. U ovo zahtjevno vrijeme Bog stvara putove ljubavi i dobra, ostaje blizak čovjeku čije teškoće i muke usmjerava za još veću nesebičnost, za čišću ljubav, osobniji i intimniji odnos s Njime, za iskreniji i životniji odnos s drugima. Nije li čudesno kako to svjetlo može mijenjati naše odnose u tami, kako udaljenost preobražava u blizinu, odvojenost u kontakt, otuđenost u susret, samoću u zajedništvo, a hladnoću u toplinu! Ova pandemija nam otkriva kako je istinska čovjekova tama njegova unutarnja bijeda, ravnodušnost, sljepoća i neosjetljivost za drugoga, a svjetlo koje pobjeđuje tu tamu jest iskrena, nesebična ljubav koja se daruje. To svjetlo potrebno je ucijepiti u srca ljudi da bi prihvatili Božju ljubav i davali je drugima.

Treća nedjelja došašća, Nedjelja Caritasa, poziva nas da budemo svjedoci Svjetla. Samo oni koji prime Svjetlo, mogu ga drugima dijeliti. Neka Emanuel rasvijetli naše živote! Dopustimo mu da nas nahrani svojim svjetlom s euharistijskog stola, iz riznice svoje riječi, u tihoj poniznoj molitvi: da budemo njegovo svjetlo onima koji ga traže.

U Varaždinu 1. prosinca 2020.

✠ Bože Radoš
varaždinski biskup
predsjednik Hrvatskog Caritasa

IZJAVA KOMISIJE *IUSTITIA ET PAX* HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE

Pandemija bolesti COVID-19: ispit solidarnosti i bratstva

Danas se suočavamo s nevidljivom opasnošću koja ugrožava sve veći broj naših građana. To nas potiče da kao Komisija HBK *Iustitia et pax*, koja je pozvana promicati pravdu i mir, skrenemo pozornost na neke činjenice i pozovemo sve vjernike, kao i građane dobre volje, na veću odgovornost, ali i na solidarnost, osobito prema onima koji su starije životne dobi ili slabijega zdravstvenog

stanja te tako i izloženiji ovoj opakoj zarazi.

1. Papa Franjo je u više svojih govora jasno istaknuo da nas je iskustvo pandemije naučilo da se nitko ne spašava sâm. Svatko je mogao iskusiti osobnu krhkost i ranjivost kojoj smo izloženi u ovom svijetu. Shvatili smo da svaki osoban izbor dotiče i živote naših bližnjih, bilo onih koji žive pored nas bilo onih koji žive na drugom

kraju svijeta. Sve nas to upućuje da smo svakodnevno sve više svjesni uzajamne povezanosti i da smo svi braća koja žive u zajedničkoj kući. To nas istodobno potiče da postajemo sve više solidarni u dobru i u raspodjeli raspoloživih dobara. U borbi protiv opakoga koronavirusa, SARS-CoV-2, također postajemo ponovno svjesni važnosti znanosti, ali istodobno i njezinih ograničenja. Na osobnoj razini, nužnost samoizolacije i ograničavanje socijalnih kontakata natjeralo nas je na određen, za nas neprirodan način života te na preispitivanje dosadašnje, prevladavajuće društvene ljestvice vrednota koja je visoko vrednovala profit i moć. Kriza nas je poučila da manje radimo za zaradu, a više obratimo pozornost na ono što je bitno i važno u životu. Kriza, nametnuta ne našom krivnjom, otkrila nam je tako i poneke zaboravljene vrednote. Zatvoreni u vlastitim domovima otkrili smo ljepotu zajedničkog života: roditelja i djece, starih i mladih, kao i napetosti i radosti međusobnih odnosa. Sve nas to potiče i da razmišljamo o svojoj budućnosti koja nam se trenutačno čini nesigurna i teška, osobito na društveno-socijalnoj i gospodarskoj razini. Pozvani smo dobro razlikovati ono što je uistinu vrijedno i trajno od onoga što je prolazno, uočiti ono što je prijeko potrebno u odnosu na ono što to nije. Nas vjernike je na osobit način teško pogodila ponajprije nemogućnost, a kasnije ograničenost euharistijskih slavlja s narodom i pozvala na preispitivanje vlastite duhovnosti i žeđi za Bogom. U tome kontekstu i Kristov nalog ljubavi »ljubi bližnjega svoga kao sebe samoga« dao nam je snagu evanđeoske ustrajnosti i strpljivosti.

2. Međutim, pandemija uzrokovana širenjem virusa SARS-CoV-2 otvorila je, među inim, i brojna etička i pravna pitanja, ne samo u Hrvatskoj već i u cijelom svijetu. Većina europskih država, pa tako i Hrvatska, uvele su niz izvanrednih mjera za zaštitu građana od širenja pandemije uzrokovane koronavirusom, čime su ograničena neka ljudska prava. S time u vezi treba naglasiti da ta prava koja su ograničena nisu apsolutna, odnosno država ih ima pravo ograničiti radi zaštite nekih drugih prava. Tako se prema Ustavu Republike Hrvatske slobode i prava mogu ograničiti da bi se zaštitila sloboda i prava drugih ljudi te pravni poredak, javni moral i zdravlje. Razvidno je, dakle, da zaštita zdravlja pučanstva preteže nad neograničenošću sloboda i nekih drugih prava pojedinaca. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava također propisuje mogućnost ograničenja prava na poštovanje privatnog i obiteljskog života, slobode mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi, slobode izražavanja i slobode okupljanja i udruživanja radi, među ostalim, zaštite zdravlja. Europski sud za ljudska prava u nizu je odluka utvrdio da države imaju pozitivnu obvezu osigurati

odgovarajući pravni i institucionalni okvir za zaštitu javnoga zdravlja. Dakako, navedena ograničenja moraju biti utemeljena na zakonu i razmjerna naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju.

3. U Hrvatskoj su ograničenja prava u kontekstu sprječavanja širenja pandemije podvrgnuta ocjeni Ustavnoga suda koji je na sjednici održanoj 14. rujna 2020. godine većinom glasova odlučio o zahtjevima za ocjenu ustavnosti, i to u odnosu na nekolicinu zakonskih izmjena koje je donio Hrvatski sabor te u odnosu na odluke Stožera civilne zaštite. U odnosu na zakonske izmjene, Ustavni sud nije prihvatio prijedloge predlagatelja uz obrazloženje da je Hrvatski sabor postupao u granicama svojih ovlasti propisanih Ustavom. Glede odluka Stožera civilne zaštite, Ustavni je sud također, odbacivanjem ili neprihvatanjem prijedloga predlagatelja, utvrdio da su sve odluke (osim jedne koja se odnosila na zabranu rada nedjeljom i o kojoj je odlučio na vlastitu inicijativu) bile u skladu s Ustavom i da su za njihovo donošenje postojali objektivni i racionalni razlozi. Stajališta Ustavnog suda Republike Hrvatske iznimno su važna u kontekstu daljnjeg smjera djelovanja nadležnih tijela u prevenciji štetnih posljedica pandemije na zdravlje građana. To je, dakako, važno i zbog funkcioniranja obrazovnog sustava te obavljanja gospodarskih, proizvodnih i uslužnih djelatnosti o kojima ovisi održivost i stabilnost društva u cjelini. Ustavni je sud potvrdio i činjenicu da pravni propisi određuju granice etičke i pravne odgovornosti građana. Ne samo da ne postoje apsolutne slobode u pravnomu smislu, već one mogu biti i u etičkomu smislu ograničene. Sloboda pojedinca uvijek je ograničena slobodom drugih. Zbog toga je važno inzistirati na odgovornosti pojedinaca, ne samo u smislu samozaštite već i zaštite drugih od bolesti, posebice ranjivih skupina, onih koji su potencijalno izloženi zdravstvenim komplikacijama i istodobnim višestrukim kroničnim bolestima.

4. Javnost, dakako, ima pravo znati i preispitivati odluke i mjere nadležnih državnih tijela. To je u srži demokratskog pluralizma i različitosti koja obogaćuje društvo. Međutim, širenje teorija zavjere, panike, negiranje osobne odgovornosti i zanemarivanje prava i zdravlja drugih, te ignoriranje ne samo znanstvenih spoznaja već i vidljive stvarnosti oko nas nije prihvatljivo, jer pridonosi zbrci i neredu koji su nam svima najmanje potrebni. S druge strane, kršenje pravnih propisa kojima je cilj prevencija širenja zaraznih bolesti povlači prekršajnu pa i kaznenopravnu odgovornost, posebice u slučajevima sprječavanja zdravstvenih radnika u obavljanju zdravstvene djelatnosti.

5. U skladu s ustavnim pravom na zdrav život, svatko je dužan, u sklopu svojih ovlasti i djelatnosti, osobitu skrb posvećivati zaštiti zdravlja ljudi. Naime, kako ističe *Katekizam Katoličke Crkve*, »život i tjelesno zdravlje dragocjeni su Božji darovi. Treba ih razumno njegovati, obazirući se na potrebe drugih i na opće dobro. Skrb za zdravlje građana zahtijeva društvenu potporu kako bi se ostvarili uvjeti življenja koji omogućuju rast i postizanje zrelosti« (br. 2288). Komisija *Iustitia et pax* stoga poziva na razboritost i poštovanje zdravstvene struke. Usto apeliramo na javnu podršku radu i dostojanstvu Stožera civilne zaštite, kako nacionalnog tako i lokalnih, kao i svih zdravstvenih djelatnika koji su dosad iznijeli najveći teret u uvjetima krize. Držimo važnim i poticanje daljnje argumentirane znanstvene rasprave, posebice putem, za u tu svrhu osnovanoga, Znanstvenoga savjeta Vlade Republike Hrvatske za suzbijanje koronavirusa, u kojem su okupljeni vrhunski hrvatski znanstvenici.

6. Držeći se jednostavnih mjera higijene, razdaljine, nošenje maski u za to propisanim situacijama i prostorima, koje preporučuju Stožer i Znanstveni savjet, a u skladu s mjerama preporučenim u većini zemalja angažiranih u

cilju zaštite zdravlja i života svojih državljana, čuvamo sebe i svoje bližnje. *Primum non nocere*, tj. ne naškoditi zdravlju i životu drugih ljudi i sebi samome, jedan je od osnovnih postulata medicine. U ovom zahtjevnom vremenu pandemije, dobili smo velik izazov u novom i opasnom virusu, ali i ujedinjenu znanost i medicinu, koje su nam, osim suvremenih istraživanja u borbi protiv bolesti COVID-19, pružile jednostavne mjere koje svaka osoba dobre vjere i dobrih namjera može primijeniti u osobnoj zaštiti i zaštiti svojih bližnjih. Time ćemo ne samo sačuvati zdravlje, nego i radna mjesta, te budućnost za našu djecu. Za nas vjernike, ali i za sve ljude dobre volje, u središtu mora uvijek biti poštovanje života i dostojanstva svake ljudske osobe, a osobito bratska ljubav i solidarnost prema najranjivijima i najugroženijima u našem društvu.

U Zagrebu 17. rujna 2020.

✠ Đuro Hranić
nadbiskup đakovačko-osječki
predsjednik Komisije HBK *Iustitia et pax*

ČESTITKA VIJEĆA HBK ZA ŽIVOT I OBITELJ UZ MEĐUNARODNI DAN STARIJIH OSOBA 2020.

Drage starije osobe, dragi naši djedovi i naše bake! Dugovječnost je blagoslov, poručuje nam Sveto pismo. Starost je doba mudrosti i vrijeme nove plodnosti, kazuju nam pape našega vremena. Lijepo je biti star, čitamo u duhovnim priručnicima za starije osobe. Sve su to želje koje bismo vam htjeli uputiti za Međunarodni dan starijih osoba koji obilježavamo 1. listopada.

No vi najbolje znate da starost ima svoje svijetle, ali nažalost i svoje tamne strane. Poznato je da mnogi ne uspijevaju pronaći način za novu plodnost u svojoj starosti i da zato starost ne smatraju lijepom, pa svoju dugovječnost ne doživljavaju blagoslovom. Osim s prirodnim pojavama svojstvenima starosti, poput odlaska u mirovinu, kopnjenja fizičkih i mentalnih snaga, bolesti i nemoći, gubitka voljenih osoba, mnogi od vas se suočavaju sa samoćom i odbačenošću, marginalizacijom i siromaštvom, dobnom diskriminacijom, a i različitim oblicima nasilja. Ta ionako teška situacija dodatno se pogoršala u proljeće ove godine pandemijom uzrokovanom koronavirusom, u kojoj ste upravo vi, a osobito vi koji ste smješteni u domovima, bili posebno pogođeni.

Nažalost, u nekim je zemljama ta situacija iskorištena za nametanje eutanazije kao »elegantnog« rješenja koje je posve u suprotnosti s poimanjem dostojanstva ljudskog života u neprekinutom kontinuitetu od začeca do prirodne smrti. U drugima se, pak, zbog izostanka posjetâ i preopterećenosti osoblja, u domove za starije i nemoćne osobe probno počinju uvoditi humanoidni roboti koji nikako ne mogu nadomjestiti osobni ljudski kontakt.

Vašu situaciju dodatno otežavaju i brojna pogrešna uvjerenja i mitovi o starenju onih koji smatraju da su vaše životno iskustvo i mudrost nepotrebni suvremenom društvu te da vi sami želite da vas se ostavi na miru. Ipak, najopasniji mit je onaj da će se sve to riješiti samo od sebe. Problemi se ne rješavaju stavljanjem glave u pijesak ili njihovim guranjem pod tepih. Dapače, kako se udio starijih osoba u društvu povećava, tako će se povećavati i ovi problemi. Zato je potrebno žurno poraditi na demistifikaciji mitova i ozbiljno se uhvatiti u koštac s problemima prije negoli postanu nerješivi. To je zajednička odgovornost svih čimbenika društva, počevši od onih koji njim upravljaju pa sve do djece koju od rane dobi valja poučavati

poštovanju starijih osoba i učiti pružanju potrebne pomoći i skrbi. Katolička Crkva u tome prepoznaje jedno od svojih poslanja. Čini to nadahnuta evanđeljem, nadahnuta osobito Blaženstvima u kojima se mnoge starije osobe danas lako mogu prepoznati, ali i naći svoju utjehu u Kristovim obećanjima onima koji su siromašni duhom, ožalošćeni, krotki, gladni i žedni pravednosti, milosrdni, čisti srcem, onima koji su mirotvorci, kao i progonjenima zbog pravednosti (usp. Mt 2,1-10). Dobro je činiti dobro, to su doživljavali i doživljavaju svi oni koji čine dobro, a osobito kad ga čine onima u potrebi. Ovdje valja podsjetiti i na djela duhovnog i tjelesnog milosrđa, koja su trajna zadaća svakoga kršćanina.

Čitajući znakove vremena i društvena kretanja, Crkva se stoga posljednja dva desetljeća sve intenzivnije bavi i problematikom starijih osoba. Na tome su tragu i Vijeće i Ured HBK za život i obitelj u sklopu trećega ciklusa obiteljskog pastoralna posvećenoga starijim osobama, međugeneracijskoj solidarnosti te poslanju djedova i baka, u proteklom razdoblju priređivali i nudili različite sadržaje. Želimo to nastaviti činiti i tijekom pastoralne godine 2020./2021.

Već na njezinom početku, odgovarajući na poziv pape Franje, želimo vas zagrliti pjesmom u inicijativi *Zagrlimo starije pjesmom*. Nadamo se da ćete, ako već niste, doživjeti taj zagrljaj i primiti takvu čestitku kao znak zahvalnosti i pažnje naših klapâ i drugih vokalno-instrumentalnih sastava, a s njima i svih nas. S tim ciljem, mi ćemo nastaviti promicati i širiti spomenutu inicijativu, ali i pokretati nove.

Za ovu pastoralnu godinu već smo priredili i katehetski materijal naslovljen *Osmišljena starost*. Željeli

bismo da vam taj materijal pomogne u ponovnom otkrivanju i lakšem ispunjavanju vašega poslanja starijih osoba te djedova i baka u obitelji, Crkvi i društvu. Nemoguće je bilo pokriti svu širinu problematike s kojom se susrećete, ali vjerujemo da će vam ponudeni sadržaji biti od koristi. Ne sumnjamo da ćete naći načina da taj materijal dodatno obogatite i oplemenite vlastitim iskustvom i životnom mudrošću koju posjedujete. Kako bi vam bile dostupnije, kateheze će biti obrađene i u radijskom formatu u sklopu istoimene emisije koja će se emitirati na Hrvatskom katoličkom radiju prvog i četvrtog utorka u mjesecu od 21 sat, počevši od 6. listopada ove godine. Emisije koje se temelje na katehezama bit će emitirane i na Radio Mariji treće srijede u mjesecu od 10.30. Laudato TV će, pak, nastaviti svakoga prvog u mjesecu emitirati emisiju *Zrnca mudrosti*, donoseći vam od 1. studenoga deset novih poticajnih razmišljanja koja su ujedno i sastavni dio kateheza.

S nadom da će vam sve ovo pomoći osjetiti blagoslov dugovječnosti i da ćete zračeći mudrošću donositi dobre plodove i doživljavati ljepotu starosti, na sve vas zazivam Božji blagoslov, moleći da vas prati zagovor Blažene Djevice Marije i svetoga Josipa, a da nad vama bdi-ju sveti arkanđeli Rafael, Mihael i Gabriel te vaši anđeli čuvari.

U Zagrebu, o blagdanu svetih arkanđela Mihaela, Gabriela i Rafaela, 29. rujna 2020.

✠ Mate Uzinić
dubrovački biskup
predsjednik Vijeća HBK za život i obitelj

ZAVRŠNA PORUKA S PLENARNE SKUPŠTINE VIJEĆA EUROPSKIH BISKUPSKIH KONFERENCIJA (CCEE)

Plenarna skupština Vijeća europskih biskupskih konferencija (CCEE) održana je na daljinu 25. i 26. rujna 2020. godine.

Na kraju plenarne skupštine, biskupi Vijeća europskih biskupskih konferencija (CCEE) upućuju riječ Katoličkoj Crkvi koja živi na kontinentu, kršćanima različitih vjeroispovijesti, vjernicima svih religija i svim europskim građanima.

To činimo s poniznošću, znajući da drugima ne nosimo vlastitu mudrost, već samo Riječ koju je Bog izgovorio svijetu u Isusu Kristu, koji je umro i uskrsnuo kako bi čovječanstvo moglo imati vječni život.

To činimo iz osjećaja odgovornosti kao pastiri zajednicâ, znajući da su naši svećenici i naši vjernici

ujedinjeni s nama te svjesni da Crkva mora biti, po Gospodinovoj riječi, sol i kvasac u povijesti. Tijekom ovoga vremena, naša je Skupština molila i razmišljala ne samo o svemu onome što se događa oko pandemije i o njezinim posljedicama na život svakog pojedinca, u svijetu rada, u društvu, u obiteljima, u odnosima između država i kontinenta, u crkvenome životu, već i o budućnosti.

U tom pogledu nemamo praktičnih rješenja, jer je to u djelokrugu odgovornih u političkome životu, ali je dio naše pastoralne dužnosti dozvati u osobnu i kolektivnu savjest određene stavove duhovne i etičke naravi.

Naime, zdanje moderne civilizacije mora počivati na duhovnim načelima, koja mogu tome zdanju ne samo osigurati čvrst temelj, nego ga i prosvjetljivati i oživljavati.

Ponajprije, **ponovno otkriveno povjerenje**. Bez takvog načina postojanja nije moguće gledati u budućnost. Razlog našeg povjerenja kao vjernika jest Krist koji je preuzeo na sebe ljudsko stanje i smrću otkupio život. Krist je danomice prisutan među nama u euharistiji, tom izvoru povjerenja i apostolskog i misijskog pregalaštva koje nas poziva na izlazak, izići van ususret svima. Nedavna uskraćenost za euharistiju poziv je na povratak punom zajedništvu u današnjem liturgijskom zboru vjernika. Razlog za povjerenje – i to vrijedi za sve – leži u srcu: u dubini duše prebiva osnovna želja, znamo da se ne može živjeti u sumnjičavosti i nepovjerenju, nego u povjerenju prema drugima i samome životu.

Kao drugo, **obnovljena solidarnost** između pojedinaца, naroda i država također u ozbiljnoj krizi zapošljavanja. Gospodin Isus je Božja solidarnost. Općeljudsko iskustvo pokazuje da svako ljudsko biće treba druge, da nitko nije sâm sebi dovoljan: dovoljan je nevidljivi virus da rasprši iluziju da smo »nepobjedivi«. Svoju iskrenu zahvalnost upućujemo liječnicima, zdravstvenim radnicima, pripadnicima snaga reda i volonterima koji su, slijedeći Kristov primjer, pružali potporu ljudima u nevolji, posebice najslabijima. Ako je odnos sastavni dio naše naravi, tada je svako zatvaranje drugima kako bismo sebe obranili, svaki pojedinačni interes, gdje se ide tako daleko da se zarađuje na nesreći drugih, protiv osobnog dostojanstva, protiv zajednice i, u konačnici, protiv ljudskih prava. Nitko ne smije biti isključen, pa ni pri distribuciji cjepiva. Suočeni s tragedijom mnogobrojnih izbjeglica i migranata, potrebno je surađivati i nastaviti dijalog s obnašateljima vlasti kako bi se obranilo život i

dostojanstvo svake osobe. Ovaj poziv upućujemo uoči Svjetskog dana migranata i izbjeglica.

Traženje načina za suočavanje s poteškoćama u duhu solidarnosti, kao i za očuvanje i povratak normalnom životu, izraz je svijesti o tome da smo jedni s drugima blisko povezani i da dijelimo istu sudbinu. To ujedno zahtijeva konkretne oblike izražavanja, također prema stvorenome svijetu, kojemu smo pozvani posvetiti obnovljenu skrb, jer je to Božje djelo koje nam je dano kao naš zajednički dom.

Znamo da naš kontinent kroči tim putom, i mi biskupi potičemo sve napore koje se u ulaže u to da budemo na visini te zadaće, spominjući se svoje odgovornosti prema svijetu koja izvire iz kršćanskog humanizma koji je u izvorima njegove povijesti. Crkva je prisutna i poduzela je svakovrsne oblike potpore i inicijative. Ona će uvijek biti tu, vjerna Gospodnjem nalogu. U tom pogledu nadamo se mirnom rješenju u Bjelorusiji koje će se postići dijalogom i pomirenjem. Izražavano također svoju blizinu žiteljima Libanona, koji su duboko ranjeni nedavnim događajima.

Našim zajednicama želimo izraziti svoje divljenje i ljubav zbog njihova spremna odgovora u ovoj kriznoj situaciji i pozivamo ih da imaju vjeru: često su surađivali s drugim kršćanskim konfesijama i drugim religijama. Vjernicima će također trebati strpljenja i ustrajnosti da nastave svojim životima. Gospodin Isus djeluje u srcima, razbija strahove i privlači svojom ljubavlju. Ako se ponovno budemo morali suočiti s novim situacijama, možda neočekivanim budućim teškoćama, ne smijemo se bojati. Moramo biti vjerni Gospodinovi učenici.

Svima vama i ljubljenoj Europi narodâ upućujemo topli pozdrav ispunjen obiljem suosjećanja, ljubavi i molitve.

PORUKA VIJEĆA BISKUPSKIH KONFERENCIJA EUROPSKE UNIJE EUROPSKIM INSTITUCIJAMA I DRŽAVAMA ČLANICAMA

Ponovno pronaći nadu i solidarnost

Katolička crkva u Europskoj uniji, koju predstavljaju predsjednici biskupskih konferencija država članica, želi uputiti **poruku nade i poziv na solidarnost** europskim institucijama i državama članicama u ovoj krizi koja nas je zahvatila. U poruci potvrđujemo svoju predanost izgradnji Europe, koja je na našem kontinentu donijela mir i blagostanje, kao i temeljnim vrijednostima solidarnosti, slobode, nepovredivosti ljudskog dostojanstva,

demokracije, vladavine prava, jednakosti te obrane i promicanja ljudskih prava. Oci utemeljitelji Europske unije bili su uvjereni da će Europu oblikovati njezine krize. U našoj kršćanskoj vjeri u Gospodina uskrsloga imamo nadu da sve što se događa Bog može okrenuti na dobro, pa čak i ono što ne razumijemo i što se može činiti lošim, a ta je vjera konačan temelj naše nade i sveopćega bratstva. Kao Katolička Crkva u Europskoj uniji,

zajedno s ostalim sestrinskim Crkvama i crkvenim zajednicama, naviještamo i svjedočimo tu vjeru i zajedno s pripadnicima drugih vjerskih tradicija i ljudima dobre volje trudimo se graditi sveopće bratstvo iz kojeg nitko neće biti izuzet. Vjera nas poziva izići iz sebe samih i vidjeti u drugome, posebice u onima koji pate i nalaze se na margini naših ulica, brata i sestru, te da budemo spremni dati i život za njih.

Pandemija koja nas je mučila ovih posljednjih mjeseci poljuljala je mnoge naše sigurnosti i otkrila našu ranjivost i međuovisnost. Najviše su patili stariji i siromašni diljem svijeta. Na ovu krizu koja nas je iznenadila i zatekla nespremne, europske su zemlje isprva reagirale sa strahom, zatvarajući unutarnje i vanjske granice, a neke su čak odbijale dijeliti s drugim zemljama najpotrebnije medicinske potrepštine. Mnogi su od nas bili zabrinuti da se čak i sama Europska unija, kao ekonomski, politički, socijalni i kulturni projekt, našla u opasnosti. Tada smo shvatili, kao što je rekao papa Franjo, da smo u istom čamcu i da se možemo spasiti samo ako ostanemo zajedno. Obnovljenom odlučnošću Europska unija počela je ujedinjenim snagama reagirati na ovu dramatičnu situaciju. Pokazala je svoju sposobnost ponovnog otkrivanja duha otaca utemeljitelja. Nadamo se da će sredstvo za oporavak od bolesti COVID-19 i pojačan proračun Europske unije za razdoblje od 2021. do 2027. godine, koji su dogovoreni na sastanku Europskog vijeća u srpnju i o kojima Europski parlament i Vijeće trenutačno pregovaraju, biti odrazom toga duha.

Budućnost Europske unije ne ovisi samo o ekonomiji i financijama, nego i o **zajedničkom duhu i novom mentalitetu**. Ova je kriza duhovna prilika za obraćenje. Ne smijemo jednostavno posvetiti sve svoje napore vraćanju u »staru normalnost«, nego moramo iskoristiti ovu krizu da ostvarimo radikalne promjene na bolje. Ovaj nas trenutak prisiljava da preispitamo i preustrojimo postojeći model globalizacije, da zajamčimo poštovanje okoliša, otvorenost životu, pažnju obitelji, socijalnu jednakost, dostojanstvo radnikâ i prava budućih naraštaja. Papa Franjo je enciklikom *Laudato si'* pružio putokaz za oblikovanje nove civilizacije. U svojoj novoj enciklici *Fratelli tutti*, potpisanoj prije nekoliko tjedana na grobu svetoga Franje Asiškog, on poziva cijelo čovječanstvo na sveopće bratstvo i socijalno prijateljstvo, ne zaboravljajući one koji su na marginama, koji su ranjeni i pate. Načela katoličkog socijalnog nauka, uključujući ljudsko dostojanstvo, solidarnost, kao i povlašteno opredjeljenje za siromašne i održivost, mogu biti putokaz za izgradnju drukčijega modela gospodarstva i društva nakon pandemije.

Solidarnost je temeljno načelo crkvenoga socijalnog nauka i u središtu je procesa europske integracije.

Solidarnost je mnogo više od internih transfera sredstava za kohezijske politike. Treba je shvaćati kao »zajedničko djelovanje« i kao »otvorenost za integraciju svih«, posebice onih na marginama. U vezi s tim treba napomenuti da cjepivu protiv bolesti COVID-19, nakon što bude dostupno, moraju imati pristup svi, posebice najsiromašniji. Robert Schuman objasnio je da nacije ne samo da nisu samodostatne, nego bi se trebale međusobno podupirati, te da je solidarnost uvjerenje da je istinski interes svakoga pojedinog prepoznati i u praksi prihvaćati međuovisnost svih. Prema njegovu mišljenju, ujedinjena Europa predoznačuje univerzalnu solidarnost cijeloga svijeta bez razlike ili isključivosti. Zato je u Schumanovoj Deklaraciji istaknuta posebna odgovornost Europe za razvoj Afrike. U duhu tih nakan pozivamo na veću humanitarnu pomoć i suradnju u razvoju, te preusmjeravanje vojne potrošnje na zdravstvene i socijalne usluge.

Europska bi se solidarnost trebala žurno protegnuti na izbjeglice koje žive u nehumanim uvjetima u prihvatnim logorima i kojima virus ozbiljno prijeti. Solidarnost s izbjeglicama ne znači samo financiranje, nego i proporcionalno otvaranje granica Europske unije svake države članice. **Europski pakt o migracijama i azilu** koji je predstavila Europska komisija, može se smatrati korakom koji treba pažljivo vrednovati kako bi se uspostavilo zajedničku i pravednu europsku politiku o migraciji i azilu. Crkva se već izjasnila o prihvatu, razlikujući različite vrste migracija (bile one redovite ili neredovite), one koji bježe od ratova i progona od onih koji emigriraju zbog ekonomskih razloga ili razloga vezanih uz uništenje okoliša, te o potrebi da se itekako vodi računa o pitanjima vezanima uz sigurnost. Držimo, ipak, da postoje neka međunarodna pravna načela, vrijednosti i obveze koje se uvijek mora poštovati, neovisno o uvjetima u kojima se nalaze pojedine osobe. Ta su načela djelovanja i vrijednosti u temelju europskog identiteta i izviru iz kršćanskih zasada. Preporučujemo, k tome, da se olakša sigurne i legalne putove za migrante i humanitarne koridore za izbjeglice, koji će omogućiti njihov siguran dolazak u Europu, kao i njihov prihvata, zaštitu, potporu i integraciju. U tom je smislu korisno surađivati s crkvenim institucijama i privatnim udruženjima koji već djeluju na tome području. Europa ne može i ne smije okrenuti leđa onima koji dolaze iz ratnih područja ili s prostora na kojima trpe diskriminaciju ili ne mogu voditi dostojanstven život.

Ključni element za Crkvu u mnogim državama članicama tijekom pandemije jest poštivanje **slobode vjeroispovijedi**, posebice slobode okupljanja i slobodno obavljanje bogoslužja, uz puno poštivanje epidemioloških mjera. To još snažnije dolazi do izražaja ako se zna

da se karitativna djela rađaju i ukorijenjena su također u življenoj vjeri. Izražavamo svoju dobru volju za održavanje dijaloga između državnih i crkvenih vlasti, kako bismo iznašli najbolji način da se pomiri poštivanje potrebnih mjera i slobodu vjeroispovijedi i bogoštovlja.

Često se govorilo da će svijet biti drukčiji nakon ove krize. No, o nama ovisi hoće li svijet biti bolji ili gori, hoćemo li iz ove krize izaći ojačani u solidarnosti ili ne. Tijekom ovih mjeseci pandemije svjedoci smo mnogih znakova koji nas otvaraju nadi: od rada zdravstvenog osoblja, preko rada onih koji su zaduženi za njegu starijih, do gestâ suosjećanja i kreativnosti koje čine župe i crkvene zajednice. Mnogi su u ovim teškim mjesecima morali činiti značajne žrtve, odričući se susreta sa svojim najdražima i bliskosti s njima u trenucima usamljenosti i patnje, a katkad čak i smrti. U svojoj poruci *Urbi et Orbi* na Nedjelju uskrsnuća Gospodnjega, papa Franjo obratio se posebno Europi podsjetivši da »nakon Drugoga svjetskog rata ovaj se ljubljani kontinent uspio podići iz pepela zahvaljujući konkretnom duhu solidarnosti koji mu je omogućio nadići suparništva iz prošlosti«. Za Papu je žurnije nego ikad da »ta suparništva ne uhvate maha, nego da se svi prepoznaju dijelom jedne obitelji i međusobno se podupiru. Europska unija danas je suočena s epohalnim izazovom o kojem će ovisiti ne samo njezina budućnost, nego i budućnost cijeloga svijeta«.

Uvjeravamo sve one koji vode europske institucije i države članice, te pridonose njihovom radu: Crkva je na vašoj strani u našem zajedničkom opredjeljenju za izgradnju bolje budućnosti za naš kontinent i za svijet! Sve inicijative kojima se promiču vjerodostojne vrijednosti Europe mi ćemo podržati. **Nadamo se da ćemo iz ove krize uspjati izići jači**, mudriji, složniji, solidarniji, pažljiviji prema našem zajedničkom domu, kako bismo bili kontinent koji vodi cijeli svijet prema većem bratstvu, pravdi, miru i jednakosti. Prikazujemo svoje molitve za sve vas i od srca vam udjeljujemo svoj blagoslov. Neka nas Gospodin prati na našem putu u bolji svijet!

kardinal Gualtiero Bassetti
nadbiskup nadbiskupije Perugia-Città della Pieve, Italija

mons. Georg Bätzing
biskup Limburga, Njemačka

kardinal Jozef De Kesel
nadbiskup Malines-Bruxellesa, Belgija

mons. Éric Marie de Moulins d'Amieu de Beaufort
nadbiskup Reimsa, Francuska

mons. Stanisław Gądecki
nadbiskup Poznaña, Poljska

mons. Jan Graubner
nadbiskup Olomouca, Republika Češka

mons. Gintaras Linas Grušas
nadbiskup Vilnusa, Litva

kardinal Jean-Claude Hollerich, DI
nadbiskup Luksemburga, predsjednik COMECE-a

mons. Philippe Jourdan
apostolski upravitelj, Estonija

mons. Czesław Kozon
biskup Kopenhagena, Danska,
Nordijska biskupska konferencija

mons. dr. Franz Lackner, OFM
nadbiskup Salzburga, Austrija

mons. Eamon Martin
nadbiskup Armagha, Irska

kardinal Juan José Omella Omella
nadbiskup Barcelone, Španjolska

mons. José Ornelas Carvalho, SCI
nadbiskup Setúbala, Portugal

mons. Aurel Percă
nadbiskup Bukurešta, Rumunjska

mons. Christo Proykov
biskup eparhije Sveti Ivan XXIII. u Sofiji, Bugarska

mons. Želimir Puljić
zadarski nadbiskup, Hrvatska

mons. Sevastianos Rossolatos
nadbiskup Atene, Grčka

mons. Charles Jude Scicluna
nadbiskup Malte

mons. Youssef Antoine Soueif
nadbiskup Tripolija u Libanonu (maroniti), Cipar

mons. Viktors Stulpins
biskup Liepāje, Latvija

mons. Johannes H. J. van den Hende
biskup Rotterdama, Nizozemska

mons. András Veres
biskup Győra, Mađarska

mons. Stanislav Zore, OFM
ljublanski nadbiskup, Slovenija

mons. Stanislav Zvolenský
nadbiskup Bratislave, Slovačka

PRIOPĆENJA

PRIOPĆENJE S IZVANREDNOG PLENARNOG ZASJEDANJA HBK

Zagreb, 15. rujna 2020.

Članovi Hrvatske biskupske konferencije održali su izvanredno zasjedanje pod predsjedanjem predsjednika HBK zadarskog nadbiskupa mons. Želimira Puljića 15. rujna 2020. godine u Duhovnom centru *Oaza sv. Marije Krucifikse – Službenice Milosrđa* u Splitu.

Pozdravljajući nazočne na početku zasjedanja, nadbiskup Puljić posebno je pozdravio i uputio čestitke biskupima koji su u međuvremenu dobili nova imenovanja: mons. Draženu Kutleši za nadbiskupa koadjutora Splitsko-makarske nadbiskupije i apostolskog upravitelja Porečke i pulske biskupije, mons. Petru Paliću za mostarsko-duvanjskoga biskupa i apostolskog upravitelja Trebinjsko-mrkanske i Hvarske biskupije, te mons. Milanu Stipiću za križevačkoga biskupa.

U radnom dijelu zasjedanja prvo se pristupilo izboru novoga generalnog tajnika HBK, s obzirom na to da je dosadašnji generalni tajnik mons. Petar Palić

imenovan za mostarsko-duvanjskog biskupa i apostolskog upravitelja Trebinjsko-mrkanske i Hvarske biskupije. Za novoga generalnog tajnika HBK izabran je svećenik Varaždinske biskupije, docent na Hrvatskom katoličkom sveučilištu i zamjenik pročelnika Odjela za komunikologiju istoga sveučilišta dr. Krunoslav Novak.

Na zasjedanju je prihvaćen prijedlog splitsko-makarskog nadbiskupa Marina Barišića pa je dano odobrenje Hrvatske biskupske konferencije da se za novu crkvu u Prasvetištu Gospe od Otoka u Solinu može zatražiti titula *Basilica minor*.

Biskupi su se susreli i s državnim tajnikom Svete Stolice kardinalom Pietrom Parolinom koji će zarediti mons. Antu Jožića, imenovanoga nuncija u Bjelorusiji.

Tajništvo HBK

PRIOPĆENJE SA SJEDNICE UPRAVNOG VIJEĆA CENTRA ZA PROMICANJE SOCIJALNOG NAUKA CRKVE

10. srpnja 2020.

Upravno vijeće Centra za promicanje socijalnog nauka Crkve Hrvatske biskupske konferencije održalo je 4. sjednicu u petak, 10. srpnja 2020., pod predsjedanjem pročelnika Centra prof. dr. Stjepana Balobana u prostorima Hrvatske biskupske konferencije u Zagrebu.

Nakon verifikacije zapisnika s prošle sjednice, pročelnik Centra je podnio izvješće o radu u proteklom razdoblju koje je bilo obilježeno posljedicama širenja zaraze koronavirusom. Prije svega je podsjetio kako je zbog pandemije bio otkazan međunarodni simpozij *Laudato si'! Kako mijenjati stil života?* i to neposredno

prije održavanja koje je bilo predviđeno za 17. ožujka. Novi termin za održavanje simpozija je 23. rujna 2020. u dvorani *Vijenac* Nadbiskupijskog pastoralnog instituta na zagrebačkom Kaptolu. U međuvremenu se u Centru prionulo izradi Zbornika s izlaganjima s toga simpozija koji će uskoro biti dovršen i objavljen u suizdanju Centra i Kršćanske sadašnjosti.

Centar je u proteklom razdoblju ostvario plan realiziranja dviju emisija na Hrvatskom katoličkom radiju: *Blago socijalnog nauka Crkve*, koja je bila emitirana svake srijede u 9.30 sati i potom u reprizi, te *Socijalni govor*

Crkve, koja je emitirana svakoga zadnjeg utorka u mjesecu u večernjem terminu.

U međuvremenu je izrađena nova mrežna stranica Centra koju je članovima vijeća predstavila tajnica Centra dr. Dubravka Petrović Štefanac i najavila kako će uskoro biti dostupna putem interneta.

Pandemija je uzrokovala odgađanje i 6. Hrvatskog socijalnog tjedna koji će se, prema odluci biskupa Hrvatske biskupske konferencije, umjesto ove jeseni održati od 22. do 24. listopada 2021. godine.

Na sjednici je Upravno vijeće dalo načelnu suglasnost Centru da sudjeluje u Programu cjeloživotnog obrazovanja za konkretizaciju socijalne enciklike pape

Franje *Laudato si'* čiji će nositelj biti Hrvatsko katoličko sveučilište u suorganizaciji s Katedrom socijalnog nauka Crkve KBF-a Sveučilišta u Zagrebu i Centrom za promicanje socijalnog nauka Crkve HBK.

Budući da je papa Franjo proglasio posebnu godinu *Laudato si'* u razdoblju od 24. svibnja 2020. do 24. svibnja 2021. godine, članovi Vijeća su razmatrali mogućnosti i dali poticaje da se i kod nas u Hrvatskoj izrade konkretni programi kako bi se ova godina i u našoj Crkvi obilježila na što konkretniji način.

Tiskovni ured HBK

PRIOPĆENJE SA SJEDNICE VIJEĆA HBK ZA ŽIVOT I OBITELJ TE SASTANKA NAD/BISKUPIJSKIH POVJERENIKA ZA OBITELJSKI PASTORAL

Pandemija bolesti COVID-19 kao milosno vrijeme za obiteljski pastoral

Zagreb, 9. listopada 2020.

Sjednica Vijeća Hrvatske biskupske konferencije za život i obitelj održana je u srijedu 7. listopada 2020. godine, a u četvrtak 8. listopada održan je sastanak nad/biskupijskih povjerenika za obiteljski pastoral. Tim je susretima u prostorima HBK u Zagrebu predsjedao mons. Mate Uzinić, dubrovački biskup i predsjednik toga Vijeća. Uobičajeno je da se članovi Vijeća i povjerenici susreću zajedno, ali su se zbog epidemioloških mjera ovaj put susreli zasebno.

Vijećnici i povjerenici obaviješteni su o ostvarenju zaključaka prethodnih sjednica, kao i o aktualnostima u Crkvi i društvu koje se tiču života, braka i obitelji, s posebnim naglaskom na inicijative i smjernice pape Franje te vatikanskog Dikasterija za laike, obitelj i život. U kontekstu važnosti za pastoral braka i obitelji, ukratko su predstavljani i najnoviji crkveni dokumenti: *Samaritanus bonus* Kongregacije za nauk vjere i enciklika *Fratelli tutti* pape Franje.

Osvrnuli su se i na aktualnu situaciju vezanu za udomljavanje i posvajanje djece, kao i udomljavanje starijih osoba. Polazeći od primjera Isusa Krista i učiteljstva Crkve te međunarodnih konvencija, vijećnici i povjerenici izrazili su žaljenje što dobrobit djeteta i starijih osoba nije potpuni prioritet svih koji su uključeni u te procese, a osobito onih koji donose sudbonosne odluke o njihovoj budućnosti. Stoga smatraju da bi te odluke trebale biti isključivo u najboljem interesu djece i starijih osoba,

a nipošto da budu uvjetovane nekim drugim interesima ili ideologijama. Zaključeno je kako bi u Crkvi i u društvu trebalo poticati kulturu udomljavanja djece i starijih osoba, a osobito među cjelovitim vjerničkim obiteljima, jer bi to bio istinski pokazatelj vjerodostojne kršćanske solidarnosti i ljubavi. Pozdravili su već postojeće primjere dobrih praksi kao i projekte usmjerene osnaživanju i potpori udomitelja i njihovih obitelji. Upozorili su kako treba dobro paziti da se institut udomljavanja ni na koji način ne bi zloupotrebjavao.

Glavni razlog sazivanja obaju susreta bio je razmotriti i raspraviti izazove i mogućnosti pastoralne braka i obitelji u kontekstu pandemije bolesti COVID-19. Zaključeno je kako se to vrijeme može shvatiti i kao milosno vrijeme jer se ponovno otkrila uloga obitelji kao *kućne Crkve*. Ali uočeno je i da su se obitelji susrele s brojnim izazovima uvjetovanim, primjerice, manjkom komunikacije s Bogom i jednih s drugima. To je dovelo do različitih problema, uključujući i povećanu pojavnost nasilja u obitelji. Kao odgovor na to, crkvena bračna i obiteljska savjetovaništa u Hrvatskoj ponudila su pomoć obiteljima kako bi se ti izazovi i problemi nadvladali. Istaknuto je kako je cijela situacija potaknula pastoralnu kreativnost koja se očitavala na različite načine, često i uz pomoć suvremene tehnologije i medija, koji iako ne mogu nadomjestiti osobni susret, mogu poslužiti kao privremena pomoć i potpora. Razmotreni su i

mogući sadržaji koji bi se mogli ponuditi obiteljima u praćenju i življenju liturgijske godine, a osobito u intenzivnijim razdobljima poput došašća i korizme.

S obzirom na epidemiološka ograničenja promišljalo se i o aktualnom ciklusu obiteljskog pastoralna posvećenom starijim osobama, međugeneracijskoj solidarnosti te poslanju djedova i baka. Uviđajući brojne pozitivne plodove inicijative Vijeća *Zagrlimo starije pjesmom*, zaključeno je kako tu inicijativu treba nastaviti promicati i širiti. Predstavljen je i nacrt katehetskog materijala *Osmišljena starost* te je zaključeno kako će biti nadahnjujući i vrlo korisno sredstvo za razvoj pastoralna starijih osoba kao integralnoga dijela obiteljskog pastoralna. Taj će se učinak, zasigurno, još dodatno pojačati

emitiranjem istoimenih radioemisija na Hrvatskom katoličkom radiju i Radio Mariji. Na taj način bit će zahvaćena šira vjernička populacija, do koje ne bi bilo moguće doprijeti samo organizacijom susreta za i sa starijim osobama, koji su k tome još i upitni zbog neizvjesne epidemiološke situacije.

Naposljetku, dogovorene su zajedničke aktivnosti u pastoralnoj godini 2020./2021. uzimajući u obzir i alternativne mogućnosti poput *online* sjednica i webinaru uz Dan života 2021. godine. Usuglašeno je i da se u 2021. nastavi s velikom molitvenom devetnicom *Hrvatska moli za život*.

Tiskovni ured HBK

PRIOPĆENJE S REDOVITE SJEDNICE VIJEĆA HBK ZA NAUK VJERE

20. studenoga 2020.

Redovita sjednica Vijeća HBK za nauk vjere pod predsjedanjem predsjednika sisačkog biskupa mons. dr. sc. Vlade Košića, održana je u petak 20. studenoga u sjedištu Hrvatske biskupske konferencije u Zagrebu. Sjednici su, uz predsjednika mons. Košića, nazočili prof. dr. sc. Željko Tanjić, prof. dr. sc. Mladen Parlov, prof. dr. sc. Tonči Matulić, prof. dr. sc. Mijo Nikić i doc. dr. sc. s. Valerija Kovač.

Članovi su prvo iznijeli osvrt na prihvaćenost dokumenta *Karizmatički pokret i obnova u Duhu u Katoličkoj Crkvi. Fenomenološka analiza i pastoralne smjernice Crkve*, koji je Vijeće objavilo 24. lipnja 2020. godine.

Razgovarali su i o novijim dokumentima Međunarodne teološke komisije i njihovu prijevodu na hrvatski jezik.

Potom su odredili nove radne teme u skladu s nekim aktualnim vjerskim pitanjima. Konačno, nakon što je Vijeće 24. lipnja objavilo *Priopćenje o vremenu pandemije bolesti COVID-19*, na sjednici je dogovoreno da će se pripremiti dokument s teološko-duhovnim tumačenjem trenutačne krize zbog koronavirusa, koja dotiče najdublja duhovna i egzistencijalna pitanja.

Vijeće HBK za nauk vjere

IMENOVANJA

MONS. DRAŽEN KUTLEŠA IMENOVAN NADBISKUPOM KOADJUTOROM SPLITSKO-MAKARSKE NADBISKUPIJE I APOSTOLSKIM UPRAVITELJEM POREČKE I PULSKE BISKUPIJE

Apostolska nuncijatura u Republici Hrvatskoj objavila je u subotu 11. srpnja 2020. godine da je papa Franjo imenovao nadbiskupom koadjutorom Splitsko-makarske nadbiskupije mons. Dražena Kutlešu, dotadašnjeg biskupa porečkog i pulskog.

U službu je svečano uveden u četvrtak 3. rujna 2020. godine, tijekom svečane Večernje molitve u splitskoj katedrali sv. Dujma. Istoga dana, 3. rujna 2020., papa Franjo imenovao je mons. Kutlešu apostolskim upraviteljem Porečke i Pulske biskupije.

Biskup Dražen Kutleša rođen je 25. rujna 1968. godine u Tomislavgradu u Bosni i Hercegovini. Nakon završenog sjemeništa u Dubrovniku, nastavlja studij filozofije i teologije u Bogoslovnom sjemeništu u Sarajevu. Za svećenika je zaređen 29. lipnja 1993. za Mostarsko-duvanjsku biskupiju. Godine 1994. postigao je bakalaureat pri teološkom fakultetu u Zagrebu, a 2001. na Papinskom sveučilištu *Urbanianumu* postigao

je doktorat iz kanonskoga prava. Od 1993. do 1995. bio je župni vikar u mostarskoj katedrali. Od 1998. do 2006. mons. Kutleša obavljao je sljedeće službe: župni upravitelj u Grudama, docent kanonskog prava na Teološkom institutu u Mostaru, vicekancelar u biskupskoj kuriji, član zbora konzultora i prezbiterskoga vijeća, član Komisije *Iustitia et pax* Biskupske konferencije BiH. Od 2006. djelatnik je Kongregacije za biskupe. Od 2011. suradnik je Kongregacija za kauze svetih i disciplinu sakramenata. Autor je nekoliko publikacija i surađuje u katoličkom mjesečniku *Crkva na kamenu*.

Za porečkog i pulskog biskupa koadjutora imenovao ga je papa Benedikt XVI. 17. listopada 2011. godine. Za biskupa je zaređen u porečkoj katedrali 10. prosinca 2011. godine.

Član je Stalnog vijeća HBK, predsjednik Biskupske komisije HBK za odnose s državom i Pravne komisije HBK. Govori talijanski, njemački i engleski jezik.

MONS. PETAR PALIĆ IMENOVAN MOSTARSKO-DUVANJSKIM BISKUPOM I APOSTOLSKIM UPRAVITELJEM TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE I APOSTOLSKIM UPRAVITELJEM HVARSKOJE BISKUPIJE

Apostolska nuncijatura u Republici Hrvatskoj objavila je u subotu 11. srpnja 2020. godine da je papa Franjo imenovao za mostarsko-duvanjskog biskupa i apostolskog upravitelja Trebinjsko-mrkanske biskupije mons. Petra Palića, dotadašnjega hvarskog biskupa i generalnog tajnika Hrvatske biskupske konferencije.

U službu je svečano uveden tijekom misnoga slavlja ispred mostarske prvostolnice Marije Majke Crkve u ponedjeljak 14. rujna 2020. godine, na blagdan Uzvišenja Svetoga Križa. Istoga dana, 14. rujna 2020., papa Franjo imenovao ga je apostolskim upraviteljem Hvarske biskupije.

Biskup Petar Palić podrijetlom je iz Janjeva, najstarije hrvatske dijasporne na Kosovu. Rođen je 3. srpnja 1972. u Prištini, tadašnjoj Skopsko-prizrenskoj biskupiji. Nakon osnovne škole pohađao je klasičnu gimnaziju u Skoplju i Subotici te od 1990. do 1995. godine Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Za svećenika Dubrovačke biskupije zaređen je 1. lipnja 1996. godine. U listopadu 2005. godine upisao je poslijediplomski studij na Teološkom fakultetu *Karl-Franzens* Sveučilišta u Grazu, na kojem je postigao doktorat iz teologije 2009. godine.

U Dubrovačkoj biskupiji obnašao je sljedeće službe: od 1996. do 2005. službu predstojnika Katehetskog ureda; od 1998. do 2005. službu osobnog tajnika dubrovačkog biskupa; od 1999. do 2017. službu ravnatelja Ustanove za uzdržavanje klera i drugih crkvenih službenika. Od 2005. do 2008. upravljao je župom Dobl u biskupiji Graz-Seckau, u Austrija. Godine 2009. imenovan je biskupskim vikarom za pastoral, a od 2011. do 2017. obnašao je službu generalnog vikara Dubrovačke biskupije. Godine 2003. bio je predsjednik Središnjeg odbora za pripremu posjeta Svetog Oca Ivana Pavla II. Dubrovniku i predsjednik Organizacijskog odbora Susreta hrvatske

katoličke mladeži u Dubrovniku 2014. godine. Predstojnik je Stolnog Kaptola sv. Marije u Dubrovniku, a bio je i član Vijeća HBK za katehizaciju i novu evangelizaciju.

Na izvanrednom zasjedanju Hrvatske biskupske konferencije 25. siječnja 2017. izabran je za generalnoga tajnika Hrvatske biskupske konferencije. Papa Franjo imenovao ga je hvarskim biskupom 9. ožujka 2018. godine, a za biskupa je zaređen 30. travnja iste godine u hvarskoj katedrali. Predsjednik je Odbora HBK za sredstva društvenih komunikacija. Govori njemački i talijanski jezik, služi se engleskim, ruskim i makedonskim jezikom.

MONS. MILAN STIPIĆ IMENOVAN BISKUPOM KRIŽEVAČKE EPARHIJE

Apostolska nuncijatura u Republici Hrvatskoj objavila je da je papa Franjo na blagdan Rođenja Blažene Djevice Marije, u utorak 8. rujna 2020. godine, imenovao Milana Stipića biskupom Križevačke eparhije koji je do imenovanja bio apostolski upravitelj te grkokatoličke biskupije.

Mons. Milan Stipić zaređen je za biskupa u subotu 17. listopada 2020. godine tijekom euharistijskoga slavlja pored grkokatoličke katedrale Presvete Trojice u Križevcima. Glavni biskup rukopolagatelj bio je umirovljeni križevački vladika Nikola Kekić, a surukopolagatelji zagrebački nadbiskup i metropolit kardinal Josip Bozanić te apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj nadbiskup Giorgio Lingua.

Mons. Milan Stipić rođen je 28. prosinca 1978. u Bosanskom Novom u Bosni i Hercegovini, u obitelji Vladislava i Vesne, rođ. Oljača. Djetinjstvo je proveo u Lipiku gdje je i kršten. Osnovnu školu pohađao je u Lipiku, te zbog ratnih zbivanja u Zagrebu i u Čazmi.

Nakon osnovne škole, 1993. godine upisao se u Nadbiskupsku klasičnu gimnaziju u Zagrebu i započeo

svećeničku formaciju u Međubiskupijskom dječaćkom sjemeništu.

Godine 1997. ušao je u Grkokatoličko sjemenište Križevačke eparhije te je studirao na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Uz redovni studij aktivno se bavio crkvenom glazbom istočnog obreda.

Za đakona je rukopoložen 8. studenoga 2002. u konkatedrali sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu. Svećeničko rukopoloženje primio je 18. listopada 2003. u grkokatoličkoj katedrali Presvete Trojice u Križevcima. Iste godine započeo je službu župnika u grkokatoličkim župama Kašt i Radatovići u Žumberačkom dekanatu.

Godine 2007. dobio je naslov protojereja i preuzeo pastoralnu skrb za grkokatolike u Dalmaciji. Od 2012. do 2019. bio je župnik u Jastrebarskom.

Papa Franjo imenovao ga je 18. ožujka 2019. apostolskim upraviteljem *sede vacante* (dok je biskupska stolica upražnjena) Križevačke eparhije. Osim hrvatskoga, govori ruski, ukrajinski i engleski jezik.

DOC. DR. SC. KRUNOSLAV NOVAK IMENOVAN GENERALNIM TAJNIKOM HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE

Doc. dr. sc. Krunoslav Novak, svećenik Varaždinske biskupije, izabran je za novoga generalnog tajnika Hrvatske biskupske konferencije na izvanrednom zasjedanju HBK koje je održano u Splitu u utorak 15. rujna 2020. godine, u Duhovnom centru *Oaza sv. Marije Krucifikse – Službenice Milosrđa*.

Krunoslav Novak rođen je 15. studenoga 1974. u Čakovcu. Osnovnu školu završio je u Selnici, a 1989.

godine ulazi u Dječaćko sjemenište na Šalati u Zagrebu gdje je 1993. godine maturirao u Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji s pravom javnosti. Iste godine upisuje se na Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Nadbiskupsko bogoslovno sjemenište, te je 1998. godine diplomirao kao svećenički kandidat Varaždinske biskupije. Za đakona je zaređen u varaždinskoj katedrali 27. rujna 1998., a za prezbitera Varaždinske

biskupije 27. lipnja 1999. godine po rukama biskupa mons. Marka Culeja.

Od 1999. do 2000. godine bio je župni vikar u Župi Presvetog Trojstva u Nedelišću i vjeroučitelj u Osnovnoj školi Nedelišće. Godine 2000. imenovan je upraviteljem Župe sv. Marije Magdalene u Knegincu, gdje ostaje do 2002. godine. U to vrijeme aktivno surađuje u biskupijskim projektima pastora mladih, te je inicijator i organizator 1. i 2. križnog puta mladih Varaždinske biskupije.

U jesen 2002. godine varaždinski biskup šalje ga na studij komunikacijskih znanosti na Papinsko salezijansko sveučilište u Rimu, gdje je 2005. stekao magisterij iz područja znanosti društvenih komunikacija s magistrarskim radom o temi *Il ritratto del santo contemporaneo secondo la Lux Vide: Fiction agiografica di Don Bosco, Maria Goretti, Padre Pio, Papa Giovanni XXIII, Madre Teresa* (Portret suvremenog sveca u interpretaciji produkcijske kuće Lux Vide. Hagiografski TV-serijali o don Boscu, Mariji Goretti, ocu Piju, papi Ivanu XXIII., Majci Tereziji). Mentor rada bio je profesor Tadeusz Lewicki, SDB.

Iste godine vraća se u Varaždinsku biskupiju i radi na pokretanju Ureda za pastoral u medijima Varaždinske biskupije, te isti ured vodi do 2008. godine. U tom razdoblju pojačava suradnju s mjesnim medijima, sa suradnicima proizvodi dvije televizijske emisije za Varaždinsku televiziju u kojima je urednik i voditelj, kolumnist je tjedne tiskovine *Varaždinske vijesti*, te surađuje s katoličkim medijima. Sudjeluje u biskupijskom projektu formacije animatora mladih s Uredom za pastoral mladih, te u izradi katehetskih materijala (tiskanih i audiovizualnih) koji prate žive vjerničke krugove posebice u suradnji s Uredom za pastoral duhovnih zvanja i Uredom za misijski pastoral. Sudjeluje u projektu *Mladi za mlade*. Posebno se posvećuje formaciji animatora s naglaskom na njihovim komunikacijskim i medijskim kompetencijama. Redovito služi svete mise i propovijeda u varaždinskoj katedrali.

Godine 2008. varaždinski biskup mons. Josip Mrzljak upućuje ga ponovno u Rim na doktorski studij na Fakultet znanosti društvenih komunikacija Papinskog salezijanskog sveučilišta, koji završava 2012. godine obranom doktorske disertacije pod mentorstvom profesora Franca Levera, SDB, o temi *Identità religiosa dei giovani. Comunicazione massmediale e interpersonale: quali fattori di influenza nella costruzione di identità. Una ricerca sui giovani delle scuole superiori nella diocesi di Varaždin in Croazia* (Religiozni identitet mladih. Medijska i interpersonalna komunikacija kao čimbenici koji utječu na izgradnju identiteta. Istraživanje o mladima Varaždinske biskupije u Hrvatskoj).

U vrijeme studija u Rimu bio je pitomac Papinskoga hrvatskog zavoda sv. Jeronima.

Od početka doktorskog studija 2008. godine pa do danas, redovito o Božiću i Uskrsu te tijekom ljetnih mjeseci pastoralno pomaže u Župi Naše Gospe Kraljice Hrvata u Torontu u Kanadi.

Od 2013. godine kao poslijedoktorand počinje predavati predmete vezane uz medije i komunikaciju na Hrvatskom katoličkom sveučilištu, te sudjeluje u pokretanju Odjela za komunikologiju. Uz znanstveno-nastavne aktivnosti uključuje se i u pastoralne aktivnosti na HKS-u te pokreće studentski pjevački zbor i studentima je na raspolaganju i kao svećenik i kao nastavnik.

Godine 2017. izabran je u znanstveno-nastavno zvanje docent u interdisciplinarnom području znanosti teologija i komunikacijske i informacijske znanosti, te predaje predmete: *Uvod u komunikologiju, Televizijsko novinarstvo, Televizijska produkcija, Fotonovinarstvo, Semiotika u medijima te Slika i film kao povijesni izvor*. Godine 2020. imenovan je zamjenikom pročelnika Odjela za komunikologiju.

Od 2013. – 2017. bio je član drugog saziva Senata Hrvatskoga katoličkog sveučilišta. Od 2017. do danas član je Etičkoga povjerenstva KBC-a *Sestre milosrdnice* u Zagrebu.

Od 2014. – 2019. bio je član Prezbiterskoga vijeća Varaždinske biskupije. Od 2014. vodi pastoralu brigu za hrvatsku zajednicu u Mariboru u Sloveniji, a 2016. godine imenovan je ravnateljem Hrvatske katoličke misije bl. Alojzije Stepinac u Mariboru.

Od 2007. – 2010. član je Odbora Hrvatske biskupske konferencije za sredstva društvenih komunikacija. Od 2014. do danas član je Vijeća Hrvatske biskupske konferencije za katehizaciju i novu evangelizaciju.

Kao predstavnik Hrvatske biskupske konferencije sudjelovao je na više susreta glasnogovornika i voditelja medijskih ureda europskih biskupskih konferencija u organizaciji CCEE-a (Rim 2010., Glasgow 2016., Sofia 2017., Rim 2019.).

Član je Središnjeg odbora i Odbora za medije za organizaciju Susreta Hrvatske katoličke mladeži koji se trebao održati u Zagrebu u svibnju 2020. godine, ali je zbog pandemije bolesti COVID-19 odgođen.

Sudjelovao je na više domaćih i međunarodnih znanstvenih i stručnih skupova, objavio znanstvene i stručne članke, recenzent je članaka u teološkim i komunikološkim časopisima i drugim publikacijama. Sudjeluje na tribinama, održava stručna predavanja i formativne susrete svećenicima, đakonima i bogoslovima, redovnicama, vjeroučiteljima i drugim vjernicima laicima u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Vojvodini i Kanadi, te je održavao duhovne obnove studentima, bogoslovima te vjernicima laicima u župnim zajednicama.

Autor je dva dokumentarna filma s misijskom tematikom *Madrecitas, Službenice milosrđa, misionarke u Ekvadoru* i *Lica puna nade*, te više dokumentarno-pupisnih reportaža. Bio je stručni savjetnik u produkciji filma *Stepinac – Kardinal i njegova savjest*. Fotografijama

je opremio i grafički uredio više knjiga, napose u suradnji s Papinskim hrvatskim zavodom svetoga Jeronima u Rimu, Nacionalnom upravom Papinskih misijskih djela u Republici Hrvatskoj i Postulaturom bl. Alojzija Stepinca.

MONS. ANTE JOZIĆ IMENOVAN APOSTOLSKIM NUNCIJEM U BJELORUSIJI I ZAREĐEN ZA NADBISKUPA

Mons. Ante Jozić zaređen je za naslovnoga nadbiskupa Cisse u srijedu 16. rujna 2020. godine u novoj župnoj crkvi Svete obitelji Gospina prasnvetišta u Solinu. Zaređio ga je državni tajnik Svete Stolice kardinal Pietro Parolin, a suzareditelji su bili splitsko-makarski nadbiskup i metropolit Marin Barišić i nadbiskup koadjutor splitsko-makarski Dražen Kutleša.

Poslije ređenja mons. Jozić preuzeo je službu apostolskog nuncija u Bjelorusiji na koju ga je imenovao papa Franjo 21. svibnja 2020. godine.

Mons. Ante Jozić, sin Luke i Ane r. Dukić, rođen je 16. siječnja 1967. u Trilju, u Splitsko-dalmatinskoj nadbiskupiji, kao osmo od dvanaestero djece od kojih je jedanaestero živih. Osnovnu školu (1973. – 1981.) završio je u rodnom Trilju, a kao sjemeništarac klasičnu gimnaziju (1981. – 1985.) u Nadbiskupskom sjemeništu u Splitu. Filozofsko-teološki studij (1985. – 1992.) pohađao je na Teologiji u Splitu gdje je i diplomirao 5. lipnja 1992. godine. Vojni rok je služio u Trebinju (BiH).

Za svećenika je zaređen 28. lipnja 1992. godine. Službovao je kao župni vikar u župi sv. Marka evanđeliste

u Makarskoj (1992. – 1995.). Papinsku crkvenu akademiju pohađao je od 1995. do 1999. godine. Doktorirao je 28. lipnja 1999. iz obaju prava na Papinskom lateranskom sveučilištu u Rimu o temi *Konkordatska djelatnost između Svete Stolice i Republike Hrvatske (Povijesno-pravni razvoj bilateralnih odnosa i sklapanje konkordatskih ugovora)*, *L'attività concordataria tra la Santa Sede e la Repubblica di Croazia – Evoluzione storico-giuridica dei rapporti bilaterali e stipula degli Accordi concordatari*. Prvo je obavljao službu tajnika u Apostolskoj nuncijaturi u Indiji (1999. – 2003.), a zatim savjetnika pri Predstavništvu Svete Stolice u Ruskoj Federaciji (2003. – 2009.). U lipnju 2009. povjerena mu je nova služba voditelja Studijske misije Svete Stolice u Hong Kongu za Crkvu u Kini, gdje je ostao sve do ožujka 2019. Papa Franjo imenovao ga je naslovnim nadbiskupom Cisse i apostolskim nuncijem 2. veljače 2019. godine. Zbog teške prometne nesreće 7. travnja 2019. odgođeno je njegovo biskupsko ređenje najavljeno tada za 1. svibnja 2019. godine, a pandemija koronavirusa odgodila je ređenje najavljeno za ožujak 2020. u Vatikanu.

MONS. MATE UZINIĆ IMENOVAN NADBISKUPOM KOADJUTOROM RIJEČKE NADBISKUPIJE I APOSTOLSKIM UPRAVITELJEM DUBROVAČKE BISKUPIJE

Papa Franjo imenovao je dotadašnjega dubrovačkog biskupa Matu Uzinića nadbiskupom koadjutorom Riječke nadbiskupije, priopćila je Apostolska nuncijatura u Republici Hrvatskoj u srijedu 4. studenoga 2020. godine.

U službu je svečano uveden u srijedu 16. prosinca 2020. godine tijekom svečane euharistije u riječkoj katedrali sv. Vida. Istoga dana, 16. prosinca 2020., papa Franjo imenovao je mons. Uzinića apostolskim upraviteljem Dubrovačke biskupije.

Biskup Mate Uzinić rođen je 17. rujna 1967. u Dubravi u Splitsko-makarskoj nadbiskupiji. Osnovnu školu pohađao je u rodnome mjestu, a gimnaziju

u Nadbiskupskom sjemeništu u Splitu. Od 1986. do 1993. studirao je teologiju na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu. Akademski stupanj bakalaureata postigao je 1993. godine. Od 1992. do 1993. pastoralno je djelovao kao đakon u župi u Trilju. Za svećenika Splitsko-makarske nadbiskupije zaređen je 27. lipnja 1993. u Splitu.

Nakon ređenja obnašao je pastoralnu službu župnog vikara u župi Omiš (1993. – 1995.) i župnika u župi Otrić-Struge (1995. – 1996.). Godine 1996. odlazi na studij u Rimu na Papinsko lateransko sveučilište gdje 2000. postiže licencijat iz crkvenog i civilnog prava. Po

povratku u Split od 2000. do 2002. obnaša službu sudskog vikara i suca na Crkvenom interdijecezanskom sudu I. stupnja u Splitu i ujedno pastoralnog suradnika u župi Strožanac-Podstrana. Od 2001. rektor je Centralnoga bogoslovnog sjemeništa u Splitu. Od 2002. godine član je Prezbiterskog vijeća Splitsko-makarske nadbiskupije, a od 2004. Vijeća Hrvatske biskupske konferencije za sjemeništa i duhovna zvanja.

Dubrovačkim biskupom imenovao ga je papa Benedikt XVI. na blagdan sv. Franje Saleškog 24. siječnja 2011. godine, a za biskupa je zaređen na svetkovinu sv. Josipa 19. ožujka 2011. u katedrali Gospe Velike u Dubrovniku.

U Hrvatskoj biskupskoj konferenciji obnašao je službe predsjednika Vijeća HBK za ustanove posvećenog života i družbe apostolskog života (20. 10. 2011. – 13. 10. 2016.), člana Biskupske komisije HBK za odnose s državom (23. 1. 2012. – 12. 11. 2015.), predsjednika Pravne komisije HBK (31. 3. 2011. – 15. 11. 2012.), člana Pravne komisije HBK (15. 11. 2012. – 13. 10. 2016.), predsjednika Biskupske komisije za Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima (2019./2020.), člana mješovite komisije HBK i HKVRP od 15. 11. 2012., od 10. 11. 2015. predsjednik je Vijeća HBK za život i obitelj, a od 9. rujna 2020. predsjednik je Povjerenstva HBK za zaštitu maloljetnika i ranjivih osoba.

DON IVAN ŠTIRONJA IMENOVAN KOTORSKIM BISKUPOM

Apostolska nuncijatura u Bosni i Hercegovini priopćila je u utorak 22. prosinca 2020. godine da je papa Franjo prihvatio odreknuce mons. Ilije Janjića od pastoralnog vodstva Kotorske biskupije, koje je podnio zbog navršene dobne granice, te imenovao novim kotorskim biskupom don Ivana Štironju, svećenika Trebinjsko-mrkanske biskupije, trenutačno na službi župnika u Studencima i rektora svetišta Presvetog Srca Isusova u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji.

Mons. Ivan Štironja rođen je 10. svibnja 1960. u Pješivcu, tadašnja župa Prenj, danas Aladinići, u Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji, u obitelji od desetero djece. Otac Stojan i majka Anica, rođena Bošković, imali su tri sina i sedam kćeri – od kojih je jedna preminula još kao beba.

Mons. Štironja je osnovnu školu polazio na Pileti, u Crnićima (1967. – 1975.), gimnaziju u Dubrovačkom sjemeništu kod isusovaca (1975. – 1979.), vojnu obvezu je služio na Visu i u Šibeniku (1979. – 1980.), a bogoslovni studij pohađao na Visokoj filozofsko-teološkoj školi u Sarajevu (1980. – 1986.).

Za svećenika Trebinjsko-mrkanske biskupije zaređio ga je biskup Pavao Žanić u mostarskoj katedrali 29. lipnja 1986. Službovao je kao župni vikar u Dračevu (1986. – 1987.).

Kao mladomisnik don Ivan se javio u misije. Pripremao se pola godine u Londonu za afričke misije i učio engleski jezik (1988.). Misijsku je djelatnost obavljao u župi Kaning'ombe u biskupiji Iringi u Tanzaniji (1988. – 1992.). Biskup Žanić ga je pozvao iz misija i poslao u hrvatsku župu u Oakville, biskupija Hamilton u Kanadi, gdje je djelovao tri i pol godine (1993. – 1996.). Uz

redoviti pastoralni i liturgijski život u župi, uređivao je župni bilten i svakog tjedna govorio na radiju Torontu hrvatskim vjernicima.

Žanićev nasljednik biskup Ratko Perić poslao ga je na studij liturgije u Padovu, gdje je na *Istituto di liturgia pastorale* pohađao dvije godine liturgijske predmete i položio potrebne ispite. Ujedno je pastoralno skrbio za Hrvate u Padovi i Milanu. Biskup ga je pozvao u Mostar za župnika katedrale (1998. – 2002.), a zatim ga je imenovao biskupskim vikarom za pastoral (2002. – 2011.).

Kongregacija za evangelizaciju naroda imenovala ga je 1. ožujka 2011. nacionalnim ravnateljem Papinskih misijskih djela Bosne i Hercegovine. Na toj je službi ostao do rujna 2016. godine, a od listopada 2016. do danas na službi je župnika i upravitelja Svetišta Presvetoga Srca Isusova u Studencima. Član je raznih tijela pri BK BiH.

Osim spomenutih službi bio je član Prezbiterskoga vijeća, Zbora savjetnika, Nadzornoga vijeća Biskupijskoga Caritasa, predsjednik Svećeničke uzajamnosti, povjerenik za mladež, povjerenik za duhovna zvanja.

U *Crkvi na kamenu* vodio je iz mjeseca u mjesec liturgijsku rubriku *Liturgija i život*, te potom misijsku rubriku *Za evangelizaciju naroda*. Biskup ga je imenovao dijecezanskim ravnateljem misijskih djela u prosincu 1999. godine. Pokazao se odgovornim promicateljem raznih inicijativa u korist općih misija i posebice hrvatskih misionara. Pisao je u *Radosnoj vijesti*, glasilu Papinskih misijskih djela za područja Biskupskih konferencija Bosne i Hercegovine i Hrvatske.

Služi se, osim hrvatskoga, engleskim, talijanskim i afričkim swahili jezikom.

VIJESTI

SIMPOZIJ LAUDATO SI'! KAKO MIJENJATI STIL ŽIVOTA? CENTRA ZA PROMICANJE SOCIJALNOG NAUKA CRKVE HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE

Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve Hrvatske biskupske konferencije organizirao je 23. rujna 2020. godine međunarodni simpozij u obliku webinaru *Laudato si'! Kako mijenjati stil života?*.

Simpozij je trebao biti održan 17. ožujka 2020. godine, ali je odgođen zbog epidemiološke situacije uzrokovane zarazom koronavirusa. U međuvremenu, pročelnik Centra prof. dr. sc. Stjepan Baloban prikupio je predavanja koja su trebala biti održana u ožujku, kao i priloge za okrugli stol, te je sve objavljeno u zasebnoj knjizi.

Na početku webinaru sudionike su pozdravili predsjednik HBK mons. Želimir Puljić i predsjednik Upravnog vijeća Centra mons. Đuro Hranić.

»Vjerujem da će i naš današnji skup te ova publikacija naših predavača i sudionika okrugloga stola pridonijeti popularizaciji sadržaja enciklike *Laudato si'*, da će pridonijeti našem rastu u svijesti o teocentričnosti antropocentrične stvorene stvarnosti, našoj zajedničkoj odgovornosti jednih za druge, te za prekrasan vrt koji nam je darovan kao ugodno mjesto našega skladnog suživota i stvaralaštva«, rekao je mons. Hranić, upozorivši kako je enciklika *Laudato si'* u javnosti »ostala pomalo nezapažena«.

Usljedila je uvodna riječ prof. Balobana koji je istaknuo kako je »misao vodilja u organiziranju ovoga međunarodnoga simpozija« bila »sa što više stručnjaka iz civilnog i crkvenog područja ući u dijalog o 'našoj zajedničkoj kući'«.

»Poruka ovoga simpozija može se sažeti u dio naslova: Kako mijenjati stil života? U teorijskom vidu to zahtijeva promjene u načinu razmišljanja koje će – postupno – u praktičnom vidu uroditi konkretnim promjenama u načinu svakodnevnog života«, dodao je.

Zatim su održana dva niza predavanja koji su zaključeni raspravama.

Prvo predavanje održao je akademik Mirko Orlić o temi *Klimatska kriza: činjenice i posljedice*. Usljedilo je predavanje *Gospodarski rast i energija: izvori i korištenje energije* prof. dr. sc. Igora Dekanića. Potom je dr. sc. Đurica Pardon održao predavanje o temi *Mudrost biblijskih izvještaja – Okoliš je zajedničko dobro, baština cijeloga čovječanstva i odgovornost svih* (LS 95). Sljedeće predavanje održao je dr. sc. Odilon-Gbènoukpo Singbo. Tema je bila *Vidljiva i nevidljiva moć tehnologije očitovana u tehnokratskoj paradigmi*. Posljednje predavanje prvoga dijela održao je doc. dr. sc. Roman Globokar, koji je iz Slovenije govorio o temi *Kritika antropocentrizma u enciklici »Laudato si'«*.

Drugi niz predavanja započeo je prof. dr. sc. Valerije Vrček predavanjem o temi *Kemikalizacija životnoga prostora*. Zatim je prof. Slaven Dobrović održao predavanje *Kako odgovoran pristup pitanju otpada mijenja stil života građana?* O temi *Cjelovita ekologija pape Franje – ključ za očuvanje zajedničkog doma* izlagao je prof. dr. sc. Volodymyr Šeremeta, koji se javio iz Ukrajine. Posljednje izlaganje na simpoziju održala je doc. dr. sc. Marijana Kompes, naslovljeno *Putovi dijaloga za izlaz iz spirale samouništenja*.

U trećem dijelu simpozija održan je okrugli stol s naslovom *Briga za zajednički dom: crkveno-civilni doprinos*. Uvodno izlaganje *Težiti novom stilu života: ekološko obraćanje i ekološki odgoj na svim razinama* održala je Valentina Šipuš, mag. Sudjelovali su dr. sc. Miriam Mary Brgles, Tihana Mojsinović, prof., prof. dr. sc. Volodymyr Šeremeta, dr. sc. Zlatko Milanović i Josipa Juričev-Sudac, mag.

Video cijelog webinaru nalazi se na youtube kanalu Hrvatske katoličke mreže.

OBJAVLJENO APOSTOLSKO PISMO SVETOGA OCA FRANJE U POVODU 1600. OBLJETNICE SMRTI SVETOGA JERONIMA

U Vatikanu je u srijedu 30. rujna objavljeno apostolsko pismo pape Franje *Sacrae Scripturae affectus* u povodu 1600. obljetnice smrti svetoga Jeronima.

Ljubav prema Svetomu pismu, »živa i nježna ljubav« prema napisanoj Božjoj riječi, nasljeđe je koje je sveti Jeronim svojim životom i djelima ostavio Crkvi u baštinu, ističe Papa u svome pismu.

Sveti Otac u pismu za svetog Jeronima kaže da je »izvanredna ličnost u povijesti Crkve«, koju je resila »neizmjerena ljubav prema Kristu«. Ta se ljubav slijevala, poput velike rijeke iz koje se granaju bezbrojni potoci, u njegovo neumorno djelovanje kao učenjaka, prevoditelja i egzegeta. Jeronimovo duboko poznavanje Svetog pisma, strast kojom je širio svetopisamska učenja, vještina u tumačenju biblijskih tekstova, gorljiva i katkad oštra obrana kršćanske istine, askeza i nepopustljiva pustinjačka stega, stručnost kao velikodušnog i osjetljivog duhovnog vođe – sve to čini, šesnaest stoljeća

nakon njegove smrti, svetoga Jeronima likom koji je jako aktualan za nas kršćane 21. stoljeća, ističe se u apostolskom pismu.

Tim je povodom papa Franjo na kraju današnje opće audijencije uputio i poziv.

»Danas sam potpisao apostolsko pismo *Sacrae Scripturae affectus* o 1600. obljetnici smrti svetoga Jeronima. Neka primjer toga velikoga crkvenog naučitelja i oca, koji je Bibliju stavio u središte svojega života, pobudi u svima obnovljenu ljubav prema Svetomu Pismu i želju da živimo u osobnom dijalogu s Božjom riječju«, poručio je Papa u pozivu.

IKA

SASTANAK PREDSTAVNIKA HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE SA ČLANOVIMA STOŽERA CIVILNE ZAŠTITE REPUBLIKE HRVATSKE

Spremnost na dijalog u traženju najboljih rješenja

Predsjednik Hrvatske biskupske konferencije, zadarski nadbiskup Želimir Puljić, u zajedništvu s potpredsjednikom HBK zagrebačkim nadbiskupom kardinalom Josipom Bozanićem i generalnim tajnikom HBK vlč. dr. Krunoslavom Novakom, susreo se u četvrtak 1. listopada sa članovima Stožera civilne zaštite Republike Hrvatske na čelu s načelnikom Stožera dr. sc. Davorom Božinovićem, potpredsjednikom Vlade RH i ministrom unutarnjih poslova, u sjedištu Hrvatske biskupske konferencije na Ksaveru u Zagrebu. U izaslanstvu Stožera uz načelnika bili su ministar zdravstva prof. dr. sc. Vili Beroš, ravnatelj Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo prim. dr. sc. Krunoslav Capak, ravnateljica Klinike za infektivne bolesti dr. Fran Mihaljević prof. dr. sc. Alemka Markotić i pomoćnica ministra zdravstva prim. dr. Vera Katalinić Janković.

Na sastanku je istaknuta dosadašnja konstruktivna suradnja između Hrvatske biskupske konferencije i Stožera u iznimno zahtjevnoj zadaći sprječavanja širenja

bolesti COVID-19. Istaknuta je važnost kontinuiranoga ozbiljnoga pristupa pandemiji uzrokovanoj koronavirusom, kao i odgovornoga ponašanja svih, kako pojedinaca tako i različitih institucija u našem društvu, s obzirom na to da je virus još uvijek prisutan.

Poglavito se razgovaralo o nastupajućem razdoblju koje će biti obilježeno mnogim izazovima, ponajprije zbog pada temperatura i sve većeg broja događanja koja se moraju odvijati u zatvorenom prostoru, kao i zbog velikih crkvenih blagdana poput Svih Svetih i Božića kad se očekuje mnogo vjernika na slavljinama. U tom smislu izražena je spremnost obiju strana za nastavkom dijaloga i traženja najboljih rješenja kako bi se, s jedne strane, na najbolji mogući način ispoštovala sve potrebne epidemiološke mjere s ciljem zaštite zdravlja i života pojedinaca, a s druge ispunile potrebe vjernika.

Tiskovni ured HBK

PREDSTAVLJENA NOVA ENCIKLIKA PAPE FRANJE *FRATELLI TUTTI*

Nova enciklika pape Franje *Fratelli tutti* predstavljena je na tiskovnoj konferenciji u Vatikanu, u nedjelju 4. listopada, objavio je *Vatican News*.

U vatikanskoj Novoj sinodskoj dvorani encikliku su predstavili državni tajnik Svete Stolice kardinal Pietro Parolin, predsjednik Papinskoga vijeća za međureligijski dijalog kardinal Miguel Ángel Ayuso Guixot, MCCJ, generalni tajnik Visokog odbora za ljudsko bratstvo sudac Mohamed Mahmoud Abdel Salam, docentica na Sveučilištu u Durhamu Anna Rowlands i osnivač Zajednice sv. Egidija prof. Andrea Riccardi.

»Valja nastaviti ići putem bratstva, te zajedničkoga djelovanja u svrhu istinske društvene pravednosti na svjetskoj razini«, istaknuo je kardinal Parolin. Pritom je napomenuo kako »Papa rabi iskustvo pandemije koja je, prema njegovim riječima, 'razotkrila naše lažne sigurnosti' (FT, 7), kako bi istaknuo da je potrebno djelovanje koje je u stanju dati odgovore, a ne samo analizirati činjenice. To je djelovanje još uvijek nepotpuno jer se jasno uočila nesposobnost za zajedničke aktivnosti. Unatoč tomu što smo hiper-povezani, 'utvrđena je rascijepjenost koja otežava rješavanje problema koji se odnose na sve ljude.«

Kardinal je potom istaknuo da je, kako bi bratstvo postalo sredstvo djelovanja u međunarodnim odnosima, prema Papinu mišljenju potrebno razviti duhovnost bratstva, ali istodobno i djelotvorniju svjetsku organizaciju koja bi pomogla riješiti žurne probleme. U tom smislu treba još mnogo toga učiniti.

»Ono što se uočava na suvremenoj međunarodnoj sceni«, rekao je kardinal Parolin, »jest otvoreno proturječenje između općega dobra i sklonosti davanja prednosti interesima pojedinih država, u uvjerenju da može postojati 'zona bez nadzora', odnosno da vrijedi logika da ono što nije zabranjeno, znači da je dopušteno. Rezultat toga je, kako tvrdi papa Franjo u enciklici, da je 'mnoštvo napuštenih osoba ostavljeno na milost i nemilost eventualne dobre volje pojedinaca' (FT, 165)«, što je upravo suprotno od bratstva.

Glavna svrha bratstva treba biti dijalog među narodima, a za to je prijeko potreban multilateralizam, posebno u svjetskom društvu koje proživljava rascjepkanost ideja i odluka. »Takav stav rezultat je isključivo pragmatičnoga pristupa koji ne zaboravlja samo načela i pravila, nego i stalne vapaje za pomoć koji su u stanju ugroziti međunarodnu stabilnost. Tako se suprotstavljenosti i sukobi pretvaraju u ratove«, primijetio je kardinal.

Naprotiv, »putem kulture bratstva papa Franjo poziva svakoga od nas da voli drugi narod, drugu naciju kao vlastitu, i da se tako izgrađuju odnosi, pravila i institucije, napuštajući iluzije snage, odvajanja, zatvorenih viđenja, egoističnoga i jednostranoga ponašanja – jer 'samo zbroj individualnih interesa nije u stanju stvoriti bolji svijet za cijeli ljudski rod' (FT, 179)«, istaknuo je kardinal Parolin, a objavio je *Vatican News*.

IKA

PAPA FRANJO U NOVOJ ENCIKLICI CITIRAO PISMO HBK: »SVAKOJ NEVINOJ ŽRTVI DUGUJEMO JEDNAKO POŠTOVANJE«

Papa Franjo u svojoj trećoj enciklici *Fratelli tutti*, objavljenom na blagdan sv. Franje Asiškoga 4. listopada 2020. godine, citira Pismo Hrvatske biskupske konferencije o 50. obljetnici završetka Drugoga svjetskog rata, potpisano 1. svibnja 1995.-

U broju 253. nove enciklike o bratstvu i društvenom prijateljstvu Sveti Otac citira Pismo HBK u kojemu biskupi za vjernike i za cijelo hrvatsko društvo postavljaju vrlo važna moralna pitanja.

»Nije glavna težina pitanja u tome kako žaliti žrtve vlastite zajednice i kako prepoznati krivnju druge zajednice. Hrvati i Srbi, katolici i pravoslavni, muslimani i drugi pred težim su moralnim

pitanjem: Kako žaliti žrtve druge zajednice, kako priznati krivnju u vlastitoj zajednici? A zatim: Kako okajati krivnju, kako zadobiti oprost Božje i ljudsko, mir savjesti i pomirenje među ljudima i narodima? Kako započeti novo doba osnovano na pravednosti i istini?«

Papa navodi ulomak Pisma koji prethodi navedenom, također povezan s odnosom prema žrtvama »druge strane«. Tako 253. broj nove Papine enciklike glasi:

»253. Kad je bilo nepravdi s obje strane, mora se jasno prepoznati da one možda nisu imale jednaku težinu ili nisu usporedive. Nasilje koje vrše

strukture i moć države nije na istoj razini kao nasilje pojedinih skupina. U svakom slučaju, ne može se očekivati da će se spominjati tek nepravedne patnje samo jedne od strana. Kao što su poučili biskupi Hrvatske, svakoj nevinoj žrtvi dugujemo jednako poštovanje. Tu ne može biti ni etničkih, ni konfesionalnih, ni nacionalnih, ni političkih razlikâ.«

To je vjerojatno prvi put da je jedan papa u enciklici citirao neki dokument HBK. Osim hrvatskih biskupa, Papa je citirao još nekoliko dokumenata drugih biskupskih konferencija, što je učinio i u enciklici *Laudato si'*.

Također, Sveti Otac ponovio je riječi iz svojega govora u Sarajevu 2015. godine u Predsjedničkoj palači. Tako je, razlažući o dijalogu, napisao:

»Potreban nam je razgovor, otkrivanje bogatstva svakoga od nas, vrednovanje onoga što nas ujedinjuje te doživljavanje razlika kao mogućnost rasta, pritom poštujući svakog pojedinca. Prijeko je potreban strpljiv dijalog, pun povjerenja, tako da pojedinci, obitelji i zajednice mogu prenositi vrijednosti vlastite kulture i prihvaćati sve ono dobro u tuđim iskustvima (FT 134).«

IKA

SUSRET PREDSTAVNIKA HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE S PREDSJEDNIKOM VLADE REPUBLIKE HRVATSKE

Predsjednik Vlade Andrej Plenković primio je 19. listopada 2020. godine u Banskim dvorima predsjednika Hrvatske biskupske konferencije zadarskog nadbiskupa Želimira Puljića, predsjednika Komisije HBK za odnose s državom i člana Stalnog Vijeća Hrvatske biskupske konferencije splitsko-makarskog nadbiskupa koadjutora i apostolskog upravitelja Porečke i pulske biskupije Dražena Kutlešu te generalnoga tajnika HBK vlč. Krunoslava Novaka.

Uz predsjednika Vlade bili su potpredsjednik Vlade i ministar financija Zdravko Marić, ministrica kulture i medija i predsjednica Komisije za odnose s vjerskim zajednicama Nina Obuljen Koržinek te ravnatelj Ureda Komisije za odnose s vjerskim zajednicama Šime Jerčić.

Na sastanku su potvrđeni kvalitetni odnosi hrvatske Vlade i Katoličke Crkve, a naglašeno je da će nastaviti rješavati ključne teme koje se tiču rada Mješovite komisije Hrvatske biskupske konferencije i Vlade Republike Hrvatske, osobito u pogledu pravnih, karitativnih i statusnih pitanja.

Predsjednik Vlade Andrej Plenković i predstavnici Hrvatske biskupske konferencije istaknuli su važnost

kontinuiranog dijaloga Katoličke Crkve i Vlade te resornih ministarstava o brojnim društvenim temama. Dogovoreno je da će se susreti na razini predsjednika Vlade i vodstva HBK održavati dvaput na godinu, u proljeće i jesen.

Sugovornici su se osvrnuli i na sastanak predsjednika Vlade s državnim tajnikom Svete Stolice kardinalom Pietrom Parolinom, u rujnu ove godine u Splitu, na kojem su još jednom potvrđeni izrazito dobri odnosi Hrvatske i Svete Stolice.

Predsjednik Vlade Plenković osvrnuo se na aktivnosti Vlade u borbi protiv pandemije koronavirusa, usmjerene na očuvanje zdravlja hrvatskih građana te izložio gospodarske i socijalne mjere koje Vlada poduzima za zaštitu radnih mjesta te standarda građana. U tom kontekstu, predsjednik Vlade zahvalio je predstavnicima HBK na dobrovoljnom smanjenju obveze od 10 % u provedbi ugovora između Svete Stolice i RH o gospodarskim pitanjima u 2020.

Tiskovni ured HBK

PAPA PROGLASIO GODINU SVETOG JOSIPA

Sveta Stolica objavila je u utorak 8. prosinca 2020. godine apostolsko pismo pape Franje *Patris corde* (*Očinskim srcem*) u povodu 150. obljetnice proglašenja svetoga Josipa zaštitnikom sveopće Crkve. Tim povodom od 8. prosinca 2020. do 8. prosinca 2021. godine održat će se posebna Godina svetog Josipa uz koju su vezani posebni oprosti.

Ljubljeni otac, otac pun nježnosti, poslušni otac koji prihvaća, otac kojeg resi kreativna hrabrost, marljiv, uvijek u sjeni, riječi su kojima papa Franjo nježno i dirljivo opisuje svetoga Josipa. Čini to u apostolskomu pismu *Patris corde* objavljenom 8. prosinca 2020. godine u prigodi 150. obljetnice proglašenja Marijina zaručnika zaštitnikom Katoličke Crkve. Naime, blaženi Pio IX. je odlukom *Quemadmodum Deus*, potpisanom 8. prosinca 1870. godine, uresio tim naslovom svetoga Josipa. Kako bi se prikladno proslavilo tu obljetnicu, Papa je najavio, od 8. prosinca 2020. do 8. prosinca 2021. godine, posebnu Godinu posvećenu Isusovu poočimu.

U pozadini toga apostolskog pisma krije se pandemija bolesti COVID-19 koja nam je – piše Franjo u

pismu – pomogla da shvatimo važnost običnih ljudi, onih koji, daleko od očiju javnosti, svakodnevno iskazuju nadu u kreposti strpljivosti i ulijevaju je drugima, te potiču na suodgovornost. Po tomu su nalik svetomu Josipu, »čovjeku koji prolazi nezapaženo, čovjeku svakodnevne prisutnosti i povučenom u skrovitost«, ali koji je ipak imao ulogu sudionika u povijesti spasenja.

U novom apostolskom pismu *Patris corde* Papa otkriva jednu svoju naviku. Naime, svakoga dana, već više od četrdeset godina, Papa moli molitvu Marijinom zaručniku preuzetu iz francuskoga molitvenika iz 19. stoljeća Kongregacije redovnica Isusa i Marije.

IKA

IN MEMORIAM

PREMINUO MONS. MILE BOGOVIĆ, GOSPIĆKO-SENJSKI BISKUP U MIRU

Prvi gospićko-senjski biskup mons. dr. Mile Bogović preminuo je u subotu 19. prosinca u 19 sati u Respiracijskom centru KBC Rijeka, izvijestio je Biskupski ordinarijat u Gospiću.

Nakon što je biskup Bogović osjetio znakove povišene tjelesne temperature, testiran je u četvrtak 3. prosinca. Dobio je pozitivan nalaz na koronavirus. U nedjelju 6. prosinca biskup Bogović je sanitetskim prijevozom Doma zdravlja Gospić odvezen u Opću bolnicu Gospić na dodatne preglede te je zbog rizičnosti koja je povezana sa starosnom dobi hospitaliziran na odjelu Opće bolnice Gospić. Cijelo vrijeme liječenja u Općoj bolnici Gospić biskup Bogović bio je stabilnoga stanja. U četvrtak 10. prosinca stanje mu se naglo pogoršalo zbog hipoksije – smanjenja razine kisika u tijelu, te je žurno prevezen vozilom Zavoda za hitnu medicinu Ličko-senjske županije u KBC Rijeka u Respiracijskom centru gdje je blago u Gospodinu preminuo u subotu 19. prosinca 2020.

Mons. Mile Bogović rođen je 7. kolovoza 1939. u Cerovcu, župa Slunj, od oca Mije i majke Mande rođene Piršić.

Osnovnu školu pohađao je u Slunju, a klasičnu gimnaziju u sjemeništu u Pazinu. Teološki studij započeo je u Pazinu, a završio u Zagrebu. Od 1966. do 1971. godine studirao je na Papinskom sveučilištu *Gregoriana* u Rimu i postigao doktorat iz crkvene povijesti. Za svećenika Riječko-senjske nadbiskupije zaređen je 29. lipnja 1964. godine, nakon čega je obavljao sljedeće dužnosti: bio je tajnik nadbiskupa Viktora Burića, rektor na Riječkoj teologiji, župnik u Praputnjaku, generalni vikar Riječko-senjske nadbiskupije, voditelj Sakralne baštine u Senju te profesor crkvene povijesti na Riječkoj teologiji.

Papa Ivan Pavao II. imenovao ga je 4. lipnja 1999. godine pomoćnim biskupom Riječko-senjske nadbiskupije i dodijelio mu titulu naslovnoga biskupa Tamate. Za sjedište mu je određen Gospić. Biskupsko ređenje mons. Bogovića slavljeno je 29. lipnja 1999. godine u

riječkoj katedrali sv. Vida, a njegov glavni posvetitelj bio je mons. Antun Tamarut, nadbiskup riječko-senjski.

Podjelom teritorija Riječko-senjske nadbiskupije 25. svibnja 2000. godine, papa Ivan Pavao II. ustanovio je novu biskupiju sa sjedištem u Gospiću, koja je dobila ime Gospićko-senjska biskupija i ušla u sastav Riječke crkvene pokrajine kao sufraganska biskupija. Ivan Pavao II. istodobno je imenovao mons. Milu Bogovića prvim biskupom novoustanovljene biskupije, a ustoličenje je proslavljeno 25. srpnja 2000. godine u Gospiću.

U Hrvatskoj biskupskoj konferenciji obnašao je službe: predsjednik Komisije HBK i BKBiH za hrvatski martirologij; član Biskupske komisije HBK za odnose s državom; član Biskupske komisije za dijalog sa SPC-om; član Biskupske komisije za Hrvatski Caritas; član Mješovite komisije Hrvatske biskupske konferencije, Hrvatske konferencije viših redovničkih poglavara i Hrvatske unije viših redovničkih poglavara.

Papa Franjo prihvatio je 4. travnja 2016. odreknuće od službe zbog starosne dobi biskupa Mile Bogovića i za novoga gospićko-senjskog biskupa imenovao o. Zdenka Križića. Ujedno je mons. Bogovića imenovao apostolskim administratorom Gospićko-senjske biskupije do dana biskupskog ređenja mons. Križića 25. svibnja 2016. godine.

Sprovodni obred s ukopom i sveta misa zadušnica za blagopokojnoga gospićko-senjskog biskupa u miru Milu Bogovića, kako je izvijestio Biskupski ordinarijat u Gospiću, bit će u utorak 22. prosinca 2020. u gospićkoj katedrali Navještenja BDM s početkom u 11 sati.

Poštujući aktualne epidemiološke mjere u vezi sa sprječavanjem širenja zaraze koronavirusa, sveta misa i obred ukopa bit će u užem krugu crkvenih velikodostojnika i uže rodbine blagopokojnoga biskupa.

Stoga Biskupski ordinarijat, poštujući upute mjerodavnih institucija i službi, poziva sve vjernike da ne dolaze u katedralu na svetu misu i ukop biskupa mons. Mile Bogovića. Vjernici će moći sudjelovati putem

video-prijenosa na Facebooku stranice Gospićko-senjske biskupije i Laudato TV-u.

»Blagopokojni biskup Mile proživio je bogati svećenički život koji je bio ispunjen zauzetim pastoralnim djelovanjem, proučavanjem i spašavanjem povijesti, predavanjem na fakultetima i odgovornim službama u Riječko-senjskoj nadbiskupiji. Njegovim zauzimanjem 2000. godine uspostavljena je naša Gospićko-senjska biskupija kojoj je upravo biskup Mile bio prvi dijecezanski biskup. Rado je bio prisutan u društvu biskupa, svećenika, svećeničkih kandidata, ali i svakog malog čovjeka.

Svjesni smo da bi mnogi vjernici i svećenici htjeli sudjelovati na sprovodnoj misi i ukopu našega prvog biskupa, ali naša odgovornost u ovim teškim vremenima mora se pokazati kao znak kršćanske zrelosti i brige za očuvanjem tuđeg i vlastitog zdravlja.

Neka Gospodin nagradi biskupa Milu vječnim životom u svome kraljevstvu. Počivao u miru Božjem!«, poručili su iz Biskupskog ordinarijata Gospićko-senjske biskupije.

Tiskovni ured HBK

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA

HR-10000 ZAGREB, Ksaverska cesta 12A

Tel. 01 5635 001

e-mail: hbk@hbk.hr

www.hbk.hr

